

Kfabysob

**БОЖАН КРАВЦІВ
ЗІБРАНІ ТВОРИ**

Kfabysob

ТІМ 1

Богдан Кравців: Зібрані Твори

Bohdan Kravciw

Collected Works

Volume I

Poetry

Edited by

Bohdan Boychuk

Cover design and drawing by

Luboslav Hutsaliuk

The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.

Published by the New York Group

New York

1978

Богдан Кравців

Зібрані Твори

Том I

Поезія

Упорядкував

Богдан Бойчук

Обкладинка і портрет поета

Любослава Гуцалюка

Українська Вільна Академія Наук в С.Ш.А.

В-во Нью-Йоркської Групи

Нью-Йорк

1978

diaspopriana.org.ua

25 février 1967
A. Sabatier

Вступна стаття

Богдан Кравців жив у переломовий і позначений трагізмом час, який вимагав від кожної людини, що мислила, багато більше, ніж вона повинна була посвятити. І, щоб зрозуміти творчий шлях Кравцева, треба поставити його у правильну перспективу до його життєвого шляху. Своїм темпераментом і своєю внутрішньою структурою Кравців не був людиною політичної дії, він не був людиною динамічних політичних акцій, не мав він теж журналістичного темпераменту; а дороги його мандрів не повинні були виходити далеко поза стіни кабінету поета-дослідника. Але він робив багато неспівмірних з його характером речей, бо так вимагала ота "доба жорстока, мов вовчиця". Кравців, і це особливо важливе, був людиною родинною, в точному і крайньому розумінні цього слова. Між стіни своєї родини він завжди і з усюди прагнув. Вправді, Кравців був людиною дво-родинною, — другою його родиною була Україна, і в творчому сенсі між цими двома родинами не було конфлікту, а було природне доповнювання. Тримаючи таку родинну перспективу у фокусі, розглянемо творчу дорогу поета. Він бо підносився найвище, коли перевтілював найширше згадані родини, особливо другу.

Перша збірка поезій Кравцева "Дорога", яка вийшла 1929 р., і включала вірші 1923 — 1928 рр., була характерно молодю і характерно початкуючою збіркою. Пронизана вона видивами доріг ("Полонила ось серце дорога, мов змія золотаста і пинява") з кораблями мрій, з паперовими човнами, світлими островами, далекими країнами, японськими садами тощо; і юною, часом занадто юною, романтикою мандрів:

Ось і я! І до ніг лестишся
і цілуєш гарячими хвилями,
і над нами і в нас буйна тиша,
і ліси свої пахощі випляли.

Пронизана ця збірка символікою лицарськості (св. Юрій), прагненнями до "бучних пригод" та візіями боїв за "знеможений народ" та мільйони "сестер в полоні". Як багато перших збірок, "Дорога" покреслена численними лініями відгуків і перегуків. Помітні там відгомони Тичини, які, тому що вони чужі творчій природі Кравцева, скоро зникають;

досить наглядні в цій збірці неоромантичні впливи — Влизько, Яновський і ранній Рильський — це унагляднює вірш “До островів білих”, який своєю назвою, темою і тонацією дуже рильківський. Згодом приходять впливи Рільке і Зерова, які вже були далеко природніші і ближчі Кравцеву, і саме вони визначили основні напрямні його поетичної дороги. Кравців найчастіше перекликувався з поетами Празької групи, з якими ділив спільну ангажованість у формуванні долі своєї країни та неоклясичну стилістичну спорідненість. Наприклад вірш “Осінь” —

Мій дім зайнявся в дикім винограді
і всі пороги в пурпурі і злоті.
Заходь, царівно! Любій гості раді!
Бенкет у мене, вічне свято молоді.

мабуть, випереджує дуже відомий вірш О. Стефановича “Бенкетуй, молода княгине” (друкований 1929 р.) і ілюструє спільність тем і стилістичних прямувань тодішньої західної української поезії. Знов же, характерно першим збіркам, натикаємося у цій збірці на поетичну розгубленість, а то й безпорадність: “Ринуть води, сяють блисками / в коліях, вибоїнах доріг, / сіють, сиплють стріхи бризками, / наче в сльозах ясна радість, сміх”. Тут присутні всі типові гріхи початкуючого поета: силувана рима (блисками-бризками), штукована ритміка (у вживанні поруч двох слів, які третього нового не відкривають — коліях-вибоїнах, сіють-сиплють, радість-сміх), проблема наголосу (в сльозах) та неоднапрямна тонація. Все це зрозуміле. Але, паралельно із цим, у збірці цій виявляється многогранне багатство засобів: різнородна ритмічна конструкція, від вірша до вірша міняється строфічна будова, є тут навіть дуже цікавий цикл прозо-поезії “Казка вогню”, яка, на відміну від його тодішніх регулярних строф, вирізняється органічністю і нескованістю стилю, більшим розмахом, більшою свободою поруху рядків та філософською вдумливістю. Поет, на жаль, ніколи більше до цього жанру (прозо-поезії) не повертався. Але у цій першій збірці безсумнівно наглядний вже індивідуальний голос поета, він особливо помітний у краcich рядках того часу:

Тим, що в дорозі, місяцю ясен,
ой, що в дорозі в ніч оцю темну,
в дапекім полі одним-одніські,
як біла далеч і біле небо.....

Це вже справжній голос Кравцева. І, що дуже прикметне, тут є оте звертання до пра-первісних джерел, є намагання вживати не так, може, архаїзовану мову, як маловживані слова із словника народної поетики, є шліфованість рядків; всі ці властивості будуть пізніше вивершені і доведені до стилістичної завершеності у збірці "Глосарій".

Збірка "Промені" (1930) включає поезії з того самого періоду, що й "Дорога" і, як у коротенькій передмові зазначає сам поет, нічого нового не вносить. Це, треба припускати, слабші речі, яких поет не хотів включати до першої збірки. Тут багато віршів з релігійною тематикою, чи точніше з церковною, як от тичинівське "Колядку затягли, / та рвалася безвпину... / Він десь комусь родився! / І може спас чужину". В багатьох такого характеру віршах схоплена тільки ритуальність, без релігійного вглиблення. Але у кращих рядках і цієї збірки присутній і різко наглядний власний голос поета.

Збірку "Сонети і строфи" (1933) Кравців написав у в'язниці 1932-1933 рр. Обмеживши ритміку до ямба і структуру до сонетів і строф, поет зосередив усю енергію на опанування літературної мови та на вивершення власної поетичної мови, тобто стилю. Ця збірка була переломовою, вона кінчала дорогу поета-початківця і починала шлях поета, який відтепер говорив повним власним голосом. Отже, в'язничні роки були роками дозріння — і в сенсі поетичного матеріалу (тобто мови), і в сенсі стилю (тобто отого "як"), і в сенсі змісту (тобто "що"). Тема в'язничних буднів ("В'язничних дум і днів нещадні жорна здавили серце вбгане у квадрати") займає у цій збірці центральне місце. Але в'язнична поезія Кравцева має дві незвичні властивості — вона, поперше, як на Кравцева, тверда ("Гранчасті шпуги ґрат і шпик у кості", "буднів бридні", "сухоти сушать" і т. д.), стакатна, насичена драматизмом, емоційністю і навіть жагою, що в таких обставинах зрозуміле, але далеко рідше в'язничні вірші мають таку викінченість рядків, свіжу образність і цікаві алітерації; подруге, у ній відсутня всяка озлобленість і зненависть, тут, радше, виявляється характерний Кравцеву гуманізм. І навіть найбільш відразливу обстановку ґрат, рейваху і смороду поет перевтілює в добрі рядки своєї рідної в'язничної меси:

Вітражі ґрат — так, наче в буцигарні,
гудуть перебовком глухим органи,

кадила дим сотається із грані,
і з двору тягнеться сопух пекарні.

Поруч в'язничних мотивів органічно ступають теж мотиви політичні; є вони і в цій збірці ("Казала ти, що не прокляття в бою лягти від куль, щоб тільки, як родився, злиденно у неволі не вмирав ти"), навіть з цих рядків видно, що політично-бойові мотиви були "зовнішні" для Кравцева і, назагал, виходили йому слабше. Далеко сильніші і автентичніші його особисті мотиви, наприклад, такі елегантні, чуттєві рядки аж дуже "неприродні" на тюремну обстановку:

Чекає осінь виюзора,
од багру й золота ясна:
як грона винні в неї груди,
уста ж, мов келихи вина...

Такі рядки, писані в жорстоких і негуманних обставинах, показують, що Кравців справді був людиною злагоди, а не драматичної дії; був людиною внутрішньою, а не зовнішнім трибуном; був людиною-гуманістом, а не політичним ідеологом (який гуманність завжди відкладає на завтра — клясичним прикладом цього є Ленін). І саме тому він "глибину української трагедії не схопив", як правильно відмітив Юрій Лавріненко, бо це не було співзвучне його особистості, це не було у його творчій природі. Кравців, як і кожний поет, писав тільки свій щоденник (що відмітив Г. Шевчук), який частинно був щоденником його генерації — у вужчому галицькому засягу. Отже, не гучномовець політичного трибуна, а людяність, гуманізм і життєвість, чи своєрідний життєвий оптимізм, були супутниками всіх поетичних доріг Кравцева.

В процесі писання "Сонетів і строф" Кравців зформував свій стиль, який органічно впливав з його особистості. Кравців був людиною зрівноваженою і вдумливою, тож природно, що стилістика клясицизму була йому органічна. Кравців був теж людиною закоханою і повно відданою двом своїм родинам; другою його родиною була Україна, з великим духовним багатством, з захоплюючим традиційним сладком — тож природно, що українська народня поетика, мітологія, демонологія і ритуалістика були частиною його творчої персони. Внаслідок цього приходять в його творчості перевтілювання двох, по-природі контрастових, елементів, як попередньо відмітив Гр. Шевчук, — зрівноваженого і

гармонійного клясицизму, який має доцентричну спрямованість, та народніх традиційних надбань, які є динамічні, бароккові і спрямовані своїм розмашистим рухом назовні. І саме тому, що обидва світи були органічні Кравцеву, — перевтілювання їх в одноціле вийшло у нього (якимсь дивним дивом, але диво у творчості якраз найцінніше) автентично; таке поєднання непоєднального — чи не найцікавіша стилістична властивість поезії Кравцева. Почавши у ранніх віршах від співзвучности з Миколою Зеровим, який закликав повернутись до джерел західніх традицій (тобто до більше інтелектуалізованих, ніж органічних джерел), Кравців з ходом років чимраз то більше скручує убік від дороги Зерова, щоб у віршах "Глосарія" іти вже своєю власною дорогою у зовсім протилежному напрямку (до джерел української традиції). Богдан Кравців є поетом "внутрішнім", який воліє лаконізм і недомовленість ("за повідь слів вимовніший недосказ") аніж зовнішню переакцентованість і експансивність; воліє також залишати багато місця між рядками, щоб читач мав простір для дотворення. Хоч він і не цурається образів, та образ не є основою його стилю. Тією основою є вигребане з пам'яті фолкльору чи мітології слово. Але і тут Кравців не вдавався до творення неологізмів, ані до свіжих словосполучень — він радше скорочував слова, часто до односкладовости, до кореня (на це звернув увагу В. Петров) і вживав їх як звук і образ одночасно (такі слова, як *обмар*, *пригад*, *наміть*, наприклад, діють незвично як звук і як образ). Щождо композиції віршів — Кравців не робив тут особливих намагань відкривати нові форми чи робити нові зіставлення. Приймавши клясичну формалістику (і то не в широкому її засягу, а у звуженому до сонетів і строф), він все таки часто освіжував її прийомами з народньої поетики. Це виявлялося у характерних фолкльористиці повторях (то знову, то часом, то Ладі) та в тонації (під колядки чи щедрівки).

Збірка "Остання осінь" (1940) охоплює досить довгий період (1927-1938 рр.) і тим самим різні характером і викінченістю вірші. Трапляються тут ще відблиски ранньої романтики ("Білим листкам оцим, ясная панно, я не довірю ніяких таїн — і перед ними, як перед Вами, мислі ховаю свої" — вірш цей присвячений своїй майбутній дружині), трапляються антоничівські мотиви ("Зозуля нам кує на клені, усе, кохана, як колись... і дзвонить день..."), але приходять теж зовсім нові мотиви і досягнення, які ставлять цю збірку

на один шабель вище попередньої. В першу чергу, входять мотиви родини, які відтепер будуть виявлятися чимраз наглядніше, аж в останньому періоді творчості поета стануть домінантними; появляється дуже рідкісна у Кравцева іронія, яку поет чомусь відсував і приглушував довгими десятиліттями, аж наприкінці життя вона таки виявилася у таворимах. Ось приклад її:

І в вікнах, що відкриті навстіжень,
цокоцуть, невгавуючи, матрони,
що від гріха, спокус отих лишень
ще якось їх статечний вік хоронить.

Навіть у цих рядках помітна вже нескованість та легке трактування матеріялу. Кравців вводить теж констеляційні мотиви (Чумацький шлях, Великий віз і т. д.), які далеко пізніше "відкривали" і так перебільшено вживали шестидесятники. А найпомітніша у цій збірці зрілість Кравцева і як поета, і як людини. Його поезії тепер пронизані філософською вдумливістю над призначенням людини і над сутністю життя, стиль далеко більше вивершений і скристалізований:

Тож маяв май, танковим плинув кроком,
тож червень червінню серця обмарив —
і вже тверді, роковані нам роки
одмірюють дні радощів і змарги.
І вже полукіпки важкі на нивах
і серця щільники на мед багаті,
і щасним трудом і жагою жнива
ситнішає нам хатнеє багаття.

Ці рядки можуть служити прикладом дуже доброго баянсу майже всіх характерних стилеві Кравцева елементів: вишуканого словника (червінь, обмарити, змарга, щільник, щасний), вишуканої інструментації (червень-червінь, роковані-роки, жага-жнива), що нею він ніколи не зловживає і що компонована не на самому звуці, але й на значенні та образі слова; образности та лагідного пливкого тону. У цій збірці, може тому, що вона складена з віршів різних часів, переважає ритмічна і строфічна різnorodність. Тут поет схопив теж, якщо не глибину української трагедії, то політичну візію своєї генерації і досягнув синтези своєї доби, і то на високому поетичному рівні:

Кривавим листом котить падолист —
І серце прагне знов далеких візій:
Щоб понад нами знову пронеслись
Бої одважні і залізні.

Щоби дзвеніли списи і шаблі,
І жах вогню будив до дня осепі,
Щоб ісходило сонце на землі
В вінку шрапнелів.

Збірка "Під чужими зорями" (1941) писана вже на еміграції. Це проблемна для Богдана Кравцева збірка, — поет зустрівся віч-на-віч з новими факторами обставин, життя і поетичних проблем, до яких мусів знаходити нове відношення; за все це Кравців мусів платити ціною зниження рівня. Першим найсильнішим ударом для поета була розлука з Україною, але біль розлуки був ще засвіжий і загострий, не було ще дистансії, щоб його перевтілити в поезію, тому рядки на цю тему не завжди виходили повнозвучно ("Я не гадав торік, що через Сян я навстріч дням невідомим бродив, кидаючи навсоння запашне полян"), щойно через яких десять років Кравців знайде справжнє у творчому сенсі відношення до втраченої батьківщини. Неорганічно теж виходили Кравцеву нові європейські мотиви, до яких він ще не виробив собі особистої перспективи (і до яких в пізніші роки він ніколи більше не повертався). Навіть отакі добрі рядки: "І смертним жахом скривлені роти / запеклої не-натлої бути" — не є автентичним голосом поета. Всі його речі у цій збірці довгі, а довгі речі, знов же, не були в його творчій природі і не виходили йому добре, бо Кравців, як відмітив Богдан Рубчак, — поет "емальованої мови", поет-мініюрист. Отже, збірка "Під чужими зорями" була характерною збіркою вирваної з ґрунту людини і розхитаної психологічно новими і негуманними обставинами Другої війни.

"Зимозелень" вийшла аж десять років пізніше (1951). Поет мав час зробити психологічну перестановку вартостей і знайти особисте відношення до феномену еміграції. Мені здається, що цією збіркою Кравців хотів тільки засигналізувати, що він творчо живий і працює, бо включала вона більшу частину поезій, які належали і згодом увійшли до збірки "Глосарій", а лише дослівно дев'ять олександрин становили справжній зміст цієї збірочки. Але кожна

олександрина визначалася високою майстерністю, — Кравців тут відійшов від довгого вірша попередньої збірки і прийняв широкий рядок, згустивши вірш до 12-ти рядків. Внаслідок цього досягнув справжнього і єдиного у всій спадщині, як ствердив Богдан Рубчак, неокласичного вияву.

Збірка "Глосарій"* (1974), яка була написана в той же час, що й "Зимозелень", тобто в пізніх сорокових роках, є синтезою і короною творчости поета; вона не свідчить, ані про звуження, ані про редукування у творчому процесі Кравцева, як говорила критика; звуження було лише в ритміці і строфіці, яке Кравців практикував уже на самому початку своєї дороги в тридцятих роках в "Сонетах і строфах", а так в 1941 р. в "Під чужими зорями", в 1951 р. в "Зимозелені" та в 1962 р. у "Дзвениславі". Насправді було поширення, поглиблення і вивершування. Поширення йшло, в першу чергу, від сучасности до всечасовости, від конкретної генерації і доби до народу з його минулим і майбутнім. Найсильніше реінтерпретоване сучасною й індивідуальною мовою минуле (як субстанція, як ґрунт, по якому народ переходить у майбутнє) в усіх своїх відмінах, історичних і духовних; з усім багатством подій, вірувань, витворів, ритуалів і демонології. Поширення йшло трьома перспективами, у трьох тематичних циклах. Перший — це історичний цикл, який починається від мітологічної давнини, від остереження Язону, щоб той не слав синів Геллади в далінь Кольхиди-України, бо їх "обмарять ночі солов'їні, данням любовним зможуть гожі жони і шлях заступить плем'я необорне". Тракує тут поет взаємність між гелленською мітологією і духовістю та українською землею реальністю. Далі слідує княжі усобиці ("Котора"), конкретніше осліплення князя Василька братами, — цей інцидент Кравців осимволізує і плямує ним всю нашу історію усобиць. Згодом приходить наплив і відплив татарських орд ("Орда"), які оставили в нашій спадковій свідомості досьгодні відчутні шрами. Далі хронологічно слідує козаччина, синтеза якої подана у вірші "Соловки", про заслання Петра Кальнишевського до Соловецького монастиря, де він крізь століття бачив нашу історичну долю: "як день-у-день в цю пустку (соловецьку — Б. Б) будуть гнати, унівець зводити, корити волю синів його далекої землі". Тоді на розстайдороги України приходить Гонта "в ножів свячених лютей хуртовині"; приходить доба визволь-

них змагань з квилінням сучасних Ярославен; приходять з цією добою і наше Гуляй-поле, з яким прокляте історичне коло усобиць робить повний круг:

Ще й нині бунту буряне вино
нам інколи і глузд і розум краде,
і чорний прапор розколу і зради
викидує Оскілко чи Махно.

Цей історичний цикл цікавий ще й тим, що історичні кола трагедій і становлень перетинаються теж з особистими і почуттєвими колами окремих людей.

Другий тематичний цикл — це цикл кохання-весілля-роду. Його можна умовно почати віршем "Веснянка" — про юність, танці і кохання. Це закономірно переходить в ритуал сватання, навіть у ехидне чарування сватів гожістю тіла (буйністю кіс та повнотою грудей). Еротичні і весільні мотиви проходять в поезіях "Глосарія" в органічній єдності з побутово-демонологічними мотивами, творячи зачарований світ купального циклу, в якому доля людини природно узалежнена явищами вселенної. Весь цей процес юности, кохання, залицяння і весілля синтезується, ваготіє і доходить до господарського ритуалу печення короваю:

Зберуть муки з семи стогів пшениці,
що Хорс її в сімох млинах молон,
і туку масла від семи корон,
з сімох криниць погожої водиці.

Тоді вже цикл реального життя приносить свої протипежності: або, після плясання, жінка "хилиться розплетеним розмаєм" на руки мужа і віддається йому, або губить нелюбого мужа "ножем кривавим".

Але найсильніше виявлений в "Глосарію" третій цикл — демонології-повір'я-ритуалу. Троїсті кола (повір'їв, ритуалів і демонології) не розмежовані, вони перетинаються, заходять одне за одне, доповнюються. Таке перетинання кіп найкраще віддане у вірші "Відьма", в якому, крім добрих метафор, особлива ще динаміка емоційної композиції сонета, що починається легкими чарувальними елементами, а кінчається інтенсивною і трагічною гибіллю відьми з осиковим колом у тілі та з розриванням її кінцями живцем. Оживає у цьому циклі теж Водяник "ненатпий м'яса пухлий дід", який поглинає дівчат у зелену пряжу своїх поглядів;

оживає теж давній Домовик, який дбає про хатні достатки і чекає, аж вродлива дівчина кине йому "весільну курку, щоб роздер і щоб живої він напився крови"; вилазить з нетрів минулого Лісовик, "зеленокожий кудрявий бог", який спокусливо і лукаво підморгує дівчатам.

В ритуальних мотивах виявляється часто наша колективна відчутність (вірш "Дунай"), ота казка споминів, мрій і бажань; віддана тут теж ритуалістика закладчин нового дому, господарського циклу та Купала.

Поширення вкрок із вивершуванням йшло не тільки в тематичній площині, але й у формальній. Найпомітніше воно у вибагливому словнику поета і в образності ("і шлях зступить плем'я *необоре* залізним *проростом зубів* зміїних", "в зелену *пряжу* *поглядів* поглине", "вінків барвінкових надбав і в *жили* *весілля*, як вина налив", "вихор *захватних* обійм", "*ворушке* *вориння*", "*перевивати* *чаром* *людські* *кроки*" і ін.; тут можна б додати ще дослівно цілий словник: зарість, вислава, пригад, нехворощ, приворотень, скороздрій, наміть, знеобач, суятний, чарівкий, непроглядя, розстайдорога, дивен-двін і т. д.) Найцінніше тут вживання прастарих слів і народніх мотивів у зовсім нових зіставленнях, а то й у, можна б сказати, модерних метафорах, при чому самі слова у цих метафорах часто діють як образи. Така нашарувальна композиція відноситься не тільки до метафор і слів-образів, але й до звуку (Богдан Рубчак назвав це відгомонами звуку). Це найкраще віддане в поезії "Праосінь":

І *зелен* зілля й *зеленяві* клени
і *прозелень* примхлива, наче мить.
Дитячі очі й зорі день *зелений*
прозорим *зеленцем* *обзеленить*.

У трьох строфах, що сліднують, корінь *зелен* проходить ще такі трансформації: *зеленкувати*, *зазелень*, *зелені*, *призелень*, *зелінка*. А коли ще додати нормальну алітерацію (*зелінкою* нам зорі й зір *затямить*) — то дуже вишукана звукова композиція стає наглядною. Як було говорено раніше, оце ніби антитезне композиційне нашаровування випуклих слів-образів, динамічних народніх мотивів та кольоритних слів-звуків на збалансовану структуру сонета робить стиль Кравцева особливим і одночасно є головною ознакою цього стилю. Кравців розсуває рамки клясичної форми, наливаючи

туди бурхливої традиційної крові. Отже, в формальній площині є суперпозиція динамічної і розмашистої традиції на строгі контури неокласицизму, подібний процес відбувається також у сприймальній площині, тобто у тлумаченні прадавньої символіки на мову сучасної людини. Дуже цікава теж композиція цієї збірки. Складена вона виключно з сонетів на словниковому принципі, де назви віршів слідують в поазбучному порядку. До кожного сонета є мотто з давньої ритуальної, демонологічної, побутової, історичної, а то й літературної спадщини. Назва вірша і мотто дають тему сонета, а самий сонет тлумачить цю тему із площини прадавньої символіки на площину сприймальності сучасної людини.

Поглиблення у творчості поета йшло від раннього трактування політичної долі галицької генерації тридцятих років до трактування долі людини в широкому духово-історичному засягу, від бойових тем своєї доби, до загальнонаціональних проблем в усіх гранях вияву, від політичної активності людини до роздумів над сутністю людини і її буття.

Між написанням "Глосарія" і написанням збірки "Квітоліт" (1974) пройшло понад двадцять років. Дуже трудні обставини життя, які кидали поета на всякі заробіткові проекти, щоб якось втримати родину, не дозволяли на поетичну творчість. Після такої довгої перерви і в такому пізньому віці поети рідко повертаються до творчості, а якщо повертаються, то в більшості випадків зазнають краху. Кравців такого краху не зазнав, але й не повернувся він до рівня "Глосарія". Зрештою, втриматися довго на такому рівні, а тим паче повернутися до нього — неможливо. Поет повернувся у краших віршах до рівня своїх ранніх збірок:

Куці знічев'я кинуться шкереберть
І промені торішнє листя сплять.
Дощу і щебету набравши в цебер,
Промиемо уста, і зір, і пам'ять.

У цих останніх віршах поета характерна м'якість, почуттєвість і простота. Переважають родинні мотиви, — більшістю віршів поет звертається до своєї Лади, до своєї дружини Ніль, в якій він по-юначому був закоханий ціле життя. Дуже часто поет роздумує над старістю, взаємністю людини з природою та сутністю життя.

Вірші, які упорядник зібрав у п'яти останніх розділах, не були призначені поетом до друку, багато з них були прямо викреслені з його доробку, або були родинно-альбомного порядку. Упорядник помістив їх для повноти образу поета як людини, і ці вірші не підлягають літературній оцінці.

Життя Богдана Кравцева, людини хоч і сімдесятилітньої, та дуже молододі і динамічної своїми трудами, урвалося нагло і неждано, так наче

У блуд ізбившись, поникає рима,
ще не завершений ввірвавши вірш.

Б. Б

*В оцінці збірки "Глосарій" автор користувався думками з своїх статей: "Глосарій Богдана Кравцева", *Свобода*, 21.V.1974 та "Думки про Глосарій", *Сучасність*, ч. 1, 1976.

Біографічна нотатка

Богдан Кравців народився 5. V. 1904 р. в селі Лоп'янка, Долинського повіту (тепер Івано-Франківська обл.) в родині священика Миколи (який помер 1934 р.) та Олени з Богачевських (яка була заслана 1945 р. і на засланні померла 1956 р.). Рід його виводився з давнього селянського кореня. Середню освіту закінчив у філії Академічної гімназії у Львові 1923 року. Від 1923 до 1925 р. відвідував факультет філософії Таємного українського університету, а від 1925 до 1928 р. філософічні студії (література, бібліографія, археологія) в університеті Яна Казимира у Львові, в якому згодом відвідував теж факультет правничих студій (1928 - 1930).

В 1924 р., побуваючи у знайомих в селі Виспа, познайомився випадково з 14-ти літньою Неонілею Головацькою, дочкою місцевого пароха Степана Головацького. Ця випадкова юнача зустріч була справді початком ціложиттєвої любови поета. В часі університетських студій у Львові Кравців був головою Української студентської громади та одним з основників українського націоналістичного руху, а в 1927-1929 роках був уже головою української націоналістичної молоді, а згодом першим головою Краєвої ексекютиви Організації Українських Націоналістів у Західній Україні. Упродовж всього життя був він теж членом Пласту і кількома наворотами редагував пластовий журнал "Молоде життя". Перша збірка поезій "Дорога" вийшла 1929 р., а за нею (1930 р.) появилася друга збірка "Промені". Того ж таки 1930 р. Кравців був арештований і засуджений на три роки тюрми. В тюрмі писав він збірку "Сонети і строфи", яка вийшла 1933 р.

Вийшовши з тюрми, Кравців випадково зустрів на Люблінській вулиці у Львові Ніль Головацьку (яка, ревнуючи, перед тим втікала від нього), і давнє знайомство перетілилось у любов. Після другої, теж випадкової зустрічі на вулиці літом 1934 р., поет вдруге "освідчився" Ніль, і за три тижні вони побралися (16. IX. 1934 р.). А три тижні після шлюбу, в жовтні, Кравцева вдруге арештували і відіслали в Березу Картузьку. На інтервенцію митрополита Шептицького його вневдовзі випустили, побитого і з знищеними нирками. В 1935 р. народився їхній перший син Гордій, а 1938 р. дочка Дзвенислава.

Кравців був людиною родинною, він любив своїх дітей,

EGENIA
50 ZŁ
COZINYM
NKAGA.

KARTKA
POCZTOWA
ZŁEGOPCZOTOTIS
NKASOWE DO 50 ZŁ
TANIMI SKUTECZNYM
NKASA.

UKRETOVANE
TA CAOPPEHO.

W Pani
Nila Krawczenko

Lwów
Paulino's 20

M. P. I. T. III-1933 3.500.000. 8. II-26.

Кобаль 24. XI. 1934

Гохачар: Гірко!

Іду до Дірежа. Погубивши добре.
Ти механік звини і їдь наїкраше.

До дому. Гіркешли ми татки до шкатору:
Солідні серветки (18443), субі вятони, бітриті,
свейтер, вене біли, 2 пари шенлих скарп.
милів ружавічки і шапку на вухо

Ти, дружино моя, не любиш діти
Дуже добре. Гіркешли дити милуєш і не преш.
Кейт, вірши.

Ужунь уєд!

Ужунь милує, милує
шкіри Гохачар

любив гратися з ними у "вовка", любив родинний затишок з дружиною Ніль, — але рідко в житті був він разом з родиною. Його безнастанно відтягали політичні зобов'язання, він завжди кудись відїздив, а дружина з дітьми завжди чекала на нього (тому поет звав її своєю Сольвейг). Важко пояснити таку роздвоєність. Як згадує дружина поета, "він любив ту Україну" і боліла його *кривда*, яка Україні діялась, і саме почуття кривди виривало його з родини. Крім того, Кравців, м'який вдачаю, романтичний, мав велику популярність між молоддю і великий вплив на неї. Молодь горнулася до нього, і це теж його по-пюдському в'язало і зобов'язувало. На початку війни (1939 р.) Кравців емігрував на захід, до Берліну, де видавав "Голос", "Вісті", "На шахті" і "Українець" для робітників в Німеччині. Цим "Віддаючи гадюці блюдо молока першою сторінкою", як висловився раз Василь Барка, Кравців намагався тримати на душі й інформувати про українське культурне життя сотні тисяч молодих людей у Німеччині. І щойно в цьому часі вийшла його наступна збірка "Остання осінь" (1940), а вскорі й збірка "Під чужими зорями" (1941). В цей час він і далі ангажувався в політичну діяльність, зустрічався з Бандерою, їздив до Риму на переговори з Мельником, стараючись з'єднати розколоті фракції націоналістичного руху.

Після війни поет жив з родиною в Західній Німеччині (Граффендобраху, Байройті і Регенсбурзі), тоді й народився їхній другий син Юрій (1945). На той час припадає також найплодовитіший творчий період поета; пише він тоді збірки "Зимозелень" і "Глосарій", перекладає багато з Рільке та займається літературознавчими дослідженнями. Поет назавжди відійшов від політичної активності і присвятився повно літературі.

В 1949 році переїхав з родиною до Америки й оселився у Філядельфії. На цей час припадає найтяжчий період в його житті. Злигодні, турботи за долю трьох дітей — кидали поетом на різні заробіткові праці (в щоденнику "Америка", в друкарнях, всяке редагування), аж 1955 р. влаштувався заступником гол. редактора в щоденнику "Свобода". В такому навантаженні він не міг присвятитися поезії. Щойно наприкінці життя поет осів у власній хаті в Рутерфорді, повернувся до поезії і до завжди бажаного родинного затишку. Але це тривало дуже коротко, бо невилічима недуга

несподівано підтягла його життя 21. XI. 1975 року, саме коли "кривавим листом котив падолист".

Крім поетичного доробку Богдан Кравців оставив ще великий науковий доробок (найважніші праці з цього доробку будуть зібрані у другому томі цього видання). Він дуже активно виявлявся теж у публіцистиці, редагував або співпрацював з такими публікаціями: "Український голос" (1928-30), "Вісті" (1934), "Дажбог" (1935), "Обрії" (1936-37), "Голос нації" (1936), "Голос" (1937-39), "Напередодні" (1937-38), "Голос", "Вісті", "Українець" і "На шахті" в Берліні (1940-45), "На сліді" (1947-48), "Америка" (1950-53), "Молоде життя" (1954-59), "Свобода" (1955-70), "Сучасність" (гол. редактор 1970-75).

Крім того, він був редактором Повного видання творів Шевченка у в-ві Миколи Денисюка, редактором збірки перекладів на різні мови "Шевченкове слово і слава", в-во Денисюка (1964), редактором антології "Обірвані струни", в-во НТШ (1955) та антології "Шістдесят поетів шістдесятих років", в-во Пролог (1967).

Був дійсним членом УВАН, НТШ та редакційної колегії Енциклопедії Українознавства.

Слово від упорядника

Після загального ознайомлення із спадщиною Богдана Кравцева, упорядник передбачує три-чотири томи його зібраних творів: перший том включає оригінальну поетичну творчість, другий (можливо і третій) — важливіші літературознавчі і наукові праці, а останній — перекладні праці поета. Дуже багатий публіцистичний спадок, розкинений дослівно по тисячах примірників різних журналів і газет, в сучасних обставинах і без відповідного апарату та фінансової бази не можна зібрати і впорядкувати. Отже, публіцистика Богдана Кравцева буде мусіти чекати на доброзичливішу долю.

Як принцип, упорядник затримав поетову композиційну і хронологічну послідовність виданих і невиданих збірок. Він теж зберіг первісну послідовність у неопублікованих і, мабуть, непризначених для публікації групуваннях віршів, яку встановив сам Богдан Кравців.

Збірка "Кораблі" (1948) включала тільки вибрані поезії з п'яти попередніх збірок, і тому, що всі ці поезії повернулися органічно до своїх збірок, "Кораблі" перестали існувати. Упорядник плянував перенести назву "Кораблі" на оце видання зібраних творів. Але, усвідомив, що збірка вибраних поезій "Кораблі", хоч і перестала існувати в цьому виданні, вона далі існує на полицях читачів, і тотожна назва зібраних творів вносила б непорозуміння і плутаність у майбутнього читача. У ранніх збірках упорядник вживав виправлені і мовно відредаговані поетом версії віршів з "Кораблів". Тому у тих збірках буде помітна стилістична і мовна різниця між тими віршами, які не входили до "Кораблів" і не були виправлені автором, і тими, що входили.

Збірку "Квітоліт" підготував і здав до друку 1974 р. сам поет, назвавши її "Сонети і строфи". Упорядник натрапив у нотатках Богдана Кравцева на робочу назву "Квітоліт", яка йому подобалася і яка дуже підходила до останніх творів поета. Тому він дозволив собі назвати цю збірку "Квітоліт", а *Сонети і строфи* перенести у підназву.

Добірку "Тавторими", яку поет писав в останніх роках свого життя, упорядник залишив у такому порядку, як вона була писана. Добірка "Станси" становить другу частину *станс* "Квітоліту", а добірка "Осінні строфи" є, мабуть, продовженням *строф* "Квітоліту". Більша частина цих вір-

шів, мабуть, не була призначена для друку. В обох добірках упорядник зберіг порядок поета. Розділи "Вірші для Ніль", "Дозбирані фрагменти" та "Родинні вірші" вибирав і впорядкував упорядник, включені сюди приватні вірші, які не були призначені для публічної уваги за життя поета, та вірші, які поет викреслив із своєї спадщини, або категорично не хотів друкувати. Упорядник помістив їх тільки як матеріал для майбутнього дослідника. В архіві упорядника зберігається ще декілька віршів, яких він не вважав за відповідне включати до цього видання.

Упорядник старався залишити мовну редакцію і пунктуацію Богдана Кравцева, робив він незначну мовну редакцію тільки в ранніх двох збірках, та в деяких віршах останнього періоду, яких поет не встиг викінчити. Дозволив він собі тільки виключити численні звертання з великої літери (з винятком родинних добірок), бо те, що було колись приватним і родинним, у зібраних посмертно творах стає загальним і літературним.

Накінець упорядник щиро дякує дружині поета, пані Ніль Кравців, за допомогу в розшуках матеріялів і за переписування цього тому на машинці. Також дякує членам ділового комітету кураторії фонду для видання літературної спадщини Богдана Кравцева — Антонові Драганові, Улянці Дячук, Миколі Лебедеві та Романові Рогожі — за їхній труд в реалізації цієї книги, а Орестові Слупчинському за укладення фотознімок.

Дорога

(Львів 1929)

*...Там стежками полинь, жовта рута,
і там очі чиїсь у вікні...
І знов мить мандрівна незабутня
зачаровує радість мені...*

Я незнамому навстріч...

Я незнамому навстріч зряджаю удень кораблі:
лопотять так весело, мов крила, їх паруси білі
і до них розсипаються сонцем і гомоном хвилі —
і несуть їх одважні вітри до чужої землі.

А як дні погасають й самотні ідуть вечори —
я не жду кораблів, що далеко-далеко на морі,
що безвпину пливуть, поринають в світи неозорі
і незнамому навстріч везуть завжди нові дари.

Кораблі

Вже сирени на од'їзд гучний затрубіли:
— Золотий, буйний стяг піднесіте!
Б'ється серце і рветься у білих вітрилах,
як вітер...

— Хто сказав, що залізні оці кораблі
Це не наші човни паперові,
ті колишні, що ми їх зряджали малі
на потоки — під бурю і повінь!

Ті колишні, що з сіл ми проводили їх —
молоді, повні віри, невтомні —
в буйний світ образів, в невідкриті краї,
на далекі моря невідомі!

— Хто говорить, що мрії не сповнились смілі? —
Наша фльота іде в океани!
Б'ється серце і рветься у білих вітрилах
в незнане...

До островів світлих...

До островів світлих — на моря невтишні,
що країні дивній пестощі і гнів,
де цвітуть світанки, вечори і вишні
і на горах сяйва золотих вогнів,

у сади японські, де вишневі віти
і над ними вихром срібні пелюстки,
в серці і круг серця біла буря цвіту,
кімоно шовкове, і маленька ти, —

я пливу щасливий радії хвилини,
як в саді цілую білий цвіт вишень:
— щастя тільки в миті, як любов поглине,
як несуть вітрила човен мій удень

подихом солодким, радіщами вітру
до островів світлих — за тисячу миль,
де маленьке серце в п'ять платочках цвіту
і зелені очі синіх морських хвиль.

Розсміялись темні вулички...

Ринуть води, сяють блисками
В коліях, вибоїнах доріг,
Сіють, сиплють стріхи брисками,
Наче в сльозах ясна радість, сміх.

Розсміялись темні вулички
Гамором веселих сподівань,
Діти в кожному провулочку
Будять плюски, плеса калабань.

Усміхаюсь очам стрічного
І з дітьми плюскочу по воді...
Снігу мов не знать торічного!
Бути сонцю, весні молодій!

Святий Юрій

*Усміхнувся... На тлі зеленого
золотою гадючкою спис...
— Чи нема на війні нареченого?
— Ти за нього мені молись...
Лада Могилянська: В день святого Юрія.*

Тої ночі з весняною бурею
Він примчався на білім коні.
— О, візьми ж і мене, святий Юрію,
у бої, на пригоди бучні!

І бажанням юнацьким окриленим
Я ухопився злотих стремен:
— І зміїв убивати дай сил мені,
боронити красунь-царівен!

Зупинився, зірками позначений,
битий хмарами шлях під конем...
Білий лицар схилився: Юначе мій!
Зцілював мої очі вогнем.

На хмаринках розцвів білих рож іней,
хтось немов занавісу роздер:
Ой, навколо народ мій знеможений,
у полоні мільйони сестер!

— О, візьми! Поведи Твоїм іменем
на святі, справедливі бої!
....Сходом сонця засяв опромінений,
злотий спис у правиці моїй.

У свято Юрія

І
Лицарю білий, приїдь і витай поміж нами!
Ось вже за горами сяє й горить нам шолом твій,
золотом ткає проміння розстелені мряки,
цвітом твоєї одежі сади розцвітають,
в росах і шумах потоків зоріють сліди

золотокованим шляхом твого коня.
О, не минай, опромінений, нашої хати,
квіттям і зеленню браму тобі ми вквітчали,
вічний вогонь запалили на ватрі своїй
й сіллю зустрінем тебе й колачем золотим!

II

Лицарю білий, що борешся з силами ночі,
й ранком звитяжно метаєш на небо диск сонця,
й п'їтму в долинах розводиш з надхмарних вершин
гомонам смілого бою і блисками стрілі, —
сили залізної дай молодим нашим тілам,
радості й ритму змаганню і вправі твердій,
золота кучерям нашим і бронзи обличчям,
щоб і сильні ми були та й одважні, як — ти!

Поклик гір

Маленький образок: по ріні рине Прут,
Ліси на збочах гір —
Далеким спомином якимсь стривожив грудь,
Згадав, неначе ліс захована кимсь шишка,
Зелені гори, бір.
Маленький образок друкованої книжки.

У серці загорів вогонь юнацьких туг,
як за розкішним сном.
Покинув я село, хати, людей і в луг —
Безмежне море трав пішов ловити шуми,
Немов збитошний гном...
Щоби забути в них і поклик гір і думи.

Стелився гомін трав, пісні снував жайвір,
Метелики, квітки.
Для мене ж всюди — все: далека пісня гір,
І клетоти вірлів, і танок верховинців,
І морем хвиль верхи.
Нестерті образи на споминів сторінці.

3 мандрівних пісень

У саду журливо шелестіла липа,
вікнами спросоння надив супокій,
скрипом при криниці журавель захлипав,
як виходив ранком в простір гомінкий.

Не спинились очі... і пішов шляхами,
не спитавши в себе, ні в кого: Куди?
Я — і світ широкий, з небом понад нами
синім і глибоким, як плеса води.

У просторах: вітер і зелені герці,
чимсь забутим квітне жовтий молочій.
Я — і світ широкий — і ще туга в серці,
туга, як гаряча тьмяна далечінь.

Дорога

Полонила ось серце дорога,
мов змія золотаста і линява!
(Вбік — село і стрункі обороти,
а далеко — і курява й синява ...)

Гей, це ти ж в далечінь закликала,
як втомляло життя, наче сплін,
коли снилися гори і скали,
п'янив очі ясний небосклін!

Ось і я! І до ніг ти лестишся,
і цілуєш гарячими хвилями,
і над нами і в нас буйна тиша,
і ліси свої пахоці вилляли.

І співає хтось сонцеві гімни, —
до грудей п'яний вітер приник,
і я йду одинокий, нестримний,
в синю даль — молодий мандрівник.

Волошки

I

Чорний поїзд у зоряній ночі,
Хмари іскор — полум'яний дим.
У вагоні волошкові очі:
Із куточка вогнем молодим.

Миле личко загорнене в хустку
І карміном розцвілі уста —
Наші очі зустрілися хутко
Й була мить, як стріла золота.

Хтось заснув при віконному канті,
Наче зморений днем селянин,
Та голівки селяночки Катрі
Не всипляє колісанка шин.

Ось кондуктор іде по вагоні,
Світить прості газові лампки,
І з дзвінкого захоплення доні
Усміхається мати мовчки.

— І хотів би каскадами сяйва
Тобі місто моє розвести,
Щоб устало казкове, мов з'ява,
І раділа — сміялася ти.

Щоби слухали діти й подруги
В тебе в ночі прозорі, ясні,
Про те місто, мов світ якийсь другий,
Зачарований в зорі й вогні.

II

— Та чом притулила ти щічки
До темних, холодних вікон?
... Там стяжка сріблястої річки
І блудний далекий вогонь.

Майнули задумані статі
Волинських соснових лісів —
І знов болота й сіножаті
І світла розсипаних сіл.

— І вже не вважаєш, дитино,
Що парюю зимні шибки!
... Далеко село і хатина,
Де з лісу тікають піски.

Там вечорі й ночі за полем,
Стіною таємною ліс,
Щось плаче край хати навколо
І тягнеться скрипом коліс.

Хтось плаче у комині хати,
Убогий каганчик тремтить,
Казки розснуває багаті
В куточках захована мить.

III

Приставав уже поїзд помалу —
І розбуджений погляд очей!
Щось у серці моєму здіймалось,
Наче світ дорогий і чужий.

І на мить ще далекії села:
Де городи, дороги й хатки,
І де ти з діворою весела
По загуменках водиш танки.

Там стежками полинь, жовта рута,
І там очі чийсь у вікні,
І знов хвиля ясна, незабутня
Зачаровує радість мені.

У волошках поля там і межі.
— Чи ж зустрінемось знову колись?
... Тут у вікнах муровані вежі
Темно в заграву міста вп'ялись.

Я пішов. Твої очі розцвіли
І волошки у мене в душі,
І цвітуть вони в місті, де вілли
І кам'яні людні вулиці.

Край насипів шляху...

Край насипів шляху погублені хатки —
і тужать в далечінь їх вікна і пороги,
мов очі тих людей, що їм ось тут роки,
а йшли колись уздовж залізної дороги.

Як на шляху — гудки, семафор, ліхтарі —
блідим, безкровним спліном їм серця холонуть,
щоразу вийде хтось із хатки на поріг,
чиясь рука розсуне на вікні заслону.

Мов ждуть когось вони з далеких тих світів,
мов кличе їх в дорогу поклик невгомний.
А там — гогоче шлях, і поїзд пролетів,
і в серці завмирають стукоти і дзвони.

Осінь

Ти з поля вчора кралася стежками,
квітчалась в айстри та й у сяйва западні.
В гаю на мене хтось сипнув листками
і я згубився в золотому нападі.

Серпанки вчора ткала ти на квітах:
і хтось спиняв, в'язав у жарті крок мені,
і хтось снував химерну казку літа —
і думав я, що це збитошні промені.

Сьогодні ти — в усьому маєстаті:
в киреї багряній велична владарка!
В розкішнім стані радості багато,
як в п'яних сонцем співах виноградарки.

Мій дім зайнявся в дикім винограді
і всі пороги в пурпурі і золоті.
— Заходь, царівно! Любій гості раді!
Бенкет у мене, вічне свято молоді.

Юнацтво буйне скинуло щасливе
сьогодні із сердець усе низьке й лихе!
На столах — яблука, грушки і сливи,
сміються сонцем наші повні келехи...

Журавлі

Блищать поля важким сріблом землі
і золотіє ліс осіннім листом:
Далеко в хмарах кличуть журавлі
за ясним сонцем в далечінь одплисти.

В незнану далечінь, де буйні дні
пливуть ударами їх крил невтомних,
горять на грудях відблиски вогнів
і кличуть світ їх криком невгомним.

Де чорна ніч далекі нічліги
готовить вічно їм, як добра мати,
і вся тремтить од дикої жаги
їх снів мандрівних — смілих і багатих.

Тим, що в дорозі...

*Ой, забарився місяць у крузі...
З народної колядки*

Тим, що в дорозі, місяцю ясен,
Ой, що в дорозі в ніч оцю темну,
в далекім полі одним-одніські,
як біла далеч і біле небо, —

тим, що в дорозі збилися з путі,
по бездоріжжі в заметах блудять,
і перед ними ніщо не світить,
лиш вовчі очі і біла хуга, —

тим, що в дорозі мають за друга
і за кохання тільки багаття,
в яким згоряють, як шлях бездомні,
їх сміле серце й одважні думи, —

всім тим в дорозі, місяцю ясен,
дай же багато золота-срібла,
світлого сяйва, хай воно душі
і бездоріжжя й шляхи освітить, —

то ізрадіють ті, що в дорозі,
ой, що в дорозі зимної ночі,
то ізрадіють, місяцю ясен,
поки їм зійде світлеє сонце!

Казка вогню

Як втихне суєтність дня і в кожний закуток вдирається, неначе повінь, присмерк вечора, в своїй домівці, на вогнищі самотнього пластуна розпалюю вогонь.

Так, як колись жреці моїх предків розпалювали вогонь на вівтарях бога Сонця в святих гаях.

Так, як колись моя прамати розпалювала вогонь на вогнищі роду.

Так, як нині десь далеко в чужих сторонах мої брати-скавти розпалюють вогонь у своєму таборі на якійсь лісовій галяві, чи гірській полонині, або у своїй домівці...

Колись для моїх предків вогонь був символом могутньої, незбагнутої, таємної сили природи, в ім'я якої той символ треба почитати.

Колись вогнище роду було символом тої сили, що людям різних успосіблень накидувала одні стремління, одну працю, що суворо карала за виломлення з-під її законів, що зв'язувала тих людей в один гурт-рід, що з часом витворила з того гурту плем'я, а потім і націю.

Нині — для скавта пластова вогнище є символом пластової ідеї, що показує шлях до пізнання та розуміння буйної могутньої життєвої сили — природи. Нині для нього воно є символом повороту до неї.

А для мене, українського скавта, пластова вогнище є ще й символом любови, яка нині, неначе полум'ям, вистапює та прояснює наші душі.

І тому, коли тільки надходить ніч, наче важка темрява неволі, я, щоб прогнати від себе важкі, темні невольничі думи, на своєму вогнищі розпалюю вогонь.

Вогонь розгоряється, я сиджу самотній, вдвляюся в нього та мрію, що й ви, мої товариші, сидите отак при пластовому вогнищі, яке тріскотить, розприскується весело, неначе те молоде буйне життя, що наливає жаром ваші лица, що в'яже вас невидимими нитками в одну рідну повік громаду, що вливає у ваші, може втомлені буденщиною, серця — нові сили, нове завзяття. І ви, неначе відроджені, сидите, провірюєте зроблене та обдумуєте нові смілі пляни на завтра.

Так мрію, а тим часом вогонь розгорівся, — тріскотить весело та розвогнює фантазію.

Мені ввижається, що не я один сиджу отут коло вогнища!

Сидять ще пластуни і я розмовляю з ними! Оповідаетмо собі взаємно те, що вогнем випалилося в душі, те, що наповнило душу вщерть і, неначе пожар, намагається поширитися й на інші душі. Говорю, хоч нікого нема, тільки вогонь голосно горить та творить з темряви казку тіней та сяїв. І здається, що оті ще не прогнані тіні чорними пасмами вдираються в серце.

Пригадуємо недавні дні "проби та міри". Веселі та сумні хвилини... І щось, неначе сум за тими соняшними днями, за несповненими надіями, пробивається у вашій розмові.

А вогонь нечаяно розгоряється весело, проганяє тіні, наче сміється. Він давно забув хвилини, що минули. Горить, живе все новими хвилинами. А стане сумувати за минулими, то й сам погасне!

Оповідаетмо один одному, як з кожним днем хтось чимраз насильніше, чимраз безоглядніше намагається впрягти наші душі в невидимі ярма. Як з дитячих душ злочинна душа виринає все рідне, найсвятіше.

А вогонь сичить, неначе кепкує! Здусити його в одному місці — підійметься в другому! Розкинути, а іскри зостануть, і ще пожар загориться!

Пригадуємо, скільки то молоді, опущеної, лишеної в темряві. І їх мусимо визволити з темряви, і в їхніх серцях розбудити іскру, яка ледве тліє, і дати їм жити тим життям, яким самі живемо.

А вогонь розгоряється по цілому вогнищі, все обіймає полум'ям.

— Гей! палахкотить, все запалити, все залити вогнем, нічого не лишити!

І вливається завзяття та віра в наші серця. Підемо самі, хоч молоді, недосвідчені, але з любов'ю та завзяттям, "будувати замки в піску", "воювати, будувати міста" та "городити городи", неначе ті найменші Ізраїля. При вогнищах запалимо смолоскипи і підемо в темряву, як молоденькі провідники молоденьких громад!

А вогонь горить. Сам жар! Саме полум'я!

.....
Я сам один при вогнищі. Нема нікого! І здається мені, що товариші, які отут перед хвилиною сиділи, нечутно повставали і пішли домів готуватися.

На вогнищі вигасає! І ще поки запалити каганець та відійти, встаю та дивлюся через вікно в темряву.

Чи не видно вогнів!?

Здається, видно! Горять тут і там, неначе вогні верховинців, що бережуть ночами свою працю! Душа підіймається у вірі, і я пластун — сторож, неначе колись вартовий Запорожців, перекликаючися, кличу в темряву:

Паліть вогні! Паліть вогні! Щоб ясно стало, як вдень, щоб ми не заспали!

Паліть вогні!

.....

В даліні розгоряються вогні й у відповідь чую:

В а р т у й !

Свято весни

Коли часом понад муром міста всміхнеться до мене клапоть синього розсміяного неба, коли нараз безмежно тугою за даллю, подихом широких піль, обвіє мене східній вітер, коли мої очі всміхнуться в погоні за рано збудженим метеликом, коли вбоге дівчатко простягне до мене з-під морозного муру китичку підсніжників, — я знаю, що десь уже спливають льоди, тануть сніги, що по гаях розпукають бруньки, маленький підсніжник прориває кайдани снігу, а там над полями під небом — змагаючися ще часом із зимними вітрами, сніговою метелицею — жайворон піснею заливається.

Твориться щось у тій вітряній, соняшній далі, і не збагну, чого душа забажає. Мов ті підсніжники, зацвітуть бунтом пориви таємні в душі й захочуть скинути те, що життя, що зима надавила, — збудити холодне каміння і темні провулки міста подихом провесни, радістю весни.

І коли в такі хвилини заманить вирватися з міста, прислухатися шумам і згукам простору, впитися пахощами свіжої ріллі, — то спинить докором біде личко дитини в вікні обдряпаної хатинки, чи понурої кам'яниці, й обвіє холодом темних сутерин.

І бунтом пориви несказанні... і в душі питання: де взяти сонця, вітру, весняних цвітів, згуків і шумів-пісень провесни, щоб ввірватися ними в ті непривітні хатинки, льохи і піддашся міських завулків, сірі безсоняшні шкільні кімнати?

А вистачить, як в тої поетки, щоб у вікно "заглянули від яблуні гілки, замиготіло листячко зелене, посипались

білесенькі квітки", щоб про весняну волю розказали, наче вітром обвіяли.

І здається мені, що бачу вас, сестри-пластунки! Промінням свого серця проганяєте з отих кімнат, сутерин, піддаш непривітний холод, примари зими. Сильними руками розбиваєте забиті на зиму вікна, щоб впустити леготи весняні, вістунів нового життя. Згуками пісень своїх викликуєте на весняну волю товпи дітей.

Не треба тоді йти десь за місто, ждати таємних вісток, прислухатися, як ростуть трави, ждати поворотних пісень пташні, — в кожному личку дитини, в усміхах уст і віч, в їх гомоні безжурнім, в їх плюскоті по калюжах вуличок — пісні весняні, свято весни.

І близьким нині те далеке минуле, коли дівчата українських племен, враз із пташками, згуками й подихами весни, своїми веснянками будили до нового життя. Коли від оселі до оселі гомоніли співи в честь богині краси, щастя й любови:

Гей, Ладо, Ладо!

І вірю, що, як ті мої предки, перші піонери, які йшли здобувати пушу, розорювати поля й зруби, чи до своїх бджіл, які починали будитися в дуплах дерев, чи на лови звіря, щоб хоронити й живити свій рід і в безупиннім поступі творити нове життя, — так і ті діти, юнаки, що виростуть з вашими піснями, вашими веснянками в серцях, сестри, підуть боротися з темрявою, розорювати перелоги життя і сіяти їх зерном у сподіванні багатого жнива.

Тануть сніги, розпукають бруньки, в галях розцвітають ряс і фіялки, вкриваються поля зеленим руном, потоки й вітер шумом весняним — і в мене в серці веснянки ваші, сестри. І в мене в серці сподівання нових співів, свята волі.

За моїм плугом — працею щоденною, кладуться скиби, чорні, пахучі, почвою родючою вкривають зерно — слова! Байдужі мені запізнені сніги й зимні вітри, що зриваються на провесні. І байдуже гайвороння, що вслід за мною зерно визбирує. І рідний жайворон, що виспіває молитву піль. І рідні забуті боги моїх предків, сонця і землі.

Бо в моїм серці радість велика, бо навкруги веснянки ваші, сестри, бо всюди свято весни.

Ліс кличе

І ввижаються мені мої ліси волинські:

"Шумлять сосни. Глухий шум, наче велика вода, пливе над головою верховіттям лісу, а низом наче б затишно й спокійно.

Та в молоднику серед молодих сосон, беріз та дубів пливе життя невгомне, всюди гомін і галас, скрегочуть сороки й кавки, спурхують і скрикують пташки, вивірки пускають голосно шишки і кричать сердито, пробіжить терниною заяць і вихилиться лис з лябіринту своїх ям. І боїшся ступити вперед, а то затріскають галузки, зашелестить листя і сполохаєш лісове життя.

І проходиш лісами, задивлений і заслуханий, наче в якусь тайну. Жагуче почуваєш, як збираються соки в деревах, як пробуджуються з новим подихом нові, буйні, голосні сили. Тривожно б'ється і спиняється серце, коли десь між кущами спурхне пташинка, захрустить ломачка, або вітер покотить торічними листками.

З хатини там між вільхами виїде дід старий, кремезний, наче лісовик, і, оминаючи багенні води й весняні лотічки, зникне десь за деревами. Із таємною пошаною й ляком дивишся йому услід: бо знає він звіря лісового, пташню і зілля, знає про що ліс говорить — бував з ним вкупі в погоду й негоду, вдень і вночі.

І хочеться тобі хлопчиком малим бродити весняними водами, лазити багнами й вільшиною, заглядати в гнізда пташині, впитися соками берези і залюднювати ліси й галяви казками та дивами".

І ввижаються мені мої ліси волинські. Я слухаю далеких, ледве чутних весняних шумів і мені здається, що сосни шумлять.

І я знаю: це ліс мене кличе... і мрію, що завтра розіб'ю шатро на якійсь лісовій галяві, щоб отвореними очима і серцем дивитися у світ і в життя, багаті тайнами і казками. Дивитися й почувати, як ліс живе, слухати про що сосни шумлять, молитися сходом і заходом сонця — набирати сили й радості до змагань за скибу хліба щоденного, за п'ядь землі рідної, за промінчик сонця: за краще майбутнє!

Ліс нас кличе, лісове братство! І завтра в далеких лісах горітимуть ватри пластунів. Довгими далекими нитками духової спільноти нав'язуватиметься розмова з усіма, що

розбили свої шатра серед лісів, щоб прислухатися до їх мови й життя і пити з одвічного живого джерела лісової мудрости.

У свято Юрія

У наших батьків — українського простолюддя — він владар молодій землі, плугатар, що землю весною одмикає, будить, і йому у відповідь гори-долини зеленіють, сади цвітуть і пташка співає.

У нас — юнацтва — він символ вічно молодих мрій. Тих, за які боролосся, гинуло і які здобувало молоде християнство. Мрій, які творило і квітками на недосяжних замках саджало, щоб добувати їх, давнє лицарство. І мрій про правду, красу й добро сьогоднішніх юнаків усього світу.

В нашій легенді про нього — пісня далекої дороги, незнаній пригоди. І бій зі змієм, перемога і визволення од нього царівни і славний поворот до своїх і чужих. І боротьба з старим — з поганством за молоду віру, і муки і смерть за неї. І невпинне змагання з неволею, ворогом і злом, що навколо нас і в нас самих — сила, мужність і витривалість. І служба військова — посвята, карність і лад.

І тому день Юрія — свято наших мрій. Це їм розпалюємо вогні і квітчаємо ворота наші. І їх зустрічаємо у весняну ніч Юрія. Їх — мрії, що сильніші за нас, за всі перешкоди, що запалюють смолоскипи й озброюють молоді руки до боротьби з сьогоднішнім за прекрасне і незнане завтра.

При осінній ватрі

І здається мені, дороге товариство, що я знову разом з вами на стрічі при Ватрі Великої Ради. Тільки сьогодні осінь. Ласкава царівна сипле золотом листя, мов роєм соняшних споминів.

— Накладіть фої на ватру! Хай сипне вона міріадами іскор, як молодість сміхом, — бо прагнемо багато сміху та вогню.

— Хочу говорити до вас. Говорити про те, що тоді на стрічі зайняло запалом душу і що висказати не ставало слів.

Але чи треба було говорити?! Вам, яким хотілося багато сміху й танку, які раділи соняшному купіллю, захоплювалися гарно пройденим шляхом чи новим обрієм, всією душею віддавалися кожній стрічній і незначній події.

Хочу говорити про те, що привело нас тоді на стрічу. Може це була синя даль, темна смуга гір на обрію? Може, приманив вітер, наповнивши груди подихом піль або шлях, що срібною струною витягнувся в далечінь? Може, привело вас на стрічу якесь незнане, невловиме бажання, якась нестримна юнацька туга? Бож молоді ми і хочеться нам багато сонця і простору.

А може, оте неназване, химерне бажання було покликом, велінням чогось вищого, чогось сильнішого над обов'язок, бо що ж привело вас туди сотнями, товариство, що дало вам силу перемогти всі перепони?

Бо чому не прийшли ще туди тисячі ваших ровесників, чому не могли ми святкувати зриву всієї української молоді, чому багато їх боїться того, чим ми живемо: простору, сонця та сміху?

Бо чому й сьогодні там в долинах, в буденному житті, першими серед молоді — ви, товариство? Хоч і бурі і негоди завзялися розбити ваш гурт, розвалити ваші варстати, погасити ваші вогні!

Бо у вас молодість запалила соняшним промінням душу. Бо ви — для яких "тисяча миль починається від одного кроку" — не коритесь темним силам, не звертаєте з обраного шляху, не покидаєте своєї мандрівки. Бо для вас цілі, як сказав якийсь чеський поет, "се острови, що відпливають, коли до них зближаємося". Кожна з добутих цілей творитиме вам все якусь вищу ціль, захочувати мандрувати до чогось кращого й дальшого.

Я вірю, що колись з вами на Велику Стрічу придуть сотні тисяч молоді, своїм захопленням запалимо серця тих, між якими йдемо, збудимо їхню приспану молодість.

Бож молоді ми і хочемо дати всім, чого й ми добуваємо: сили, сонця і волі!

Червона калина

Іде цар-листопад... Йому на стрічу стеле осінь багаті килими і сипле останками золота й багру. Вночі у лісі гомін, шелоти таємні, — і самотній мандрівник оглядається тривожно і вдвляється в темні нетрі. Листя падає.

В таку ніч в лісі при вогні хочеться казки, хочеться прожити казку. Хочеться задуматися, задивитися у вогонь і слухати, може, про Червону Калину, про юнаків, що квітчалися її китицями-ягодами, і йшли шукати, визволяти царівну, сховану, закляту, в їх же країні, десь поміж ними. А вірили юнаки, що в червоній калині якась сила таємна: коли вони йшли вперед вона багром розцвітала на їхніх шоломах залізних, а коли стомлювалися, зневірювались, вона в'янула й розсипалася з їх кров'ю і потом.

І здається, що ось зараз стане хтось з-поміж нас і спокійним голосом, немов дід-запорожець, почне: Колись, давно в царстві темного царя настали соняшні дні...

Та ви знаєте сю казку, товариство! Вам, дітям, доля повідала її довгими осінніми й зимовими вечорами. Оповідала великими подіями, гомоном боротьби. А казок не забувається: вони вічні, незабутні, як молодість.

І сьогодні казка у ваших очах розцвітає. Не треба слів. Між нами мовчанка важка задумою. І тільки в серці гомін пісень. Бо день був багатий: у квіти, співи і спомини.

На ваших постатях, товариство, грають відблиски вогню, полум'я різьбить молоді ваші лица, а на капелюхах розцвітає багром червона калина.

І я, мов очарований, сиджу й дивлюся на вас. Чути, як б'ються серця, хвилює кров і зливаються в один ритм ваші віддихи. І встає над нами одвічна владарка казок, всесильна молодість.

А повз нас проходять якісь дсвгі ряди. На залізних шоломах китицями крові червона калина. Пливуть прапори і вітають нас покликком боїв, походів і побід.

Лєви

Я розумію тепер добре лєвів, отих, що замкнені в залізних клітках по великоміських звирінцях.

Вони то лежать, спокійно задивлені погаслим поглядом

кудись поза і понад тебе, неначе бачать далеку пустиню, джунглі, нетри — через які дикими стежками значилися їх ходи і лови.

В тюрмі я такий первісний, як леви. Я не згадую кам'яних вулиць, міста — того життя, яким жив стільки літ. Мене манить тільки смужка далекого лісу, що поза містом. І згадуються мандрівки по пралісах і нетрях Карпат — стежками, якими проходять лише олені й дики.

То часом леви стають і — їх крик грізний і пруживий, як їх лапи — тормають ґратами. І жахає дітей, які не знають сили фізичної неволі і для яких, і замки, і ґрати, і кайдани взагалі не існують.

Десь у глибині я такий первісний, як леви. Коли рожеві ранки в тюремному вікні, або коли сонце на відхідне золотом обдаровує сірі хмари і мури, тоді в душі стає дикий зов волі. І я хотів би пронизливим криком збудити тюремну тишу і розбити все навколо себе.

Але в мене розум людини і віки культури й цивілізації — і нічого не прорветься з глибини назверх. Тільки крик скипає в душі гарячими каплями жорстокої, зміїної їді.

На верхів'я

Я слухаю казки пройдених доріг.

Ви ніколи не оповідаєте її. Бо для людей, для сірих днів там у долинах, вона неймовірна, безглузда, як молодий порив, божевільна примха.

Але, коли на верхів'ях при вічній, негасаючій Ватрі горять наші душі, як полум'я в одному великому вогні. — тоді ви, юнаки, що вмієте в поті чола розбивати скелю і зараз потім гратися камінчиками на блискучому плесі води, вичаровуєте простими словами казку пройдених доріг.

Про те, як гарно відходити для того, щоб іти, минатися з вітром, людьми і полем; проходити в чорну, непевну ніч коло спокійних і ясних вікон людських хат і всміхатися й радіти, зустрічаючи все нове й незнане.

Як гарно проходити десятки миль на те тільки, щоб відпочити десь на придоріжньому камені, або розпалити вогонь на незнаному нічлігу; як радісно добувати, продираючись жерелом і камінням, мряками і хмарами, най-

вищі верхи, щоб там вгорі зустріти схід сонця і далекий обрій невідомої країни.

Про те, як гордо перемагати всі труднощі й невігоди, все те, що звать "неможливим", щоб дійти до мети, прийти на свято зустрічі молодих громад, або над граничним каменем пошматованої Батьківщини подати братам руку з покликом: кордонів немає...

І коли ви оповідаєте про те, я бачу, як у ваших очах народжується казка нових ще непройдених доріг, казка днів, що придуть дужі і залізні.

І я знаю, що це ви — шалені, безглузді юнаки, наче горді старинні моряки, для яких "не було кінцем жити, але кінцем було плисти все вперед" — підете новими шляхами для самого чину, для боротьби, для жадоби перемоги.

І з безжурним усміхом, граючися з життям і смертю, добуватимете недоступні верхів'я, щоб охопити величне і мотутнє, великий ідеал вічної України.

Промені

(Львів 1930)

*... Біг Чумацьким шляхом в тузі і тривозі:
Може, зринуть ранку промені ясні?
Може, спати ляже на Великім Возі
в сіні зорянім?*

Богдан Кравців у гімназійні роки.

Христос родився

*Не до Юдеї шлях вам,
вертайтє й з Галилеї!
Ідітє на Україну...*

П. Тичина: Скорбна мати

I

Сиділи круг багаття
у шуках, наче звірі —
і хтось: Христос родився!
А в них не стало віри...

Колядку затягали,
та рвалася безвпину.
Він десь, комусь родився!
І може й спас чужину!

Ураз сліпуче сяйво —
(зраділа вся маржина) —
мов зіронька, Дитятко
всміхалося із сіна.

Зірвалися. Припали.
Молилися Дитині:
між нами Ти родився!
Між нами — в цій країні.

II

Йшли дуки із почотом —
(нова зоря сходила!)
несли із України
і золото й кадило.

І кликав шлях в чужину
і вісті невгомонні:
там, десь царя знайдемо
і зложимо поклони!

А по снігу Дитятко
у сяйві діядему...
Кудюю Ти, Месіє!?
Таж ми до Віфлеєму.

Пристанув, світлим зором
у далеч звів без мови:
Над Києвом здіймались
хрести в вогні багровім.

Донесено цареві
і книжники ствердили:
Месія народився
і зможе темні сили!

І побоявся Ірод,
що землі, царство втратить,
й послав він яничарів
шукати Немовляти.

Поміж дітей шукали.
І встала кров прокльоном —
і матері ридали
над Сяном і над Доном!

Та янгол скрив Дитятко,
щоб, як Ірод згине,
вернулось, виростало
по селах України.

Ратай

З села йшли газди (блідли зорі
і блід Чумацький Шлях)
— Гей, чий це плуг сьогодні оре
так рано на полях?!

Сіріє хтось на небосклоні,
йде в сяйвах віч своїх.
І ясен плуг і білі коні
світанком біля їх.

— Христос воскрес! — Кому, ратаю,
Ви поле орете?
Над ним вінком хмаринки грають
й проміння золоте.

І скибами до ніг поклоном
збігаються поля,
і жайворонками, мов дзвоном,
дзвенить уся земля.

Припали. Слід цілують: — Пане!..
Навколо шепти трав:
благословенною хай стане
земля, що Ти орав!

Різдво

Шелестітиме сіно на столі під скатертю,
дідуха у кімнату хтось повагом притащить,
і покотяться діти на соломі простерту —
Все по-давньому! Тільки... Мов торік... було краще...

З проскурками-бажанням встане батько: Ростіть ви!
Хтось зворушений вдарить в струни всновані цвіллу..
І, як будуть молитись, не скінчу я молитви,
бо чужим стане слово в цю врочистую хвилю.

Зночі виповнять церкву якісь тіні родимі,
хтось молитися буде гаряче так Пречистий
і дивитись: як образ никне в синьому димі
і як жар роздуває паламар у захристії.

І підуть дні святешні і святешні теж нуди, —
стіл заставлений буде святковими достатками,
і новиною давнє заворушиться в грудях,
як у вікна дзвінками застукоче колядка.

Миколаївська казка

Радісно дуже дзвіночками коні,
Хлопчики з криком розносять різки,
В вікнах широких якоїсь цукорні
Злото-червоно-зелено лямпки:

Чорт із кутка, з-за вогняної маски
Вічно показує довгий язик,
Далі Микола — з легенди і казки,
Кращий суворих святіших владик.

Вся борода його біла, із вати,
З цукру предовгий пастирський той жезл,
Зі станіолю фйолетного шати,
З шубами срібних наверхніх одеж.

Я — і маленький роззявлений ротик
Дивимось в казку мінливу вікна:
Тут же із різкою ще один чортик
Й менших, ще менших громада страшна.

Радість у мене, мов білі паяци,
Що тут одважно мчаться з гори...
В що ж задивився і ти так гаряче,
Хлопчику любий, що цілий гориш?!

— Гей, та ж накладено горами дива:
Все чародійні скриньки й торбинки,
Що в них замкнуті хвилина щаслива
Вміє дітвори і світ і казки.

Граються сйява червоні, зелені, —
Спомини барвні промінням сную:
Ось я — малий ще — показую нені
На Свят-Миколи торбинку свою.

В ній же і яблука й фіґи й горіхи
І чоколяда і пачка бонбонс
Й щось невловиме для моєї втіхи —
Книжка з таємним ім'ям: Робінзон.

Казка сміється весело, невтомно,
Враз коло мене хтось: мамо, відай,
Що і великому панові тому
Щось уночі принесе Миколай?..

Й мимо проходить з очима ясними
З кимось за ручку мале янголя...
Пан цей великий — дивлюся за ними,
В грудях же серце, мов чортик — гуляй.

Згадую дівчинку люблю одну
Синії очі у неї такі.
Десь вже далеко вона — і сьогодні
Тільки до неї дороги дзвінки.

Скажу я серце для неї зробити
Все з чоколяди, з тайни і з мрій,
У стانیоль пурпуровий обвити
Й слово одніське замкнути у нім.

Рано — як дівчинку любу розбудять,
Втішиться дуже, неначе дитя:
В чоколядовому серці тім будуть
Замкнені, може: і світ весь, і я...

Баляда карнавалу

Минувся карнавал. Мов тан останній,
Порвався десь над раном: йдуть додому.
Я ночі всі просидів сам в чеканні,
А ти неслася в вирі танковому.

В ті довгі ночі марив, що царівна
Поверне звідкись з казкою кохання —
І рано все твоя хода нерівна
Топтала мрію мого дождання.

З'являлась ти — утомлена, тривожна,
Мов панія, що жестами інфанти
Товпі роздала в дарі все, що можна:
Цілушки, погляд, злото й діаманти.

І жаль було тебе й себе часами...
(Як ти всипляла, мов зів'ялі цвіти —
Скривав я нуду в мізку між думками
Й писати в бюро йшов оферти й квіти).

І раз — як вбрала ти ту маску мрії,
Щоби пірнути в хвилі маскараду —
То й я вбрав маску Принца з казки тії,
Що в ній коханій він готовить зраду.

В ту ніч до Мрії дарма добивались —
У неї: Принце! — на устах і в вічах.
Царівни ласки Принцові достались...
(Він зник, як блідли вогники на свічах).

А ранком, як утомлена, та в мріях
З'явилась ти — я ждав уже самотній.
Твій погляд скрив од мене щось у віях,
Уста скривились в насмішці помітній.

Минувся карнавал, мов думка п'яна.
Хтось сипле попелом в серця палкії.
Ти все, безвпину думаєш, кохана,
Чи нарік Принц з'явиться знову Мрії!

Три сонети

I

Молитися тобі: цвісти, кохати —
Отак, як я молюсь зірниці ранній,
Коли душа росте, цвіте на грані
Дня й ночі — в тайни повних і багатих.

Імла світанком із низької хати
Виводить терем, криє стіни драні, —
Кохання так на синьому екрані
У фільм вабливий, в казку розснувати!

У душу брязнуть золотії кола,
І стане світ в захопленні німому,
Застигнуть в золоті дзвінкі хмарини.

Засяє радість росами довкола, —
І затремтять пісні у серці мому,
І світ кудись в танках і в ритмах рине!

II

Моя!... Й немає слів — слова в полоні,
Коли душа горить, діждавшись жнива.
Цілує жниці стиглі груди нива,
Пестить колоссям, мов ніжні долоні.

Сп'яніла сонцем далеч небосклонів
Не квітне рожами — сталава, сива,
Не квітне ранками душа щаслива,
Коли досягнуть юні вина в лоні.

Спалиться сонце! Стопиться в зеніті!
На землю бризки, промені вогнями,
На груди золотом колосся житне.

Пісням в полудне сміхом не дзвеніти!
Жара жорстока, мовчанка над нами.
І тільки: Ти! — моє всевладне: жити!

III

Цілюють серце промені останні
І тихне відгомін пташиних трелів.
Хтось душу, мов тятиву, випнув — стрелив
І день майнув тобі стрілою в дані.

Я сам ... Корюся самоті нежданій,
павук - нитки снує по синій стелі.
І десь в німому божевіллі скелі,
що вмерло сонце, згасло в океані.

У далечині думають тополі,
у серці небо ясне і безкрає,
і мудрість ночі таємниче дише.

І хтось простий сопілкою у полі
дзвінке срібло піснями розсипає —
і я різьблю свої сонети в тиші.

Сонце і чорні смуги

Сонце мережить стіни суворі
в сяйва і злоті квадрати.
Ой, відбиваються в серці й навколо
чорними смугами грати ...

Там — в синім небі льоти пташині
піснею волі й пориву.
Шляхом проміння линуть за ними
думи у далеч незриму.

Наче здається: Знов я в дорозі,
знов верховини зелені.
В келії моїй дуже просторо,
сонцем п'яніють легені.

Бір смерековий внизу під мною
буйно шумить верховіттям,
ген — у долинах міняться води
срібною стяжкою світла.

Сміливе серце в небі високім,
мов крик вірлиний,
в доли далекі, безкрає поле
покликом лине.

Хилиться сонце, в заграві гори
й небо в надвіконні мому...
З сонцем відходить, йде мій товариш —
тінь моя в ніч невідому.

Сонети і строфи
(Львів 1933)

Сонети

*... в суворих ямбів спокій,
в карбовані тверді рядки сонетів —
заковує життя гарячий омах,
кривавий цвіт на обміті глибокій
в'язничних дум — пручання, змагу й летів.*

В'язничних дум і днів...

В'язничних дум і днів нещадні жорна
Здавили серце вбгане у квадрати
холодних келій, де замки та ґрати, —
але людина вільна й необорна.

І з челюстів закутих ям, мов з горна,
все буде полум'я жаги палати
людей ненатлих чину та розплати —
і кров бурлитиме в їх жилах чорна.

Отак — по творчого пориву страмах
змагаючись, — в суворих ямбів спокій,
в карбовані тверді рядки сонетів

закову ю життя гарячий омах,
кривавий цвіт на обміті глибокій
в'язничних дум — пручання, змагу й летів.

Замок заgrimав...

Замок заgrimав, змовк — і серце зразу
забилося до чорних ґрат і криці
в холодній мороком цвілим темниці,
де стіни криють крик, і брид, й образу.

І порвані із гострого уразу
всихають, нидіють живі нитки ці —
палких думок і крові плетениці,
що серце до сердець плело щоразу.

Як день, як ніч обривки ниті тої
сотаються, чіпляються до луток
і пруг у вікнах полапки, наосліп...

І тільки, як життя шумкі прибої
далеким гомоном прокинуть смуток,
оживлені — кривавляться навпослі.

Твердих годин...

Твердих годин настирливі удари
силяю в дні в малій темничній нижі —
і знаю: десь вогні ненатлі й хижі,
лишає осінь десь криваві згари.

А тут нудьги задрипані обмари,
і дні бездільні чорним червом грижі
вгризаються у серце, мізок, крижі —
і думи точить цвіль гнилої змарги.

Ех, вабить воля! — Вирватися, вмерти
з бучним юнацтвом у борні охочій,
нагально впасти від ножа, чи кулі!

І вже горю. Встаю запеклий, впертий
і в смерті видираю дні та ночі
на ці прийдешні одчайдушні гулі.

Червоних мурів...

Червоних мурів цямрини чотири —
і в глибі двору в'язнів чорне коло
повзе, снується кроком в'ялим, кволо —
і йдуть горою і дощі і шквірі.

І тільки часом, як в огнянім вирі
зринає зрання сонця світле чоло,
то крайчик мурів іскриться навколо
й палають вікна, мов рубіни щирі.

То видно: довгим рядом по екрані
навсоняшного муру йдуть безвпину,
кудись правцюють тіні тих, що в колі...

ідуть та йдуть — тремтять у мряці ранній —
і вже в куті схиливши чола, спину, —
зіходять в нетрі мороку поволі.

Гранчасті шпуги ґрат...

Гранчасті шпуги ґрат і шпик у кості
шмагає вітер ідкістю жаливи...

Йде березень, відталь і теплі зливи,
і все п'янітиме в нестримнім рості.

Прорветься цвіт на пуп'янках і брості,
в садах завітнуть яблуні і сливи,
і любці молодій юнак щасливий
казатиме слова кохання прості.

І навіть тут, де чорнокуті брами,
де очі й вікна тугою нависли —
весна людей змогла в п'янкуму бою.

В безсонниці, душними вечорами
верзуться їм нечисті сні та мислі,
розпарені любашною жагою.

Тремким промінням...

Тремким промінням сонця злототкані
твій погляд, усміхи та шовк одії —
тобі ясній шлють очі молодії
і цвіти й вітер захват свій у дані.

В твоїх світлицях вільних, владна пані,
в життя одвічній і таємній дії
цвітуть квітки і музика й надії
і вабно миготять дари неждані.

Чому ж зіходиш ти з ясного дому
в окуті, хмурі ці двори в'язничні,
де рветься, гасне серце день-при-дневі?

Завіщо, звідки в'язневі хмурному,
його устам та вічам, що незвичні,
твої цілунки й усміхи вишневі?

Утиснене в холодні ржаві шпуги...

Утиснене в холодні ржаві шпуги
і скуте серце пов'язю зо сталі —
невговтане все рветься далі й далі
й палає лалом пориву й натуги.

І в зимних штаб і ночей чорні смуги
вплела ти ніжною рукою ткалі:
і перли слів, і смажних уст коралі,
і прозолоть ниток чекання й туги.

Та все ж... якщо колись заради мене
із губ твоїх, що ваблять так принадно,
небачно впаде слово милосердне, —
то серце горде — вражене, шалене
твої дари всі знівечить нещадно,
в ненависті стужавіє, затвердне.

Притихли нам...

Притихли нам колишніх буднів бридні,
в самотності темниць слова затвердли,
і думка гостра, точена, мов сверли,
вдирається в грядущі дні невидні.

Чого ж над нами, мов сльотаві тридні,
ллете невгавно сліз ослизлі перли,
та й чом ви серце надвое роздерли,
бідкуючи про долю нашу, злидні?

Ми прийдем ще! Ваш любий спокій збури́м —
і наших віч лихі пристрітні уроки
жінкам порвуть їх мрії, сні прибажні.

І дітям вашим дряглотілим хмурим
запалимо серця і думи й кроки
на почини незважені й одважні.

Про дні колишні...

Юркові

Про дні колишні горді та хоробрі
снуються спогадів нікчемні тіні,
то сняться: береги, що в п'яній піні,
нових країн запаморочний обрій.

То знов нуді в'язничній, наче кобрі,
дивлюся в очі крижані зміїні —
і з мороку кутів, зо слизу, тліні
бухтять думки причаєні недобрі.

Ще мить — і руки в білій вогневиці
порвуться битися об мури, ґрати,
і різати скляним одривком жили.

Та спинить щось: Ще будуть блискавиці,
ще серце в бою буде кров'ю ґрати,
щоб горді дні минулого ожили.

Одбився я...

Одбився я від серця Твого й дому,
де юність розцвіла рум'янолиця —
і полонила дні мої в'язниця,
мої дороги в далеч невідому.

Не раз я тугу вговтую й утому,
та спогадом горить і сном все сниться:
далекий дім і затишна світлиця
і Ти й казки Твої мені малому.

Казала Ти: "що не прокляття в бою
лягти від куль, коб тільки, як родився,
злиденно у неволі не вмирав ти!"

І я пішов, розстався із Тобою,
од серця Твого й рідних меж одбився —
і слухаю Твоєї, Мамо, правди.

*Група студентів Академічного дому.
Сидять (зліва направо): Михайло Демкович Добрянський,
Зена Зайшла, Богдан Кравців, Євген Юлій Пеленський,
Андрій Гаєцький, стоять (зліва направо): Володимир Капи-
нович, Богдан Занько, Литвин (?), Михайло Колодзінський,
д-р Ярослав Каревич.*

Вітражі ґрат...

Вітражі ґрат — так наче в буцигарні,
гудуть перебовком глухим органи,
кадила дим сотається із грані
із двору тягнеться сопух пекарні.

Гуртами скупчилися в'язні карні —
оті, що смерть чинили, зло і рани,
і круглий капелян слова догани,
казання їм говорить незугарні.

Я ж бачу: Ось Христос іде по наві
і до злодюги, вбивці, заведії
схилиється із добрим словом: брате!

І руки всепрощаючі ласкаві
кладе на пристрасні уста, на вії,
на людське серце порване, щербате.

Кишать і клубляться...

Кишать і клубляться темничні двори
живлом, що сласне бурі й неспокою:
злорадним братством й молоддю палкою
й пометом всяким людської потвори.

І спільних днів і леж закон суворий
не раз тут зводить в'язнів двох з собою —
і думи й ходи в'яжуть їм дружбою
визнання їх і раді суговори.

Та роки йдуть — все ялові та й хмурі —
і в мить якусь зненавидять посполу
свій порух, слово й погляд кожен друзі.

І при осяянім кризь ґрати мурі
дві тіні звальяться вночі із полу
в роз'яреній скривавленій напрузі.

Паде на очі морок...

Паде на очі морок, глухнуть вуха —
і в келії шпитальній приостанці
сухоти в'язнів сушать, точать пранці
і крик калік причавлює ядуха.

Та в живчиках, очах і глибах духа
дрижить життя ще ввечері й уранці,
ще сні й обмари рвуться в хирнім танці,
і кров кружляє, мов густа сивуха.

І підуть в'язні ще, як брязне визвіл,
наволопки в метіль світел незриму,
у вільний світ розгойданий, барвистий —

І хижій смерті кинувши напризвіл
залишки днів, захлиснуться безстриму
коханням, трупком і жагою крові.

Як дні невольні...

Як дні невольні, горді до-загину
нам спалює жага огнянокрила, —
то з вільних снів, що ніч у надрах скрила,
з тривоги дум і рук, що прагнуть чину,

знечев'я повстаєш в якусь хвилину
затверdle, мов руди сирої брила, —
і в глибах душ, як в челюстях горнила,
тебе палаєм, плавимо безвпину —

і ти пливке, розсяяне і щасне
ряхтиш огнями, мінишся барвисто
і світ займаєш полум'ям чудово —

і в мить, коли вже пал потухне, згасне,
то в грудку криці ціпенієш чисто:
ясне, холодне і таємне с л о в о .

С т р о ф и

*... Вже крильми осінь має, плине,
і вже десь в золоті гаї —
і знов ячання журавлине
об ґрати вдарило мої...*

Суворі речі в нас...

Суворі речі в нас і думка
одна все в мізку, наче цвях, —
і хвилі смутку, туги й болю
ховаєм глибоко в серцях.

Того ж пробачте, товариство,
доріг колишніх, бур і злив,
що ті хвилини неказанні
я дзвінко в пісню перелив.

Як звірі...

Як звірі, простір ми любили,
блакити далечі й води,
і хижу волю, й вовчі ходи
в людні тривожні городи.

І нині нам, як звірам, кліті
і хід, розмірний улад:
чотири кроки, все чотири —
туди й назад ... туди й назад...

Застиглим оливом...

Застиглим оливом на серце
холодні хмари налягли —
і гусне кров і меркнуть думи
од мороку гнилої мли.

І прагну, жду, чекаю грому,
щоби гучний його удар
проняв пекельним, рвучким блиском
ті олив'яні надри хмар.

То часом...

То часом в померках темничних
під вікнами навшпильки стану
і бачу сонця плат на мурі
і клапоть зелені каштану.

Із обширів, залитих сонцем,
з гаїв зеленого розмаю,
із мого вільного багатства —
ті клапті — все, усе, що маю.

Вже крильми осінь...

Вже крильми осінь має, плине,
і вже десь в золоті гаї —
і знов ячання журавлине
об ґрати вдарило мої.

Та в мене дні закуті стуга,
не вирвуся, не полину —
і тільки гостра, рвуча туга
за ними лине в далину.

З тобою саньми...

З тобою саньми прудко плинем,
і плине шум сосон вгорі,
і чути гавкання веселе,
і ваблять світлом хуторі.

Прокинусь — і на очі кине
плетінку чорних смуг вікно,
скрипить чоботями сторожа,
і гавкіт їх собак чутно.

Листи...

Листи на безвість розкотила,
порвала хуртовина зла.
І снилось, що ножем холодним
мені ти груди проїняла.

І я не знаю: чи верзлося,
чи справді це? Далеко — ти...
І ні прилинуть, ні приб'ються
від тебе писані листи.

Тріпочеться і рветься...

Тріпочеться і рветься серце
і раниться до ґрат, як птах,
спочити прагне хоч хвилину
на захисних Твоїх руках.

Та, як прийду до Тебе, Нене,
не зажурю Тебе й на мить.
Ти не дізнаєшся, що серце,
мов птах скривавлений, тремтить.

Над містом...

Над містом ніч, і шум, і гомін,
і снігом біла заметіль —
і вже санковими дзвінками
доносить молодість відтіль.

"Ти чуєш, Юрку?" — "Чую, друже...
Бували ж лепські гулянки ...
Отак ще двадцять зим в'язничних
мені дзвонитимуть дзвінки".

Прибралися гілки...

Прибралися гілки та ґрати
у навись крижаних намист —
і в зимну заметіль до мене
прибився з дому білий лист.

То пише Батько, що зимою
твердою їм самотні дні,
що поморозили морози
квітки всі хатні на вікні.

Як гасне день...

Як гасне день і меркнуть очі
і пал потухне в голові,
приходить ід моїй постелі,
сідає заздрих любці дві.

Одна милує, присипляє.
А тая дивиться до віч,
холодним поглядом тривожить...
І так сидять — і смерть, і ніч.

Знечев'я березневе сонце...

Знечев'я березневе сонце
на тьмяних шибях розцвіло
і жайвір через ґрати сипле
дзвінке, розкотисте срібло.

І сниться провесна далека
і подих піль і шум дібров —
і за сріблом тим рине з серця
розпливчаста гаряча кров.

За муром...

За муром одцвіли каштани.
І вільний вітер залюбки
до мене в келію доносить
останні білі пелюстки.

Дивлюся, друзі, і верзеться,
снується радісно мені,
що може так і вам хтось кине
колись за ґрати ці пісні.

Гуляють зайчики...

Гуляють зайчики по стінах,
я ж казку соняшну сную:
То дівчина золотокоса
зіходить в келію мою.

Милуюся грудьми ясними,
цілую очі їй, уста...
І гаснуть зайчики, і гасне
із сонцем з'ява золота.

Спалився, витлів юний липень...

Спалився, витлів юний липень,
і серпень вигорів дотла,
і літо бабине снується
тендітним прядивом срібла.

Померкли промені веселі,
померли літошні квітки —
і вже на ґратах і в волоссі
біліють срібні ниточки.

П'яний...

П'яний, сподіванками щасний
від тебе я пішов колись.
І ось — неждано — наді мною
в'язничні роки пронеслись.

Карбами карбували серце,
в'ялили мороком жури.
Які ж, які тобі, кохана,
з дороги принесу дари?

Чекає осінь...

Чекає осінь винозора,
од багру й золота ясна:
Як грона винні в неї груди,
уста ж, мов келихи вина.

Прийду небавки і, як любку,
зустріну осінь десь в саду,
і до грудей налитих, спраглих,
до смажних уст їй припаду.

Колись...

Колись, як будні серце здавлять,
і зрадить волі друг і брат —
я знаю: буду банувати
за днями, що в залізах ґрат.

За ночами суворих келій,
налитих померками вщерть,
де йдуть юнацькі роки друзям,
де з усміхом стрівають смерть.

Остання осінь

(Берлін 1940)

Поезії, зібрані тут, писані ще колись в Рідному Краю — в години радості і змарги. І тому приношу їх, присвячую Тій, що завжди — як Сольвейґ — була зо мною і коло мене, навіть тоді, коли я був далеко од Неї.

I. Д о ж и н к и

*... Може й так, як вже прозимінь зимна
Стане в жилах морозити кров,
Заметіль нам холодна цвістиме
В грудні квітнем черешневим знов...*

Ганні Гілі...

Вілілі летвам оуі, еснад пакно,
Е не заб'ю ніяких таїн...
У перед ними, як перед Вами
Шелі словаю сві.

Джості слова тжт, некале плажотк
Цвіту вичновото ь покладу. —
Може колме Вол воки пжладость
Радість акуь молодчу...

Може радке оуі, еснад пакно,
В дуже далекий, незнакий шедсе
Будуть нежданим для Вас пжвітаням,
Томоком моїх пісець.

Богч. Кравцов

15 XII. 1926.

Білим листкам оцим...

Білим листкам оцим, ясная панно,
я не довірю ніяких таїн —
і перед ними, як перед вами,
мислі сховаю мої.

Прості слова тут, неначе платочки
цвіту вишневого, я покладу —
може колись вам вони пригадають
радість якусь молоду.

Може слова оті, ясная панно,
в дуже далекий, незнаний ще день
стануть нежданим для вас привітанням,
гомоном давніх пісень.
1927

Мить

В місті хугою, вихром і холодом,
ніч плюскотом хлюпоче об брук —
і на мить я в затишку, що молодо
квітне щастям, теплом твоїх рук.

І за мить, як піду по дворі тими
вулицями, що ніч пройняла —
в серці вогником щасним горітиме
юна й радісна крихта тепла.
1935

Розцвіт

Гарячим, розжеврiлим скерцом
Тюльпану цвіт розцвів,
Мов серце стривожене серцем,
Мов погляд юний твій.

Вже й тишу, дожданням п'яну,
Пойняв кривавий блиск:
То полум'ям тюльпану
Серця два зайнялись.
1935

Черлень

Червневий день в іржі черпеній
і луки черленню взялись.
Зозуля нам кує на клені.
Усе, кохана, як колись:

Чебрець, васильки — і цілунком
Осотує пахуча нить —
і дзвонить день червневий лунко
і червень серце черленить.
1938

На Купала

I
То цвітом липи пахнуть вечори,
дурманять пахощами м'яти —
і в'януть нам уста з жари,
з жаги — як цвіт троянд зім'ятий.

І в млі пахучих ночей голубій,
в безтямі любого полону
холодним приторком обійм
серця нам — як земля — холонуть.

II
То папороть вогнем цвіте, ряхтить
В таємних полуночі глибах —
І нам уста розпалює у мить
Одурливим цілунком прибаг.

І палом палить — поки ніч ясну
Похмільним куревом омани
І посмаком терпкавим полину
Не заснує липневий ранок.
1938

Лелітка

На світлих ранків білоцвітній скатерті,
у пеленах, що в прозолоть навсоння
їх ткали невсипущі мрії матері,
леліткою яснопеліє — доня.

Над нею пливом оболочи синяви —
блакить в очах і синь очей в блакиті —
і щитиком лискучим, неполинялим
веселе сонце мерехтить і світить.

В гаях зозулі виграють червінцями,
кують талан багатий, долю — доні
і серце чаром сповнене по-вінця їй
віщує ворожілля із долоні.

Метіллю цвіту світляні метелики,
і маєм крилець майка майоріє,
і пахом чебрецю жучок очмелений
на пальчики наважує дрібнії.

І тільки ж плигне зайчик ясен променем
на синь очей — то схлипом устка раптом, —
допитливо дивують і васильки й ромени,
жучок лукавий нишкне винувато.

І вже до доні — добрі, щонайближчі їй
злинають білі руки голубами,
і радісним, ясним, барвистим блищиком
тремтить над нею світле серце мами.
1938

Вино

Шуміла молодість — як молоде вино —
Нестримано, зухвало й п'яно,
До дна призначено було й дано
Спивати їй дання хмільне гулянок.

Шуміла молодість — як повідь на весні
Розливом іскрявим по ріні —
Мантачила розтратно й гойно дні,
Ціпунки, сміх, пісні й вогні мандрівні.

Шуміла молодість — як в застумах дібров
Шалений буревісний вихор —
І кликала незважно й зично кров
На кожен змаг із негіддю і лихом.

Неждано ялось так в тім змагу молодім
Стужавіли, змужніли роки:
І звів я, вивершив мій дім,
Де гул вітрів, розстай доріг широких.

З тобою разом тут нам суджено й дано
Стрівати дань достиглу літа:
Полудня дні — прозорі, як вино,
Що в келіхи тремкі його наліто.

В їх стиглості ясній, мінливій і п'янкій
Снуємо казку перемінну:
— Росте вже ... доня гожа й син стрункий
І нам і нашій юності — на зміну!
1938

Дожинки

Багрцем пшеничним паленіє липень,
рум'яниться у кетягах шалвії,
бджолиним гулом одцвітають липи
і волос нам — як жито — половіє.

То ж маяв май, танковим плинув кроком,
тож червень червінню серця обмарив —
і вже тверді, роковані нам роки
одмірюють дні радощів і змарги.

І вже полукипки важкі на нивах
і серця щільники на мед багаті
і щасним трудом і жагою жнива
ситнішає нам хатнєє багаття.
1938

II. Слова і образи

*... І тривожно, з тремтом жду, що ось нагряне
Прибоєм барвистим хвиля образів,
!Що окрилить серце омахом багряним
Слів негаданих порив...*

Нересть

То часом так: листаєш книжку ти —
і раптом кинеш ...

Бренькотом гітари
дрижать прибажно вуличні плоти
і млосним шептом пар провулок марить.
І в вікнах, що відкриті навстіжень,
цокачуть, невгаваючи, матрони,
що від гріха, спокус отих лишень
ще якось їх статечний вік хоронить.
І в сінях десь ув'язливо янчить
собачка, що її гуляти тягнуть.

І в-одно так...

Даремне дриготиш
осотаний у нересть буднів тьмяну.
Дзвінки слова, як милянї жмурки,
як скло тендітне — образи барвисті,
розсипляться, розприснуть по вогких,
ослизлих чвирю тротуарах міста.
1938

Провесінь

Буднів заснічених, ялових днів перелоги
плуг мій орав — і незаймана ось цілина
млою вільотною дише і з глибів розлогих
руняться зеленню ярою ярі руна.

Провесінь — яр молода — уродливо яриться,
жевріє соняшним жаром, ярує, жахтить —
рястом рясним зарясніє, заграє яриця
слів моїх ярих, як стебла прозяблі, простих.

Буде рости, вирувати, яріти бурхливо
полум'ям буйним буяння, цвіту і жаги,
обміттю квітня розквітне, як повідь — розливом —
рине нестримно в одміряних строф береги.
1939

Мандрівне дання

Одпливали хмари, даленіли зорі,
І рожевий ранок ізринав з води —
Як виходив з дому в далеч неозору
Хлопцем молодим.

Полоняли гори, і степи, й роздоли,
Все нові країни й обрії нові,
Вабили дороги і — ніде й ніколи
Не знав стриму він.

Звідував міста всі, безліч сіл обходив,
Поринав прибажно в глибах далини,
Пив дання мандрівне, і любов, і воду
З багатьох криниць.

І в гординю вбившись, що міцний він дуже,
Що здолає світ весь, зможе люту смерть —
Пристрітом мандрівним тяжко занедужав,
Як гріхом осмерк.

Помутніла далеч, взявся млою погляд,
І веселі кроки присмерк поглинув...
І забег самотній, сам в чужому полі
Захисту і сну.

По вечірніх селах плентався в нестямі,
Гледячи для себе зморено кутка, —
Та цькували всюди горопаху псами
Люди й ворота.

По містах оглухлих стукав до в'язниці
І тривожив тишу чорнокутих брам:
Що немає місця в ній таким п'яницям —
Воркотіло там.

Ще добився любки, що в її раменах,
Що в її обіймах юний він згаряв,
Та вона жажнулася його — достоменне
Ніби опира.

То вкінці до ночі облягів благати
Покручем болючим доволікся він,
Чей вона дозволить йому зорювати
Хоч би у рові.

Але ніч над горном чорним чаклувала,
Місяця купала й чаром світляним
Заснувала скелі, застуми провалля,
Гори й долини.

Всі шляхи освіли сяйвом перелиті,
В пустирях леліли пишні городи —
Очманів мандрівець і чманою в світі
Врочищ заблудив.

Блуд йому обмарив, помантачив кроки,
Плівся він невгавно навпрошки й навмань,
Аж знеміг до решти з пристріту й уроків
І мани й оман.

Аж, освівши сяйвом місяця холодним,
Знявся він над гори, села і міста —
І по вежах, стромах, нетрях і безоднях
Сновидати став:

В неозіря неба поривався, плинув,
Мигунцем вплітався в голубинь ясну,
Безвісти минався — і не мав хвилини
Захисту, ні сну.

Біг Чумацьким Шляхом в тузі і тривозі:
Може зринуть ранку промені ясні?
Може спати ляже на Великім Возі
В сіні зорянім?
1938

Манастир

Зелена гуща саду — і в гілок прогалині:
сіножаті, луги, дороги срібна смуга,
самотній манастир над кручею яруги,
і вранішнім рум'янцем обрії запалені.

В прогалині гілок, як у віконці келії:
барвистим образом шляхи, світи далекі —
і вже плавкою тінню чорних крил лелеки
торкає туга серця й рік плеса веселі ...
1938

Вечір

Згасає день — і гамірно в оселях...
Із присмерків коридорів чернечих,
із мороку померклих склепів келій
виходить в сад у чорній рясі — вечір.

І повагом, в покорі тихій плине
поміж граби, берести і каштани —
і кануть в тиші токотом хвилини,
мов зерна чоток чорних безустану.

За кожним з них молитва Господеві,
що літо дав важке таке й багате,
що стигнуть ниви жита день-при-дневі
і зелен-соком виноград наллятий.

Хвалою-дякою за буйну днину,
за кров і піт і працю рук невтомних,
за молоко коров і мед бджолиний —
токочуть в тиші чотки молитовно.

То знов чернець хрестом благословляє
долин вологість плідну, срібні лози,
і дзвін пісень любовних над полями,
і полуднем розпарений чернозем —

спрагу й жагу і труд життя людини.
І дзвонять в тиші дзвонами години
перебовком, безвпину, безустану.

Спинився вечір під гіллям каштану —
і вже на кожнім згині, збирці рясі,
на чорнім клобуці чернечім зрібнім
роса волога нависає рясно,
ряхтить і міниться невтишним сріблом.

І вже назустріч плине із каплиці
з-під зоряного склепу нав, із сяйва —
в киреї злотом тканій, срібнолицій,
ув ореолі, мов неземна з'ява,
з дарами у побожнім рукосплеті —

отець-ігумен — володар цих піль й узлісся,
сповідник заведій, п'яниць, поетів,
людських сердець залюблених,
князь-місяць.

1938

Лист

І білий лист — і блимавка — і нетлі
над полум'ям тремким ... Далеко — ти!
І тонким зашморгом шорсткої петлі
стискає горло туга самоти.

Слова безвпину крутіжем барвистим,
переливом нестримної ігри,
слова — як нетлі — тільки крихту блисті
лишають на листі черканням крил.

Тремтить самотно світла квітка синя
і ніч розливом темрявим тече:
Де слів знайти таких, що усміх сина,
що радощі розсміяних очей?

Де слів знайти тобі — та й де їх скрито,
у глибах, у скарбівницях яких, —
що пестили б, леліли, наче приторк
рожевих ручок нашої доньки?
1938

Візія

Полудня літнього розжеврених розлив
і гусне оливом важким повітря.
І тільки в даліні: Гроза майбутніх злив,
і подих бури і рвучкого вітру.

Ми вдох посеред піль. Тремтить гаряча синь
мереживом безвітря золотого.
І зморений заснув мій синезорий син
неждано так на зелені мурогу.

Примкну на мить я очі. В хвилях далини
рокочуть роки... Це ж не сон-омана:
Злилися в степ безкраїй і луги й лани,
і зелень їх — блакить гаряченьяна.

В широких степових розстайдоріг вузлі,—
валки, обози, вартові при зброї,
і покотом вояцтво по жаркій землі,
і разом син мій — в сірім однострої.

Над ним, як ось — і тиша, і блакить німа,
важка грозою, вагітна боями —
Та сплять усі — і спить мій син, поки сурма
прокине владно їх зо сну й нестями.
1937

Слово

Руки стужавіли в змагу, окріпли карби і мозолі.
Полудень серце настиг — час досягання і жнив.
Розкоші, миру, ні тиші, ні величі-слави я прагну —
тільки снагою даруй, Господи, слово моє!

Дай, щоб жарою полудня воно наливалосся, стигло
колосом жита важким, золотом щирим пшениць,
важчало соками ягід, тремтіло, пучнявіло, грало —
наче налиті ущерть кетяги зелен-вина.

Барвами всіми веселки даруй ще — молю — моє слово:
сонця багатством ясным, багром малинових уст,
синню води і блакиту й очей, що мінливі, як море,
біллю дівочих грудей, спраглих люби й повноти.

Але й пошли йому силу — пожаром палати й палити,
темряву тьмяних ночей пошибом рвати навпіл,
бурею знагла здійматись і тишу тривожити громом
і поривати серця покликком вольних боїв.
1938

III. Остання осінь

*...Так, наче осінь, наче час летіти:
Шумить тривожно верховіттям вітер,
І хмари рвуться, хмари пливом плинуть,
І далеч сиза криком журавлиним
В дорогу кличе...*

1. Листопада

Кривавим листом котить падолист —
і серце прагне знов далеких візій:
Щоб понад нами знову пронеслись
бої одважні і залізні.

Щоби дзвеніли списи і шаблі
і жах вогню будив до дня оселі,
щоб ісходило сонце на землі
в вінку шрапнелів.

Щоб місто знов під чоботи ватаг
коври стелило і стяги шовкові,
щоб в синім небі стрічка золота
благословила нашій крові.
1927

Сімнадцятого року

І
І знов — весна... Вже нарік двадцять літ
Минеться з часу, як весняним шумом,
Невтишним гулом у серця хлоп'ячі
І в вікна шкільних заль в Народнім Домі
Прорвався так негадано, неждано
Світ березня сімнадцятого року.

Щось коїлось, творилося навколо:
По місті вихор п'яно бушував
І голови п'яніли гімназістам
Од вістей неймовірних, слів таємних
Про те, що діялось далеко там...

Котрогось дня ми ринули із школи,
Мов рій бджолиний, вулицями міста —
Навмань отак, без поклику й намови
Туди, де Юр у небо упинався,
Де площа святоюрська хвилювала
Безмежним морем прапорів й голів.

П'яніші за весняне сонце й вітер,
Лунали там слова про Україну —
І ми із жовтосиніми стяжками
Ішли походом і "славу" кричали
І вперше... вперше замість "Ще не вмерла"
Виводили, співали: Вже воскресла!

І з того ж дня ми ігор відцурались,
І гудзиків, і марок поштових
Далеких Конго, Джави, чи Китаю —
І в скарбівню хлоп'ячу заховали,
Мов скарб найкращий, стрічку паперову
Із написом: "Воскресла Україна".

II

То згодом квітень радістю зайнявся,
Як дядько мій із Києва приїхав —
Із світлої столиці України.

Не визнати, словами не сказати,
Як розцвітали юні думи й серце
Від дядькових барвистих слів
Про дні захоплені, години слави.
Як очі жевріли і милувались
Гостинцем любим: Грішми Українці
Й листівкою з Софією Святою,
Що їх мені він з Києва привіз.

І в школі між юначим товариством
Потому тільки й мова йшла про все те,
Що я дізнався в дні оті від дядька —
І всі побожно й заздро позирали
На той гостинець незвичайний дуже
Із Києва привезений самого.

І хоч не раз, не раз іще займався
Золотоверхий полум'ям пориву,
То в серці завжди сяйвом непогаслим
Горять найперші ті скарби хлоп'ячі,
Що їх у дарі молодості нашій
Отой бурхливий березень приніс!

1936

Невідомий стрілець

Не виплакуй єдиного, мати,
не чекай свого сина.
Не знайшли в нього ймення,
тільки стяжку знайшли злotosиню.

Поховали тайком твого сина
друзі цьковані, гнані —
на високім хресті карбували
Його ймення: Незнанний.

І прийшли матері із батьками —
всі, хто втратив дитину,
і собі — твого сина забрали
стосоттисячним — Сину!

І прийшли і — проходять безвпину
ті, що він їх прикликав:
Йдуть полки і бригади,
іде армія знову велика.

Іде військо, що з ним виряджала
ти колись свого сина,
і, щоб з ним повернувся у славі —
у Покрови просила.

Товариство стяги похиляє
і вітає ясою
твого сина — вождя тих, що впали
невідомі у бою!
1926

Мати

То син її четвертий рік в неволі —
вона ж зосталася сама, єдина.
Прийшли до неї добрі друзі сина:
— "Матусю, дайте зброю нам, пістолі!"

Принесла їм зо схованки в stodолі —
і хрест кладе рука кістлява, синя:
— "Щаслива вам дорога та й година!" —
І сльози їй закапали поволі.

— "Чого ж? Не плачте!.. Прийде син з в'язниці...
А нам, матусю, ніч пошле удачу!"
Вмовляють вцятькують її словами.

І мовила втираючи зіниці:

— "Ні, ні!.. Облиште!.. Це я тільки плачу,
що син... мій син не піде нині з вами!"

1932

Травень

Як щороку буйна повідь зелені
заливає сквери й бульвари.
Рожевіють квітням яблунь встелені
сірі бруки, спалені з жарі.

Як щороку поглядами млосними
Квітнуть вродливо очі жінок —
і назавжди ніби ісплелось з ними
любє слово у звабний вінок.

Як щороку... Оле ж! — хай не згадую
днів юнацьких, п'яних щастям гуль! —
Все частіше зелен-травень зрадою,
зривом бомби, тріскотнею куль.

Все частіше сальвами зловіщими
розриваються соняшні дні —
і згоряють розпачем навіщені
серце й очі в терновім вогні.

І в жалобі, синєсизім ладані,
нишкнуть скупчено наві церков:
Там на вулиці вісті негідані,
замість соняшних зайчиків кров!

Зелен-дні паполомою чорною
час витискує стуком копит...
Почекайте! Ось прапор розгорнемо!
Ось вже золотом синь лопотить!

І вже вершники мчать над країною
і толочуть, рвуть травень ущент!
Гряде літо бурею зловійною —
Наше літо!

Ще мить!

Ще момент!

1938

Карпатська Січ

Світлій Пам'яті

Колодзінського Михайла і Коссака Зенона

— Вояків Карпатської України

Чекаємо вістей од Вас... Позавчора, ще вчора,
ще вранці сьогодні — лунали етером, пливли
і поклики Ваші і звіти, що горстка хоробра
дотримує поля, злинає у бій — як орли.

І раптом німує етер...

Нема переклички...

Минають тривожно години: Ось вечір... Вже ніч...

"Ні вітру, ні хвили" од Вас —

і сіріють обличчя,

Під оливом тиші згинаються обриси пліч.

Допитливо в очі знайомих, чужих споглядаєм,
листаємо поквално плахти вечірніх газет,
шукаєм в рядках, між рядками —

чи хоч вістки немає?

І думи дуднять — мов хурґони, вгорнуті в брезент.

Розтерзані болем, на хвилі всіх радіостанцій
серця ми наводим і нерви — чуткіші антен:

Чекаємо вістей од Вас...

Тож уже приостанці

ми раді б почути про Вас, що далеко ген-ген
хоч спінене з люті, зненависне слово наруги
із станцій ворожих!

То знали б тоді ми, що все ж,
що все ж таки б'ють ще гармати на скелі, яруги —
і має пошарпаний прапор з нездоланих веж!

А так... ні стрільби крісової, ні гомону навіть
далеких гармат ... І даремні усі молитви.
Німує загрозливо тиша — і чавить — і давить,
вичавлює серце доценту:

Тож кров наша — Ви!

Чекаємо вістей од Вас...

Чи живі чи здорові? —

О, ні! Не про те! Хай раниться серце, пече!

Ми прагнемо знати:

Чи руки ще дужі до зброї,
чи горстка одважна звияжно змагається ще!

1939

Майбутнє

Вгрузаю знов у грязь розхляпаних шляхів,
де слід людей захльостує сльота й болото,
де в обрій уп'ялись жердки трухлявих віх
і далеч загороджена хитливим плотом.

Здається: Зриви всі і кроків і думок,
дряглинь ота вільготна заглушить і вглине!
Та б'ється кров твердого ямбу молотком —
і над грузьким розливом глушини і глини

встає у заграві кривавий семафор
шляхів і шос майбутніх і мостів із криці,
що ними гомоном ясних, суворих строф
пройдуть колись полки й залізні колісници.

1935

Богдан Кравців з дружиною в Берліні 1940 р.

Остання осінь

"... Час гоїть все!
засклеплює криваві рани,
утишує і тугу й біль,
холодним роздумом зарання
уговтує пориви смілі,
шалені зриви...

І несе

і злагоду, і тишу й мир,
життя розміряє й сумирне..."

Чому ж? Чому я прагну безупину,
щоб ранами кривавилися дні,
щоб човен мій нестримно в бурю ринув?

Щоб знов мені
якийсь порив незважний рвав на клапті
шалені думи, серце й легені —
щоб на шляхах далеких згас я раптом,
як осінь —
остання осінь в багрі і вогні!

Під чужими зорями
(Берлін 1941)

*Моїй Сольвейґ під ялинку
у Свят-вечір 1941.*

Олені ревуть I

*"А про красу завітчаних долин,
Про любі серцю комиші і хащі,
Про те, як пахне на межі полин,
І про вигнання долю злу й пропащу,
Який не баче рідних луговин,
— За мене ще майстерніше і краще
Вам оповів би половецький хан,
Якому хтось дав нюхати Євшан".*
Юрій Клен: Прокляті роки.

Не дні, не місяці — пливтимуть роки
Під зорями чужими! І далінь
Просторів міряних, доріг широких,
Городжених безвітряних долин —
Терпкою гореччю чужих уроків
Нам думи й кров обмарить, як полин...
Того ж — пробачте — посмак той терпкавий,
Що ним навіяні оці октави!

"То "Чумаків" солодкий восьмистих
Сп'янив мене в юнацькі дні колишні,
Розквітлі щасним чаром днів простих
І слів сопілчаних, як цвітом вишні.
Над вина молоді, дурманно-пишні,
Над строф дзвінких розмоленість ясну —
Терпку я ставлю стиглість полину".

Це так — давно, колись — ще в Ріднім Краю
Мене наврочив чар витких октав,
Та ладу їм уже ж не пам'ятаю...
Одну з них тільки якось пригадав —
Цю другу — тут. Так хай же лають, чи не лають —
Я вплив її в поему цю, таж прав
На те я нині: це ж її єдину
З октав колишніх всіх доніс в чужину.

І не гадав торік, як через Сян
Я навстріч дням невідомим брбдив,
Кидаючи навсоння запашне полян
І юности замріяні городи,

Що кришка слів — як зілля те Євшан —
Незримим чаром рідної уроди
І тугою калинових мостів
Вплететься так негадано в мій спів.

Тож хай же ще не раз в оці октави —
У гірчавінь настиглу полину —
Вплітаються промінням золотавим
Раптові спогади про мить ясну,
Як Рідний Край, про щасні і ласкаві
Далекі дні! — Не кину, не мину
Ясних гостей, їх любої гостини
В той час — як серце прозимінню стигне —

В ті дні — як гірко, зимно й холодно́
Самому на чужині — як набридне
Дешевих слів і покликів вино —
Як зломізерні емігрантські злидні
Гризтися стануть, як щурі, — й дано́
Нам буде і брехню і глум і бридні
І їдь ехидну, зради ржавий ніж,
Сприймати від одурених невіж!

Тож може спогади оті далекі
Змережані в тремку барвисту нить
Навсоння рідного — немов лелеки —
Над нами пролетять — і щасна мить
Вагітна пошумом їх крил і клекіт
Невтишний їх — нам чаром полонить
Злорадні думи й серце перевите
Троюдним ядом чвар несамовитих...

І може в глибах стьмарених очей
Займеться зразу полум'я багряне —
І прибагом нестримним в мент оцей
У жили кров розжевріла нагряне:
Порватися! ... бігти туди і — як Антей —
Припасти до Землі!... І нездоланим,
Могутнім — як Вона — устати знов
І хрест нести, що нам його дано!

Вона ж — Земля — нам владарка єдина
І мати снів і нашої яви!
Уже ж у нашій, як в її крові...

Простить ачей Вона блудного сина
І гріх його, що в бурю й буревій
Лишив її напризвіл, на поталу
Ненатлого, зненависного валу...

Сімома врізами кривавих ран
Несемо в серці зморене обличчя
Отчизни нашої — її, що бран
І кігті загрибущого галиччя
І в'їдливий, нанозливий дурман
Змогти наважили... Зове нас, кличе
І вабить безпересталь — як синів —
То піснею, то тремтом ніжних слів!

То ж — їй що зично так, що безустану
Приводить нас до себе в світ ясний,
Що рідним словом, як данням Євшану,
З чужого одчаровує, — то їй:
Всі пориви, всі думи й доостанню
краплину крові — в спів нескладний мій,
В октав хвилястих недоладні рими
Хотів би я вплести — під зорями чужими...

У крузі їх, під одляск збройних лун
Ти проведи, надхни мій спів, Бояне!
Дай зваги нам торкати срібло струн
Про Землю Руську, що за шелом'янем...
Налий слова, мов яру прорість врун,
Привієм вітру яросним, духмяним,
Щоб над розливом зим чужих і мли
Невгасним сяйвом рідних зір цвіли!

Олені ревуць II

*"Лише Кончак дочку свою вродливу
причарувати бранця намовля,
і чорну пристрасть, вільну і зрадливу
в чужих піснях вже почувую я"*

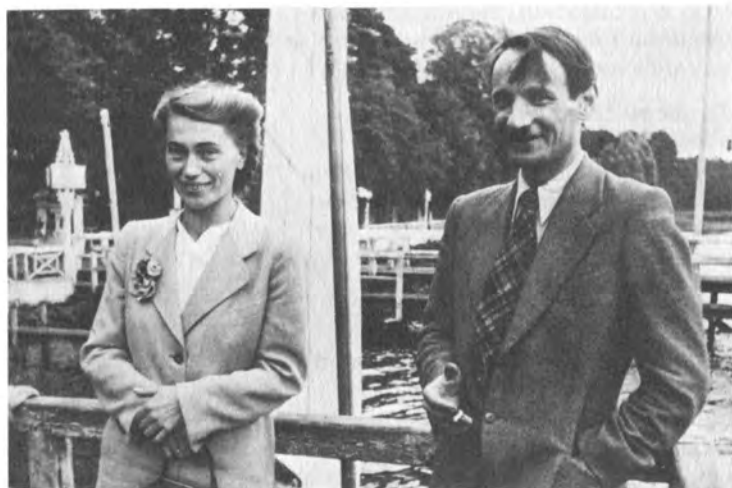
П. Филипович: Простір

Одходять в далеч Татри срібноризі
як буйні дні недавніх зривів, зваг —
і вже по глинчастім, дряглиннім низі
Валами котить каламутний Ваг.
І в млі тепличній, запашній і сизій,
здавалося б, знаходить кожен, що прибаг:
Спочинок, дні дозвільної догоди
по днях тривожних змарги і негоди.

Тож не один ще вчора — десь ген-там
понад Дністром, над Бугом, чи Опором
виходив з нетрів навстріч ворогам
із зброєю в руках... І, стерши в порох
ворожу забрідь і чванливий гам,
вбачав — ликуючи — їх розтіч, сором,
і смертним жахом скривлені роти
запеклої, ненатлої бути.

І не одному ще в очах раптові
кошмарні блиски, обмари тих днів,
коли, як покруч той, в пожарах, крові
злий ворог брав і кару й помсту й гнів.
Коли про волю не один — готовий
зустріти смерть — і мріяти не смів,
і тільки, поглядаючи крізь ґрати,
жалів, що марне треба помирати.

Без зброї і без бою... Й не один
не раз здригає раптом поневолі,
згадавши жах одчайних тих годин,
як з лав, на безвість ведених, десь в полі,
чи серед лісу гоном гнав туди —
в причаєну, звабливу гущу волі —
під свистом куль — в рови, в хащі яруг
із другом раненим, прикованим до рук.

Богдан Кравців з дружиною і дітьми в Берліні 1942 р.

Сьогодні все це спогади. Час плине
примирним, рівним плюскотом ріки
і грають переливами хвилини,
як у басейнах золоті рибки.
І, мов по бурі стадо журавлине,
що шлях верстало довгий і важкий,
в гуртах веселих буйне товариство
снує доріг минулих нить барвисту.

Щодня нові, негадані дари
підносить осінь тепло щедро й радо:
Розвагу мандрів і рвучкої гри
і стиглі, повні грона винограду.
Коли ж ласкаві сплینуть вечори,
то чар їх полоняє всю громаду
вином похмільним, пошумом ріки,
змережаним у музику й танки.

В достатньому дозвіллі так і тільки
минають дні, проходять тижні нам —
під спів ясний далекої сопілки,
безжурливий довкілля гам і крам.
І навіть дивно згадувати Рільке:
"Що хто самотній, буде довго сам!"
чужинним парком без мети і тями
кружляючи з осінніми листками.

Та часом соняшні тепличні дні
холодний вихор заснує імлою,
дощем з Карпат далеких... В долині
щось заклекоче. Клекотом прибою
запінить Ваг. В звіринці олені
ревтимуть довго, протягом — й луною
той рев їх — волі поривній яса —
сколотить раптом затишні плеса.

А там листи приб'ються, рідні вісті
із далечі, з-за семи рік і гір.
Заб'ється серце не стократ, не двісті
на слово довгождане — та й у бік
одступлять вже безжурні дні барвисті.
А ще коли живий з'явиться чоловік
ізвідти ж — то як грім шибне юрбою
далекий, вольний поклик змагу й бою!

І вже чужинний вирій не сплете
на серці сіті, ні мани, ні зваби!
Набриднуть розкоші тепличні й те
безділля раювальне... Не привабить
уже й на мить похмілля золоте
чужинних ночей. Кожен з вихром мчав би!
І ранком, як зраховують ряди,
то знають всі: І той побрив туди...

...У невидь-ніч шугаючи безстриму,
помчать вони навмань і навпрошки
крізь застуми і нетрі і незриму
кромішню тьму, як хижії вовки...
Світла далеких рідних хат вестимуть
їх крок — і порух впевнений руки,
коли на поклики затриму гострі
озветься їх сухий, короткий постріл!

І може так колись — десь в нетрях сіл
і рідних піль — зацьковані в дорозі,
минаючи застави й гострокіл,
впадуть в матню засілої сторожі:
В запеклім змагу — вже останком сил —
щоб не попасти в руки зловорожі,
не здатися на призвіл хижій тьмі —
порвуть ґранатами себе самі!

Великдень у Римі

*"І спали,
упившись кровію, кати,
Твоєю кровію! А Ти
возстав от гроба! Слово встало,
і слово правди понесли
по всій невольничій землі
Твої апостоли святі".*

Т. Шевченко: Неофіти.

Ще сонцем іскриться іней по сталі
Альпійських рейок, — ще мороз ясний
заковує у заморозь кристальні
нагріні дні і обрії і сни, —
ще Земмерінг — а завтра вже мигдали
цвітуть рожевим розцвітом весни
і мов перлин розсипаних намисто
і зорі і світла над Вічним Містом.

І вранці, як ще обриси хреста
ледь-ледь сіріють в млі сріблястопінній,
вглинають кроки й погляди й уста
неждану прозелень і лальм і піній,
по білім бруку бредучи спроста,
куди Горацій, і Вергіл, і Пліній
проходили в надхненні, де горів
владарний сон звитяжних Цезарів.

Слідами їх зненависти й любови,
що символом взяли вовчиці вид,
бреду німий, неситий і раптовий —
звичайне варвар: Ант, чи може Скит.
За чичероне тут мені Карбович,
найкращий друг всіх наших волокит,
палкий звеличник міста семи горбів
і Венус із Чірене й катакомбів.

Проміж руїн і пишнотних садиб
снуємось з ним і мрієм вголос йдучи
(тим мріям нашим тільки розцвісти б!),
то споримо, чи вдасться нині "дуче"

перекувати на колишній штиб
нащадків пізніх Риму, їх прийдуче
коліно те, що грається — то спить
на Форумі Романум під цю мить.

Абож, як вечір сплине золотастий,
то знову нить думок над Тибром тчем.
Та рвуть нам те ткання щораз контрасти:
Ось постаті погрожують мечем
з-над мосту Ватиканові, що вкрасти
він ніби волю хтів — й до наших тем
вплітається — потойбіч вже — неждано
звितяжний виклик: Порвані кайдани!

То ось поза овінчаним в світла,
величним честнем волі й перемоги
у темних сутках церковця мала
зупинить думи наші і дороги:
Колись в'язниця і Петра й Павла,
Христових учнів злиденних і вбогих,
що з-над Йордану забрели у Рим
і здвигли хрест над владарством старим.

І завтра в день Велико — вже суботній —
по катакомбах снуємося знов
і сяйвом віри світлим, прозолотнім
тчемо померклу ткань старих основ...
І, як Данило, прочанин самотній,
що над Йорданом згадував все Снов
і Землю Руську, — в книги прируїнні
ми вписуєм під йменням: З України.

Яку ж оповідь ще лишати тим
чужинним снобам і ченцям цікавим,
хто ми такі, звідкіль, чого й за чим?
Невже повірять нам, що не лукавим,
як станем ясувати нині їм,
що є країна під ярмом кривавим,
де вольні пориви й серця замклись
у катакомбах — як і тут колись!

Чужинці ж ті і назви не чували
країв отих, що плив до них Тезей,
Отчизни нашої, що орд навали

її пустошили ще гірш ачей,
ніж давній Рим ... Казати ж їм, що палить
шматує, рве, сучасний Колізей
не тіло лиш, а й духа нам сьогодні
кривавим жахом хижої безодні!?

Вістити ж їм, що дух той не поляг,
що все ж — усе вогнем горить висотнім,
що ось кінчається наш страсний шлях
і три хрести на Київській Голготі
у небо уп'ялись! Що на полях
Дніпра й Дністра зринає у ясноті
Воскресний День! — Не варто, не збагнуть...
Тож завтра їх — чужий Великдень тут.

Підем же й ми — в базиліку Петрову:
у холоді олтарних копул, стін,
серед пишноти різьб — снувати знову
(під оплески, що плинуть навздогін
за "еввіва іль Папа!") молитовну,
як утренній воскресний спів і дзвін,
як скупчену церков далеких тишу,
шалену думу — поривну й невтишну!

І може серед студені колон,
під склепами величчя золотими
розквітне хоч на мить, як добрий сон,
весна далека й вічна і цвістиме
вишневим цвітом нам, теплом долонь,
гагілкою й веснянками ясними.
І може в суетні величних мес
хтось рідний скаже нам: Христос Воскрес!

Слово про Полковника

— Ярославна рано плачеть въ Путивль на забралъ аркучи: "Свѣтлов и тресвѣтлов слънце! Всѣмъ тепло и красно вси. Чему, господине, простре горячую свою лучю на ладѣ вои, въ полѣ безводнѣ жажду имъ лучи съпряже, тугою имъ тули затче?"

Слово о полку Ігореві.

Так важко нам — в Берліні, чи Гамбурзі,
В Брюсселі, Римі, чи бозна де ще
Тривати нині в зір чужому крузі!
Та несказанно важче, боляче
І сльози і слова ковтати, друзі,
Збагнувши суть рокованих речей,
Жорстоку правду слів у гореч повних,
Що був єдиний в нас — один Полковник!

Як гірко ж проклято цей хрест нести
Сьогодні нам, ще й — тут! Тож ніби вчора —
Здається ось — як звіти ми й листи,
З краю привізши, спали наче ховрах,
Через кордон шпигів й застав густих
Прошмигнувши по застумах і зворах, —
Будив нас подзвін, телефонний гам,
А там з'являвся вже й Полковник сам...

Гей, стільки років, осеней без ліку! —
А й досі в пам'яті тривожна мить:
Ця зустріч перша з ним! І вже ж довіку
В серцях не вмовкне нам, не одбренить
Дзвін слів рвучких і сміху... Тож велику
Громаду друзів спогад єдинить
Про те, як з ними він ділив в єднанні
І гріш — і хліба окраєць останній.

Невтишним вихром пориває ж сплін,
Мете нас туга світлим, вічним слідом:
У Празі пригадають — ось ослін,
Де — він — сідав. Ось майоріють блідо
Швайцарські Альпи, де з орлами — він —
Снував орлині думи ... Та й на Лідо
Остійському хтось в болю шепне враз:
— Це тут прольотом він вітав не раз.

І часом вже з тих образів полону,
За пошибом і спогадів і мрій:
Живий зринає — він! — До телефону
Ось кличе нас... І полапки, мерщій
Рвете за трубку! Алеж ні... Й холонуть
Серця нам знов: Таж голос це не твій!
Не твій, Полковнику! І знов над нами
Кривавий гомін зриву — в Роттердамі...

Таж згинув він! Ні, ні... Тож як тоді —
Сприйняти ж так не сила і сьогодні
Злощасних слів тих. Тож слова тверді,
Страшні, безщадні — наче гнів Господній...
Тож — по в'язницях — в муці молодій —
Тій зловісті — бійці запеклі й годні
Не йняли віри — й билися до ґрат,
Що нівих їм тортур придумав кат.

На зловість ту, що з громом навздогони
Шибнула Рідним Краєм, тож до віч,
До горла жаром щось пливло... Тож дзвони
Гули тривожним гулом в тьму й у ніч
З дзвіниць усіх... Та все ж далекі гони
Лунали гомоном про близьку січ,
Про те, що — він — не згинув! Що ось гряне
З полками наш Полковник в день багрянний!

Як вірити ж, як жити нам з тим ось:
— Полковника немає!... Тож не чари,
Таж згинув він! І вже нам довелось
Іти самим... і ядом помсти й кари
Пекли серця: Щоб пекло розімклось
Над вбивцями, як день отой покари
Над травнем Роттердаму вже, коли
І — кров'ю бруки і — вогнем сплили!

Та ні! — То крові, тож пожару мало,
Щоб відплатити устокроть, ущерть
Слова оті: — Полковника не стало!
Той двадцять третій травня! Люту смерть!
Криваву втрату нашу! — Цілим валом
Вогню, заліза і кривавих жертв
Вернути вже ж і сам Господь не здужа
Бойцям — вождя, його дружині — мужа!

Таж ріки сліз не втишили б, ані
І розпачі і болю не змогли би
Її одної, що в злодарні дні,
Весь незмір горя стиснувши у глиби,
У морок серця, — як наказ — ясні
знайшла слова, в достойності незглибні:
— Впав батько Юри... Муж загинув мій...
Ви — далі йдїть — завжди пробоем — в бїй!

Таж вирїк травень той, що довгі роки —
Ридаючи, горюючи, ждучи —
Самїй уже верстати їй широкі
Чужі простори. В темряві ночей
Вчуваючи і голос, смїх і кроки
Живого мов... Та й образ несучи
Останній вже: кохане — як галиччям —
Пшарпане гранатою обличчя...

Вчувайте ж нині, товариство славне,
Палючий біль той, тугу — що як грань! —
Тож не в Путивлі квилить Ярославна,
То ж не обмити вже кривавих ран
Обличчя того, що колись у травні
Покрив китайкою злосмертний бран!
Учуйте — і на прапорах несїть
Наказ її: Полковників завіт!

З далеких дорїг

*"І простір рве і ранить —
о, скїльки ж то відчинених дверей
в далекий світ шляхів незнаних".*
О. Лятуринська: Княжа емаль

Сплелися дні й дороги мерехтливо
В мрійливу понадобрійну далїнь:
Ще вчора — Вія Аппія, гаї оливок,
та й ось вже — синь Дунаю і — Берлін.
Та знаю ж завжди я: барвистим пливом
не полонять світи моїх молїнь! —
Тож всі дороги в просторїнь незриму
ведуть до твого серця, не — до Риму!

Ряхтітимуть сріблом і синню бриж
моря зелені й облаки безкраї
і звабно буде вабити Париж
і древня Прага й римські водограї —
та всі мандрівні зваби ті й дари ж —
як сон — прощезнуть в затишному раї,
де ти над днями й ночами дітей
схиляєшся, мов ангел золотий.

Не зірвуть чари й буря не розоре
доріг, стежок в той світ сердешний мій,
де невсипуще, день-при-днєві, зоре,
ти доні й синові з казок і мрій
наш світ розсновуєш! — у неозоре
те трудне врем'я, як тобі самій
доводиться безвпину, безугаву
снувати нить самотніх днів лукаву...

Тож речено нам нині ночі-дні
верстати нарізно в чужому світі:
Тобі навідшибі доріг, мені —
у плетиві рейок, дротів, як в сіті.
Немов Сольвейг ти завжди — з далені,
з далеких міст, що вабом перевиті —
чекаєш гостя. Й завжди, наче птах,
до тебе серце рветься по світах.

Та все ж обоім нам — однакі думи:
Про Рідний Край, що буря пойняла!
Цю пісню тільки знаємо одну ми,
згоряючи, як нетлі, в ній дотла
в години змарги, студені, й задуми,
як прибагаєм рідного тепла,
як майорить нам запашна й барвіста
на острові далеких рідна пристань.

Трапляється ж колись, що разом йдем
і поспіль із дітьми в привілля щасне,
і — мов розкішний, радісний едем —
над нами небо синє й сонце ясне,
і так багато сміху, слів і тем — — —
та раптом зсутеніє все, погасне,
померкнуть цвіти, погляди й слова:
— Таж небо тут — не те!.. Не та — трава...

Ан
Дрoвнiя Права

Гаубендорф (Хеллох)

9071 Ирсхендорф

М.Д. (Вімарі)

Man in Bohemia

11.12.1941

У срѣдних дзвікохъ аснѣ дзень ізелень
 У роздзвоні сміху дзвіквога і пісець,
 У дзвоніках чітаю роздзвілх у дзець -
 Я чыстаю дзвекінь кам роздзвілх: дз.ант.
 як зіе себе - наша лелітогва - доня

A. I. SALAC.

Дзвоні чілююга лічуць

Права

737-4

І потім вже тим пристрітом днедавнім
ізморені — німуєм, аж покіль
на Свіржу береги, луги і плавні
не поведе за руки нас — наш біль...
Це ж так колись — ти пам'ятаєш — в травні
ми бігли поруч по навсонні піль,
лишивши тан музик і пах гераній,
як діти — навстріч радості незнаній!

В вінку смерек нам зрине білий дім,
далекі й раді юности світлиці,
де нам серця розквітли молодим —
і вже у батьком зведеної каплиці
нам сяють свічі, і кадильний дим
снується, як в той вечір світлолицій
вінчання нашого... І сміх на мить
дітей вже наших звідти продзвенить...

Звідтіль — з навсоння того. Алеж годі!
Не сила вже... Тож гірко й боляче
спогадувати нині щасні годи —
тож пригад жаром серце опече
нам виходням не раз ще в днях негоди!
Того ж пробач, що синь твоїх очей
затьмарив може осьь... Що слова приторк
одкрив незважно те, що в глибах скрито...

З яких же слів мережати, плести
тобі пісні мої сьогодні, Ладо?
Котрого ж не торкнуса, заблистить
клейнодом завороженого кладу,
живоцвітом розквітне — і мости
в минуле покладе... навмань, без ладу.
І завжди, завжди гомоном дібров,
диханням рідних нив нам палить кров!

У бранні їх — молімся ж, щоб ніколи
сухозлотом не висохли вони!
Щоб в зір чужих пристрітному околі
зцілющим чаром рідних слів луни
цвіли серця і погляди соколі
насліддя нашого! Щоб звав, манив
їх завжди чар той — як і нас сьогодні —
далеким вільним дзвоном Великоднім!

Під зброї брязк, під гомін боротьби
тобі — цей лист мій, плетиво октави,
мережане, як рідних слів скарби,
промінням туги щасним, золотавим...
Тож серцю все — прості слова мольби,
що дітям ти проказуєш і правиш:
— Дай, Боже, волю Україні, дай!
І нас верни до рідних, в Рідний Край!

З колядою

*"Ой, забарився місяць у крузі,
місяць у крузі, гість у дорозі".*

З колядки

Одбиті від порогів рідних дому,
від рідної одірвані землі,
заметені в чужину невідому,
як в осінь буревійну журавлі,
струснімо пил доріг чужих і втому
і, зочивши зорю у зимній млі,
сповнімся нині, друзі, благодаром,
далеких вечорів Різдвяних чаром!

Тож різно тут прийдеться, друзі, нам
хвилину Свят-вечірню зустрічати:
Одним в гурті своїх... А дехто ж там
в пивничній буде тугу заливати.
І може хтось такий самотній, сам
в чужі простори вийде — мов на чати —
зорю зорити... Й будуть, чи й одні! —
Що й знать не знатимуть, які це дні.

Усім вам, всім, що вихром супротиви
нещадно зметені в чужі кути,
що все ж у глибах серця зберегти ви
забагли вогник світлої мети,
і вірите, що дасть ще Милостивий
звитяжно у майбутнє перейти —
в колядку, в шелест дідуха й отави
хотів би я сплести оці октави!

Коб тільки зваги!.. Тож оце торік
в гурті одному з колядою стали —
і все виходило, немов хто врід,
надірвано так якомсь, вбого й — далі
порвався спів негадано, ізгірк
в нестримному мовчання інтервалі...
А там світла гасити почали
і згас Свят-вечір у прибоях мли.

Я ж важуся — забувши те й відомі
гіркі слова, що "не співати, ні,
пісень веселих у чужому домі!" —
плести в колядку спогади ясні,
скарби єдині виходня-сіроми,
про радісні, захоплені ті дні,
коли зоря виходила над стріхи
і щасним золотом рясив горіхи

Свят-вечір по хатах... В ясні світла
освівши очі і серця й світлиці,
ставав він край багатого стола,
як Батько роду — владар світлолицій,
і проскуру діливши спроквола,
домашнім всім підносив по частинці
із добрим словом: Щоб нарічних свят
діждався кожен і щаслив й багат!

Ні, ні... Не сила нині передати,
як в мить оту не вистачало слів,
як очі млою крилися... Як мати
схилялася ураз...Тож тих років
твердих, тривожних — в кожній сливе хаті
когось не стало: Часом лист наспів
з далекої в'язниці... Той утік в чужину.
А той, як звір, застрелений загинув.

Та вже ж у двір три радості ішли!
Ім навстріч ясно так горіли свічі
в багатих колачах — і сйвом плив
святковий, світлий чар в серця й у вічі.
І, повагом засівши за столи,
всі вірили: І туга й біль не вічні,
тож нарік краще буде! Й тричі-три
метали кутю рясно до гори:

За те, щоб нарік знов в пахкому сіні
промінням щасним грався сміх дітей;
щоб знов дідух владарив — як і нині —
багатий на колосся золоте
над двором, статком всім; щоб темні тіні
в дім приступу не мали! І на те
з-надвору Свят-вечірньою луною
у хату спів вривався колядою.

Колядники ішли... Предвічна коляда
благовість всьому мирові ясила,
що Бог родився... Завжди молода —
вона одна — нас навек полонила!
Сухим, нікчемним словом не оддать
луни її, ні барви, — як не сила
сказати те, що ймало серце нам
в таку хвилину, в мить далеку — там.

Тож знаємо мелодію — і може
слова ще пригадаємо завжди —
і ще не раз нам так раптово й гоже
задзвонить в усі гомін коляди! —
Але почнемо, наче заворожен
порветься спів — не вийде на лади:
— Не той же нам Свят-вечір тут і нині,
і коляда не та, що в Україні!

Дозвольте ж, друзі, ще за словом тим,
не вимагаючи в подяку плати,
за звичаєм прадавнім, роковим —
здоров'ям, щастям всіх вас віншувати!
З роси, з води! Дай, Боже, нам усім
Різдва Святого нарік дочекати
і поривати тисячні ряди
могутнім, вільним співом коляди!

Під чужими зорями

*"Чудесні дива ходять по морях
і манять нас і закликають ніжно.
Та що нам їхній малиновий стяг,
коли не стяг це нашої вітчизни!"*
Ю. Яновський: Чотири шаблі

Під світом зір чужих — в годину пізню
самотніх ночей — раптом так збагнем,
впечемо серце жаром наглим врізу:
— Даремне все! Від себе не втечем! —
Тож дум шалених не змогли залізу,
ні мрій, ні вольних поривів мечем! —
Як з серця їдь не витравить зміїна
семи тих літер — слова: Україна!

Дарма ж усе! І дзвін чужих пісень
лунати буде покликком даремним,
і не відчиним серця навстіжень
очам чужинки — наче пристрасть темним...
Одна ж нам пісня: про далекий день,
що розсвіт, світ його в очах несем ми!
І над прибажних поглядів ахат
нас ваблять блимом вікна рідних хат.

І з-понад хвиль, що синім рвуть Дунаєм,
з-над Шпреї, у гранітні береги
закутої, безвпину полинаєм
до блиму їх далекої жаги...
Тож тільки спів рибалчин пролунає,
чи крик пташиний — зразу ж, безваги —
як біла меча — завжди дума зрине
над плавні Свіржу, Ворскла чи Горині!

І знаєм завжди ми — метлявши дні
і кроки наші понад рвучким Тибром,
над Сеною, чи знову ж в даліні
шумливій Райну — з серця вже не видрем,
не вирвемо запеклі й мовчазні
того, що болем шарпає стогидрим:
— Таж як нам думи з шумом їх плести,
коли — Дніпро не скрес, кривавить — Стир!?

То знов, як вітром північним, набреглим
з солоних хвиль шумить нам океан,
чи вабить Адрії зелений незглиб
прибоями веселчастих оман —
як ждем вітрильників, що нас повезли б
з портів у далеч — безвісти, навмань —
зничев'я серце пригадом нам стигне
про рідне море — чорне й негостинне.

І тьмянний яд засновує нам шлях...

"Ми ще ніколи не були собою,
не піднімали стяга на морях!" —
затмарить Рильський радощі одбою
настирливим двостихом. Як же, як
палати послі тугою ясною,
"Смоктати — із Яновським — янтарі
пахучих мундшуків чужих сторін"!?

І як уговтати ту злющу зависть,
пекельні думи ті, що серце рвуть —
в чужих столицях, як щораз ясна вість
квітчає квіттям, прапорами путь
полкам крицевим і ходу їх править
під луки звитяг — нам, що поки тут
ще клюв скитальних днів очей не виїв,
снується водно вїзд Богдана в Київ!

Тож не привабить нас могутній хор
чужих вікторій в цю добу велику!
Ні Арк Тріумф, ні Бранденбургер Тор,
ні Луки Цезарів не зможуть клику
тривкішого за морок, смерть і мор,
що палить нас сьогодні і довіку,
що із боєвищ і Базару й Крут
горить нам честнем змагу й волі тут!

В узлах чужих доріг, шляхом бездомних
бредем же ми — далекі і чужі,
і перед честнем слави Невідомих
Вояків тих, що лести, ані лжі,
вмираючи не знали, кладемо ми
вінком — свячені пориву ножі! —
Немає ж і хреста, де ізложили
колись їх — на Аскольдовій Могилі.

Тож не забути нам!... То вже дарма.
Снувати завжди будем тії думи,
невтишні ті, що плинуть нам пливма
від рідних нив! І в пишнотному тумі
чужих молінь, як слів ясних сурма
густиме "Урбі" й "Орбі", із задуми
не збудить нас, що ждем — на вольний ріг,
щоб нас посликував з чужих доріг!

І безпересталь так! Щодня, щоранку —
у копальняних штольнях, мов кроти
вгризаючися в землю, чи при станку,
як чола піт ізрошує густий,
сотаючи не раз вже доостанку
кров серця й жил — безвпину, без мети, —
одне нас тільки морить, непокоїть:
— Коб руки й силу зберегти для зброї!

Під зорями чужими — тож одним
тривожим Бога, молимось Ясному:
— Щоб вволив нам ще дужим, молодим
зустріти зриву мить недовідому! —
Щоб послі вже — хоч млу, хоч тільки дим
узріти дав над двором рідним Дому —
і — в мить останню — віч померклий світ
покрив нам вільним шумом рідних віт...

Зимозелень
(Філадельфія 1951)

Єв птахи в далезіне...

Єв птахи в далезіне, під бурю і під градом,
Під рідких зір і гнізд відбилися давко ми.
Йшли повенню вогні Т задурчи і доли
Згарзали нам дотала - і далі ми з дітьми,
Стікали далі в білі, а в птахи, безужину...
Хот протіко спогату, хот мрія одну жарину
Хотіли зберезити, голубити в серуці
Про край, про рідкий шти! Т забуди шемний штих
Відтдає далі нас, у далег невідому...
Знайшли чуфину ми, згубили шти до дому.
Т кині молилося, шод знаєся буреті,
Шод хот дітвей шриєт до рідких зір і мрія.

-1.4.9.1945..

Як птахи в далечинь...

Як птахи в далечинь, під бурю і під громи,
від рідних зір і гнізд відбилися давно ми.
Йшли повенню вогні. І задуми й доми
згаряли нам дотла — і далі ми з дітьми,
тікали далі в світ — як птахи — безупину ...
Хоч промінь спогаду, хоч мрій одну жарину
хотіли зберегти, голубити в серцях —
про край, про рідний наш! І завжди темний шлях
одводив далі нас, у далеч невідому...
Знайшли чужину ми, згубили путь додому.
І нині молимося, щоб знявся буревій,
щоб хоч дітей привів до рідних зір і мрій.

З урочищ і гаїв...

З урочищ і гаїв, із рідного привілля —
В чужину ідучи — узяв я жменю зілля,
і горсточку пісень, і жмут цілющих слів.
В дорожній клунок вклав і чаром перевив:
любисток і чебрець, шалвії трішки й рути
про вроки і дання, від пристріту й отрути;
а надто ще листків гіркого полину.
Та стерлося все те у сумішку одну —
і нині гірчавинь на серці безустану ...
Зберіг окремо я лиш пучечку євшану:
щоб нюхавши його колись мої сини,
знайшли додому шлях, далекий та ясний.

Із миру тихих сіл...

Із миру тихих сіл, де тиння й обороги,
де дим хатин курних і курява дороги,
нас туга надила, зряджала наші сни
і човни молоді в незнаний, ссяйний,
заобрійний ген світ. Нестримні, повні віри
знялися наші дні у вимріяний вирій —
у далеч захватну. І степиться їм шлях
крізь славу чужини, по пишнотних полях —
та всюди ми чужі, ніде не маєм дому.
І — мов під осінь вже — окриливши утому,

злинаєм тугою до миру тих хатин,
що їх — мов серце нам — і дим обвів і тин.

І знову хвилями...

І знову хвилями чужинного одбою
осінні плинуть дні. Вологою рясою,
краплинами срібла кладеться перший сніг
на синю прозолоть очей твоїх ясних,
далекої — мов сон — землі моєї Ладо.
І знову я в Твій день — десятий листопаду —
як і минулих літ, гостинчиком несучи
поліття соняшну, замріяну ясу —
барвисті й захватні косички-глядіолі;
щоб щасним причуттям осяйливої долі
і мрій веселкою їх пуп'янки цвіли
крізь сутінь осені, крізь прозимінь імлі.

Осмеркне запал слів...

Осмеркне запал слів і зсутеніють речі —
і з померків у сад виходиш ти надвечір
і дивом дивишся: згоріли ясені,
зотліли липи вже в жотневому вогні.
І тільки повз плетінь стежок твоїх колишніх
останнім багром ще горять і клени й вишні.
Сплеснувши крильми день, на захід мчить вчвал
крізь заграву лісів і мрій далеких пал —
і гасне спогадом: так сплеском перелесним
майнули дні ясні, минули літа й весни —
і котиться в далінь чужинну без мети
осінні листя дум. І тихо меркнеш ти.

Одходить важко день...

Одходить важко день, схиляється в прощанні,
промінням гладить сад і яблука останні,
що завтра зірвуть їх. Мов не було весни!
Доріжкою в поля і доня і сини
пішли гуляти ще веселі та щасливі,
листками гратися і рвати терен, сливи,

не мисливши й на мить про далеч золоту,
що стеле їм шляхи в вишневому цвіту.
Услід їм дивимось, важкі від дум, мов віти:
тож завтра може так у світ одійдуть діти,
ми ж з поглядом тьмяним повернутим назад
залишимося самі, немов осінній сад.

Служу Камені знов...

*І як будуть вівчарики білі вівці пасти,
будуть мої співаночки за крисаню класти.
Із коломийки*

Служу Камені знов. Віршую водно й тільки.
І друзями мені: Овідій, ніжний Рільке,
і Рильський, і Зеров. Олександрійський вірш
переманив мене, подобався найбільш,
немов солодкий лад колядки чи гагілки.
Та часом ось на мить, мов тремт осінній гілки,
біль серце заторкне: а що, як ці листи
прийдеться знов мені розвіять, розмісти
із вітром, із чужим по не своєму полі?
І не діждатися, не бачити ніколи
признання любого, найкращого із слав,
щоб співанку мою хтось за крисаню клав.

Миколі Зерову

І тугу й гострий біль, тривожних днів неспокій
розводив гоже ти в майстерності високій
сонетів різьблених, станких олександрин;
стоявши, наче жрець — між варварів один —
при олтарі Камен, сатрапами проклятих.
І вирік захват твій, що долю поділяти
з Насоном-вигнанцем приречено й тобі:
тож ти "нікчемних од" не вмів плести юрбі!
Тож навіть — в'язнем вже, зневаг зазнавши й горя,
закинутий у сніг, у вихор Біломоря,
ти в тиші зморених, тюремних вечорів
Горацієм ясним замерзле серце грів.

Барвисто на столі...

Барвисто на столі невістуйки та й айстри.

— Чому спинився ти, поник, примхливий майстре
сонетів міряних, розкотистих октав?

Чом зошита згорнув та й олівця одклав?

Тож осінь вже. Дощі і вересневі громи.

І мов Овідію колись, забитому у Томи,
роковано тобі: пісень тремких плести
і до майбутніх слав мережати мости.

Чого ж ти прагнеш ось? Яких ще зір, поете?

— Не знаю сам. А втім — до Томів тих, до Гети,
де зброя гомонить, вернувся б безваги —
у варварський мій край, на рідні береги.

Дзвенислава

Вінок сонетів
(Джерсі Сіті 1962)

I

У день весни, під образом Марії,
Травневої неділі — на світанні,
Дзвінка й рожева, наче промінь ранній,
Лелітна і тремка, мов приторк мрії,

У городі левів і чародіїв,
Прославленим відлунням збройним брані,
На миру й воєн перемінній грані,
Напередодні злої веремії —

Родилась ти під співи солов'їні,
У пахощах конвалії і бозу,
В роздзвіння й розцвіт весняної слави —

Марією у радіснім молінні
Тебе охрестивши на славу Божу,
Дано тобі імення Дзвенислави.

II

Дано тобі імення Дзвенислави
І приоздоблено ім'ям Лелітки,
В якому перел блиск і барви квітки
І неба синього плеса й заплави.

І променем тремтливим золотавим,
Життя клубочком крихітним, тендітним
На пеленах осоння перемітних,
Що добрі руки долі їх зіткали,

Леліла ти під щасним зором мами,
Під спів її невгавний колисковий,
Надхненням ніжності і туги славен.

І дні твої леліяно піснями,
Любистку зіллям й чарами любови
Вітчизни сонце щедре і ласкаве.

III

Вітчизни сонце щедре і ласкаве
Тебе ростило, пестило й ти квітла
Дзвіночком синім радісна і світла
В довкіллі радім козельців яскравих

На буйних луках Свіржових заплавин,
То часним леготом і сміху й світла
Котилася незаймана й лелітна
По грядках рясту на хвилясті трави.

Зморившись від вечірніх пташок трелів,
Ти засинала на колінах в нені,
Під образом Пречистої Марії,

Щоб ранком знов спинатися на релі,
Котитися по Виспі всій зеленій
Роздзвінням сміху, радості і мрії.

IV

Роздзвінням сміху, радості і мрії
Була батькам ти — родові усьому
У ріднім світі щасному отому,
Що мир його окрилювали вії

Очей ласкавих діда, що святії
Бабуні руки — володарки дому,
Його тулили тепло й неутомно
І зогрівали в молитовній млії.

Та вдарив грім, знялася хуртовина
І з миру тихих молитов і дзвонів,
З любови світу вірного й надії

Вітчизни сонце, серце материне,
Тривожне, невсипуще й невгамовне
Під зорі провело тебе чужії.

V

Під зорі провело тебе чужії
За батьком, як в далінь пішов чужинну,
Поніси слова рідного жарину,
Невтримне серце мами — з вогневії,

Що пойняла оселі наші і надії
І з гнізд розбитих в люту хуртовину
Повергла всіх в утечу безупинну
Під хмародерні кам'яні озії.

Слізьми твоїми, що на віях висли,
Значились колії доріг Надсяння
І стерні піль росилися й отави...

Блистіли ними хвилі Сяну й Висли,
Як ти злинала із тепліні й сяння
У світ холодних гордоців і слави.

VI

У світ холодних гордоців і слави
Камінням гострим слалися дороги,
В ті грізні дні воєнної тривоги,
Як ранки й зорі сходили криваві,

Як із пишноти й величі в неславі
Чужі храми валилися й чертоги,
Як втікачам кривавилися ноги
В долинах Висли, Вагу і Велтави.

Та завжди сміх твій з рідного розмаю
Дзвонив крізь сльози леготом крилатим
І в Кракові й по бруках Братіслави.

І над плесами синього Дунаю
Барвінком українським розцвіла ти,
Дівчатком синьозорим і русявим.

VII

Дівчатком синьозорим і русявим
В роки скитання хмурі й сумовиті,
У підальпійським зупинившись світі,
Вела ти з братом Гордієм забави

І злиднів болю, що мало не збавив
Весни твоєї, зазнавала в дні ті,
Щоб потім знов ясніти і дзвеніти
Уродою Лелітки-Дзвенислави.

Щоб знов цвісти і знову рятуватись
З-під пекла бомб, з пожеж-руїн Берліну,
Іконою хоронена Марії.

І далі в світ безкрай мандрувати —
В бездомному тіканні, без упину —
Крізь бурі воєн, зими-сніговії.

VIII

Крізь бурі воєн, зими-сніговії
У Франкенвальдських горах неосяйних
Спинилась ти в добу трудну розстайну
Із матір'ю і братом — в безнадії,

Без батька знов, — поки війни борвії
Не прогули, і в горстку одностайну
Не звів нас разом роджений над Майном
Пестун наш Юрій — брат твій і Гордіїв.

То звідти вже на хвилі океанні,
З руки твоєї злинувши ізнову
Нам путь проклала красна ворожіля.

І нині ти у хаті довгожданій,
В троянднім місті Братньої Любови —
І квітне травень вже тобі тройзіллям.

IX

І квітне травень вже тобі тройзіллям —
Васильками, барвінком і любистком —
І в сподіванні любого намисто,
У мрій майбутніх золоте очілля,

Мов у корону вербну сімсот-гілля,
Ряснотну, наче сонце променисту,
Тебе вдягає повагом врочисто
Прамати роду твого із Поділля.

Тобі — в вінку розмайному, щасливій —
Вона готує придане багате,
Знанням і добрим досвідом зряджає —

І вже, пойнятий вод живих розливом,
Дорідний зіллям чарівним хрещатим,
Рясніє червень вроди урожаєм.

X

Рясніє червень вроди урожаєм,
Роздзвонює стодзвонно над тобою,
Даруючи буянню ряснотою
І повнотою радости і раю.

І кличе, вабить в далечінь безкраю,
Що квітла ранньою тобі весною,
Проміння злотом, срібною рясою —
Багатством щасним батьківського краю

В полоні червня дні твої і ночі,
І серця твого прочуття лелітне,
Як леготу досвітнього вітання.

Горять, іскряться цвітом яскрів очі
І все навколо зоряніє, квітне
Весілля твого радісним чеканням.

XI

Весілля твого радісним чеканням
Окрилені слова твої і кроки...
Ні пристрітом, ні повергом уроків,
Всім промислом меткого чарування

Не зупинити їхнього витання
Над миром мрій твоїх. Ввесь світ широкий,
Розлоги обріїв і рік розтоки
Твоїм радіють щасним сподіванням.

Про це пташки співають, невгомонні
Воркочуть голуби в куцах жасмину,
В садках розквітлих всього новосілля.

Про це вістують, б'ють у передзвони
Пісні дівочі, ткані без упину
Із чару слова, з горстки євшан-зілля.

XII

Із чару слова, з горстки євшан-зілля,
Із крихти запашної зелен-рути,
Що збереглися скарбом призабутим
Крізь дні тривоги, злоби й божевілля

В клунках вигнанців з рідного привілля,
Де цвіти пахнуть п'яно, де надхнуті
І тугою й коханням людські путі,
Де хліб запікся щирим сонцем й сіллям,

Сьогодні вичаровую рядки ці,
Мелодії пісень і гомін дзвонів,
Що ними серце сповнене докраю,
І їх сонетами зорянолицій,
Моїй єдиній, Богом даній доні
Я в батьківський весільний дар сплітаю.

XIII

Я в батьківський весільний дар сплітаю
Із побажанням щонайглибшим, щирим
Живі послання прадідної віри,
Благословення роду, що безкрай,

Бабунь твоїх: тієї, що не знаєш —
Олени, що в засланні на Сибірі
Самотньо згасла, й Ольги, що в офірі
За внуків і дітей своїх згоряє.

І хресний знак освячень з-за могили
Дідів твоїх Степана і Миколи,
Переданий з небесного сіяння,

Єднаю з ними, щоб замкнути цілим,
Окресленим, чітким священним колом
Вінок сонетів в день твого вінчання.

XIV

Вінок сонетів в день твого вінчання
Завершую ще прозеленню тільки
Тремтливої барвінкової гілки
Змережаною в спогаду буяння

Про дні далекі, як з самого рання
Кружляли села рідні і присілки
Відлунням великодньої гагіпки,
Розспіваним веснянковим вітанням.

В гагілці тій вели дівчата миром
Про хлопця, що сподобався, про вроду,
Зпеліяну в любистку і в шальвії.

І нині він з'явився — Любомиром,
Тебе на міст калиновий виводить
У день весни, під образом Марії.

XV

У день весни, під образом Марії
Дано тобі імення Дзвенислави,
Вітчизни сонце щедре і ласкаве
Роздзвінням сміху, радости і мрії

Під зорі провело тебе чужії,
У світ холодних гордоців і слави,
Дівчатком синьозорим і русявим —
Крізь бурі воєн, зими-сніговії.

І квітне травень вже тобі тройзіллям,
Рясніє червень вроди урожаєм,
Весілля твого радісним чеканням.

І з чару слова, з горстки евшан-зілля
Я в батьківський весільний дар сплітаю
Вінок сонетів в день твого вінчання.

Г л о с а р і й

або тлумачний словник
таємних, призабутих
і не завжди зрозумілих слів

(Регенсбург—Рутерфорд 1974)

*З яких же слів мережати, плести
Тобі пісні мої сьогодні, Ладі?
Котрого ж не торкнуса, заблестить
клейнодом завороженого кладу,
живоцвітом розквітне — і мости
в минуле прокладе... навмань, без ладу...
І завжди, завжди гомоном дібров,
диханням рідних нив нам палить кров.*

Ладі моїй
— усе ще під чужими зорями —
на Різдво 1949 року

Арго

*Да не ущитяться щиты щит своїми, и да
посвечени будуть мечи своїми.*

Договір Ігоря з Греками 944 р.

В ясну далінь Кольхіди-України
ти через море негостинне й чорне
синів Геллади не зряжай, Язоне,
за руном золотим! У тій даліні

тебе обмарять ночі солов'їні,
данням любовним зможуть гожі жони
і шлях заступить плем'я необорне
залізним проростом зубів зміїних.

Ти може й цілий вернешся в Гелладу,
здолавши чарами догонь чужинну,
і грім, і зудар зловорожих скель.

Та замість руна привезеш ти зраду:
вродлива бранка вб'є дітей, дружину,
тебе ж розчавить власний корабель.

Бабине літо

Рано в неділю зелене вино саджене

А в неї

Стратили літенько гречнії молодці

За неї.

Із колядки, що її співають вдови

Займаються вогнем, горять дерева
одне за одним. Золотастий дим
снується в небо і сріблом тремким
леліє прохолода вереснева.

На захід день тікає і, мов мева,
тривожно думка б'ється, що ні з чим
назустріч літам вийти молодим,
що спів береться померками мрева.

Одна лиш радість нині: у коморі
вино і мед і сливи соковиті —
то зайде ввечері ще хтось із друзів

і, випивши, розхмаримось суворі
і нить незриму згадок будем вити
про дні, що нам цвіли у весен крузі.

Барвінок

*Коло світоньки, коло нової...
Там дівоньки вилечко в'ють.
— "Вийте, дівоньки, собі й мені...
Собі звийте з рути, з м'яти,
Мені звийте з барвіночку!".*
З весільних пісень

На хвилю бистру кидавши із м'яти,
зряджавши з рути плетені вінки,
в Купальну ніч водитиме танки
і завтра вирядить її вже мати

хрещате зілля у городі рвати,
васильками, горошечком витким
мережати барвисто рушники
і долю добру кликати до хати.

З барвінком розмайним проміння світле
в ясний вінок зів'є, у сонця коло —
для себе і для милого мигцем.

І раєм щасним, золотим розквітне
над короваєм, над весільним столом
деревця вічного святе вильце.

Біс

*Ми будем кров морити,
Тіло труждати,
Кості памати,
Людей мордувати.*
Із замовляння від пропасниці

І грішні душі і мерців у гробі
лишивши в мирі, вихватний — мов прибаг —
опівночі він зрине в серця глибах
і викличе, порве притьма на двобій

тебе нерівний. Наче не при собі —
ти будеш битись у нагальних стрибках,
бороти те, що ізнечев'я вибаг,
і — люто морений — кричати: Пробі!

І потім, на добавок ще, збагнеш ти,
що сам ти ця мара пекельна й сила,
що не допоможе хрест, ані полин.

І ждатимеш, розгублений до решти,
на ранок, щоб ряса тебе зрясила,
щоб спас тебе зцілющий сонця плин.

Блуд

*Як кого нападе блуд, нехай згадає,
в який день було Різдво, візьме
землі з-під ніг і посипле собі на голову.
З "Українських приказок" Номиса*

Взялися блудом дні мої й дороги,
все глибше у чужу вгрузавши твань,
лиш пригадом далеких поривань
князь-місяць сновидає круторогий.

Йдуть вивертом ворота і пороги
і думи розквітаються навмань:
за круг заклятий, за незриму грань
не виведуть колеса, ні остроги.

Даремне, сповнений тривоги докраю.
вгадати рвусь: вівторок чи субота
святитися різдвяними святками.

Дарма навпомацки сліпий шукаю
за крихтою хоч глини, хоч болота —
тож всюди, скрізь тут — не земля, а камінь.

Верба

*Під тую вербу стежечка,
туди йшла дівочка,
да несла золото в приполі,
да розсипала на море...
З весільної пісні*

Ой, понад море, по степу, роздоллі —
з предвіку стежка тудою вела,
йшла нею Ганна, золото несла,
дари багаті молодій долі.

Йшла Ганна красна, розсипала в полі,
по всім подолі злото споквола,
вінки і вильця з рясоти вила,
з рясин ясній, що несла в приполі.

Зрясила небо й розвилась, розквітла,
вросла у землю, як верба, корінням
і розпустила, розвела з висот,

мов Даждь-бог ясен — буйні стріли світла,
мов Рід великий — нові покоління,
по всьому світу віт-квіток сімсот.

Веснянка

*Ой весна, весна, та весняночка
А де ж твоя донька та паняночка.
Із пісень-веснянок*

Скресає крига, сніг стає водою,
струмують в руна і прудкі струмки —
і давній спогад пошумом ріки,
далеким шумом кличе нас тудою,

де квітням юним, кров'ю молодою
горів кохання пошиб чарівний
і в танець вабив приторком руки,
в обміть п'янливу любого прибою.

Ще мить — і знову витягнеться струнко
станка берізка і, навшпиньки ставши,
цілунком усток, пелюсток торкне.

І закоханням, мов солодким трунком,
налетється серце, як давно, як завжди,
як давня юність — щасне і ясне.

Вечір

Уже вечір, вечірній вітер...

В. Свідзінський: Зрада

Осілля прозолоть: і смутку сутінь,
і відходу негіданого біль,
і на верхів'ях стихених топіль
проміння соняшне. Далекі путі,
стежки колишні, пройдені й забуті,
і гони незміренні рідних піль
у пам'яті зринають звідусіль,
як юність давня — неповторні й сутні.

Гуляти вдвох ідем пори такої —
і синові, мов казку заповітну,
кажу, що гасне, що відходить день...

Він дивиться — і щасним неспокоєм
в очах його прийдешні ранки квітнуть,
весіллям білих радісних вишень.

Вирій

Взели шепочки поза крисочки,

Взели шабельки поза обельки...

Просе господа, свого пана:

— Можний наш пане, пане Гавриле!

Гой, пусти ж ти нас й а в гор на війну!

— Я вас не пущу, сам з вами піду.

З гуцульської колядки

Іран, чи Індія, чи Україна? —
Зринають назви, як блудні вогні.
Алеж була колись така країна,
звідкіль ми вийшли. В сизій давнині

цвіла вона далека, тепла й пишна
за обрієм казкових семи-гір —
і боєм рвалася в той світлий мир
племен довкільних молодість невтишна.

І досі іриця, столітня дівка,
пісень співає про далінь незриму,
про райгород багатий, вирій, рай,
що в темі віків нам сниться повен дива...
Туди злітають ластівки над зиму
і серце, тугою налите вкрай.

Відьма

*Росте в полі на могилі
Осика заклята —
Отам відьма похована...
Т. Шевченко: Відьма*

Я знаю все... Усе мені відомо:
перевивати чаром людські кроки,
наводити й відводити уроки,
в гарячку кидати і в злу судому.

Ще вмію я старому й молодому
любовної прибавити мороки —
і в повен чуда, в дивен світ широкий
на мрій мітлі меткій злітати з дому.

І навіть свій кінець я знаю, бачу:
порве мене юрба, роздягне мстива
і кине на знущань розгнзудя злюще...

І смерть замислить гіршу за собачу —
колом осиковим проб'є, для дива
розірве кіньми, розчахне живу ще.

*Богдан Кравців, пластуючи на Святі весні,
Міттенвальд 1949 р.*

Вовкулака

*І на хребтах їх проти місяця
Вилискує зловісно шерсть...*
В. Свідзінський: Баляди

Накинувши наопаш сіру свиту,
никатиме понурий, вовкуватий
по застумах села і нетрях хати, —
не знаючи привіту, ні одвіту.

І встрявши в нерість непролазну світу,
він буде нелюдом людей жахати
і вовчі ходи й нори прокладати
і гризь здіймати злу й несамовиту.

І може ночі клятої од сказу
Йому ізціпить зуби — і з нестями
займуться більма спалахом багровим —

І хижим вовком кинувшись зразу,
в холодну далеч він помчить полями,
роз'юшений, живої спраглий крові.

Водяник

*Вийди, вийди, Іванку,
Заспівай нам веснянку...*
Із чернігівських веснянок

Напровесні він опудом сердитим,
ненатлий м'яса й пива, пухлий дід,
прокинеться, поламле кригу й лід...
Гладкого вепра, глечик оковити

старому в жертву принесу, щоб ситий
він подобрів і випустив на світ
із глибів дочок уродливих рід
топтати ряст, вінки купальні вити.

Віддячить добре він. В зелену пряжу
їх поглядів поглине — і на плеса
озер я зрину світлі й захватні —

і зморений данням русальним, ляжу
на ложе очеретяне, в чересла
лілей і ряски — глибоко на дні.

Гуляй-поле

*И начяша князи про малое се великое
мльвити а сами на себе крамолу ковати.*
Слово о полку Ігореві

Пізнати нам роковано й дано
людей татарських їдь, і чорні ради,
і пашківських республік зрив, що ради
гаразду й миру кидав нас на дно.

Ще й нині бунту буряне вино
нам інколи і глузд і розум краде
і чорний прапор розколу і зради
викидує Оскілко чи Махно.

Та це мана лиш. В суджену годину
над розгулом, понад розгнуздям черні
устане тінь Великого Богдана.

І повідь неприборкану й невпинну
звитяжно в русла речені поверне,
уговтає рука тверда неждано.

Гонта

*І розняли Гонту на четверо, розвезли
тіло і попрививали на середохресних шляхах...*
Із примітки Т. Шевченка до "Гайдамаків"

Вогненным вихром здійметься він, гряне
з розстайдоріг і селищ України,
де квітнуть ранки співом солов'їним,
де Острияниціні ватаги п'яні

бродили в крові. В помсти зриві тьмянім,
в ножів свячених лютій хуртовині
він різатиме винних і невинних,
затьмарить жахом обрії багрянні.

Узявши зрадою його у пута,
язик йому одріжуть, вирвуть руку,
пектимуть, дерши пояси зо спини.

І, четвертуючи, розіпнуть люто
його і друзів несказанну муку
по всіх розстайдорогах України.

Див

*Збися дивъ, кличет врѣху древа:
велить послушати землі незнаеме.
Слово о полку Ігореві*

Мов ясен день, святий такий і дивен,
уроди сповнений, проміння й сяння —
він богом був. І жертвою й вітанням
несли йому полон, і поспів дівин,

і вирвані з грудей серця царівен;
тож у минулім світі тім щораня
ясив очам він світло і світання
звитяжний, необорний, сонцерівен.

Та згодом славити забули діви
того, що дав дивитися і знати,
що визволяв од мороку і мрева.

І тільки — привид навісний і дивний
нащадків пізніх він страшив, пернатим
вогненним кликом збившись верху древа.

Дожин

*Сяє соненько, сяє,
До землі припадає,
Так, як ми припадали,
Нивоньки дожинали.
Із волинських жнивок*

Як сонце світле до землі, до поля
я — дожинавши ниви — припадаю
і горсточку багатого врожаю
в козу в'яжу, щоб щастя й добра доля

і нарік не минали. На роздолля,
на озеро вечірнє, що без краю,
дивлюсь востаннє — ясен од розмаю
далекого проміння, як тополя.

Хвилина ще — і поруч із снопами
я ляжу втомлений і буду снити
у тиші ночі повній і німій —

про те, як сонце сходило над нами,
про дні шукань, блукання і гонитви,
про перший незугарний заспів мій.

Доля

*Ой, по горі ромен цвіте,
Долиною козак іде
Та у журби питається:
Де та доля пишасться?*

Т. Шевченко: Кобзар

Ще у колисці над малим тобою
майне, окриє срібним тремтом крил
і очертом накреслить твій наділ
і радістю дарує і журбою.

Буяння спрагнений, і росту, й бою,
ти глянеш в суятню даремну діл
і не відмінить гострий ніж ні стріл
конечних черг прибою та одбою.

Збагнувши днів обмарливу безвихідь,
порवेशся линути у свій далекий,
ламати круг, накреслений колись, —

щоб завжди, знов вертатися у тихий,
в ласкавий край, де ластівки й лелеки,
де чаром криниці й серця взялись.

Домовик

...і рід не приймає...

З народної пісні

Я — батько роду, пращур сивобровий,
що в сизу давнину колись умер,
і в надрах печі, як у тьмі печер,
живу — про поле дбаючи, діброви,

про статки хатні, і рої й корови;
радівши, як під піч вродлива дщер
весільну курку кине, щоб роздер
і щоб живої я напився крови.

Алеж украй безсердий і суворий
караю тих, що долі зрадять рідній,
забувши роду честь і заповіти.

Ізводжу внівець чини їх і твори,
на двори їхні накликаю злидні
і сміттям, покиддю мету по світі.

Дунай

*Як ти поїдеш за тихий Дунай,
За тихий Дунай по гречну панну —
Твоїм боярам броди покажу,
Броди покажу, мости поставлю,
Твою панночку сам перенесу,
Сам перенесу, вінка не зроню...*

Із колядки записаної І. Франком у Нагуєвичах

Нема пісням почину ані краю
про воду ту, що рине від віків
крізь казку наших спогадів і снів,
країнами загубленого раю

у світ прийдешній. Чарівним розмаєм
зринають хвилі, образи і спів
і тупотом окрилений підків
все нові почети весільні грають.

Ти слухай лиш: Сив-сокіл через броди
на злоту кладку дівчину виводить,
казавши, що не вронить їй вінка.

І вже дитині, сповнена уроди,
співає мати про священну воду,
про те, що десь — велика йде ріка.

Душа

*— Ти бачиш на сході вороних коней,
Повкриваних древніми паполомами,
Як виринають із сивого мороку?
Будуть тихо назад брести,
Будуть тебе везти...*

В. Свідзінський: Зрада

Сріблом холодним сніг окріє перший
і зжовклий ліс, і поле, що спустіло...
Знеможена, тягнувши дряхле тіло,
вона раптово круг років завершить

і пташкою, тяжінь земну ізвергши,
на мить ізлине в дні, що квітли біло,
в життя, що перемогу нам трубіло
і рвалося у бій, мов буйний вершник.

У головах усівши, ще раз гляне
на мідні п'ятаки, що зір укрили,
на дум і крові незабарну тлінь.

І за хвилину продзвенить востаннє
прозорим тремтом, співом срібнокрилим
у неозору зоряну далінь.

Жнивка

*Ой, вилинь, вилинь, гоголю,
Винеси літо з собою!
Із веснянки-замовляння*

І сніг, і крига — та за мить на крилах
пташки нам літо винесуть із раю,
загріють землю зимну і заграють
веснянками, дзвінками, щоб розкрила

вона чересла-скиби й зарясніла
урунами, привіллям сонця й маю,
щоб з піль багатих сніп тяжкий врожаю
несла нам жниця радісна й розцвіла.

Щоб Хорсові ясному в жертві вдячній
підносили ми з кіп, що їх зложили,
діжницю проса, золота дрібного —

за те, що дав книші і страви ячні,
вінків барвінкових надбав і в жили
весілля, як вина, налив п'яного.

Жовтень

*Три роси обіб'єш,
Три криниці вип'єш,
Здійсниться наша мрія —
Станемо на вогненного змія! —
В. Свідзінський: Баляди*

Колись — за семи ріками — уранці
цвіла латаття злотом далечінь
і жеврів яскір ярко й молочій
і мріли жовтожаром помаранчі.

Любов, серця окриливши юначі,
займала, кликала на буйний бій,
на кубла негіді, що в них, як в шанці,
чигав потворний жовтобрюхий змій.

Повзли назустріч трясці й жовтяниці,
в очах чорніло від ураз і яду
і жовчю бралися слова ясні.

Алеж загинув змії! Чи тільки сниться?
...По бойовищі молодого саду
чвалує осінь на гнідїм коні.

Закладчини

*Та Юрай, мати, ключе,
Та подай, матко, ключа
Одімкнути небо, випустити росу!
Із пісні-веснянки*

Вчувайте, друзі, добрий заклик знову!
Прийдіть справляти радісні святки:
сповняти впричерт мед-вином кубки
і пити поспіль за садību нову,
що з каменю їй кладено основу
і тесано із дуба зруб міткий!
Приходьте всі! Із гойної руки
в священну покуть закладемо замову
про долю щедрі: злotoго одного,
чар-зілля горсть, і жменю скла і соли...
А завтра, дїм звершивши маєм стягу,
в хороми пустим півня голосного,
щоб криком вигнав біса коромоли,
і злидні злющі, і злодарну звягу.

Заздрість

*!Щоб тебе за мною так пекло, як пече
вогoнь той віск!
!Щоб твоє серце за мною так топилося,
як топиться той віск!
І щоб ти мене тоді покинув, коли
знайдеш той віск!
Із любовного замовляння*

Неждана зустріч — і лукавий погляд,
мов знехотя дарований, з-під вій —
і вже блуджу обмарен, сам-не-свій,
укинутий у прибагів непроглядь.

То знову скаже щось таке у здогад
і словом незбагненним ще самій
окрилить щонайтаємнішу з мрій
і серце сумніви навпіл розколять.

А завтра ж буде чарувати чари,
волосся й віск палити ради мене,
щоб вірности вогнем палав мій спів.

І помсту злу накличе, лють покари,
зненависти безсердя достоменне,
коли б на іншу важити я смів.

Зимозелень

*Ой, я тії крижєньки крильцями розжєну,
Ой, я тії сніжєньки ніжками потопчу!*
Із пісні-веснянки

Ще тільки зазимки, та вже холонуть
осінні ранки в млі неозоримій
і причуттям зимового полону
серця нам б'є, тривожить перша зимінь.

А там впаде зима. Далекі бори
вберуться в білу паморозь і з ними
заквітнуть руна сніжним сном озимин
і землю змерзлу зимний грудень зборе.

Ударить хуга, вихор, сніговиця —
і кригою блакить озер засклиться,
мов світ очей. І тільки наші сни
лелітимуть на склі, мов срібні цвіти,
зимозелень нам буде зеленіти
передчуттям далекої весни.

Інклюз

*Марне слово прорік,
Пусто ніч чатував —
Дивен звір мою сіть
Потоптав, пометав.*
В. Свідзінський: Баляди

З багатства слів безмірного важенне
я часом слово виберу. Знаки,
мов над грошем — черкати́му — дзвінком,
шептати закляття обмарне й темне.

І силу, знання дам йому таємне
із серця в серце йти, до рук з руки,
творити радість, ясен сміх, танки —
і завжди, знов вертатися до мене.

І буде так, що може в огневиці
речей і мислей людських стосоткратній
воно колись загине без пуття.

І яловий, німий і страснолицій
вмиратиму, чекаючи самотній,
нездатен пригадати закляття.

Іриця

*Прислухалась, примінялась і, як став,
сказала...*

*Одспівавши, заніміла, очі протирила,
А за сю така ж другая ириця казала.*

Із поеми Мих. Макаровського
"Наталя або дві долі разом" (1848)

Народжену із тьми, дочку землі,
алеж неземної, ясної вроди,
займав бог сонця прибагом свободи
у божий круг — на осяйні шпилі.

Вона ж, заслухана в Кастальській води,
воліла провіщати в земній млі,
мінливій, наче плесо в джерелі,
речей і слів і дій майбутніх роди.

І бог убив провісницю нештишну,
спаливши променем видющі очі —
та все ж вернулася у землю кров —
провісним прочуттям в каміння тишу,
снагою віщою в серця жіночі,
луною вічних слів у шум дібров.

Калина

*Догнав голуб сивую голубку
на калиновій вітці.*

Із пісень зібраних Грінченком

Рясним вогнем в Купальному багатті
горіли коси русі й зорі віч —
і вабила снажна липнева ніч
в хрещатому барвінку зорювати.

Вона ж, ненатла щастям примхуватим,
далеких, нових спрагнена облич,
водно варила любчики й терлич
і чаром чарувала сни багаті.

І він з'явився — воїн буревійний
і сад стоптав їй, поламав калину,
що злотом шовку хтіла заплести.

Зотліло літо й одгриміли війни —
і тче їй осінь пісню журавлину
про юні дні й калинові мости.

Коровай

Ой, раю ж, ти мій раю!

Пшеничний короваю —

З семи керниць водиця,

З семи стогів пшениця.

З надсянських весільних пісень

Зберуть муки з семи стогів пшениці,
що Хорс її в сімох млинах молон,
і туку — масла від семи коров,
з сімох криниць погожої водиці —

І, бгавши хліб весільний, молодиці
пектимуть на вогні живім із дров,
привезених з семи святих дібров,
аж зійде він, як сонце, зорелицій.

Ясного — золотим ножем розкрають
і піднесуть на срібляних тарелях
батькам, усьому роду й молодим —

щоб розкішшю, рясним привіллям раю
поля сповнялись, вимена й джерела,
щоб гомоном дітей займався дім.

Котора

*— Пощо губим Рускую землю, самі на ся
которю їмущє? а половці землю нашу
несуть роздно, і раді суть, оже межю
нами рать до нині.*

Із Повісти про осліплення кн. Василька

Цілюють нині хрест про згоду й мир,
а завтра вергнуть ніж ілживі й ниці —
і лютий бій за волості й куниці
займе їх раті ув усобиць вир.

Устане брат єхидний і навімір
ножем прониже братові зіниці
і темного в'язнитиме в темниці,
казнивши гірш, ніж хижий невір-звір.

Коли ж осліплен зламле злі окуви
і в морок волі зрине із лъохів,
ізнявши вгору помсти меч, мов хрест, —

то вовком побіжить провинен крови
і половців накличе і ляхів
на Сутійськ, на Перемишль, на Бересть.

Криниця

Не погожа в ставу вода — пійду до криниці
Із пісень зібраних Ж. Павлі

Ще відрами на небі Діва грає,
Чумацьким шляхом знявшись від Криниці —
і вже над люстром плеса, до зірничі,
вродлива дівчина води розмаєм

кропить обличчя рясно, промиває
росою зір свій, — чарами границі
черкавши навкруги, щоб відьми ниці
не завели в безвивіддя безкрає.

Щоб нині й завтра очі чарувати
сватам змагала — щедра на уроду,
на буйність кіс і повноту грудей.

Щоб із джерел цілющих і багатих
п'ючи криничану погожу воду,
гасив жагу обранець молодий.

Купала

Ой, таменьки зійшло три зіроньки ясних,
Три зіроньки ясних, три дівоньки красних.
Із звягельських купальних пісень

Налиті сонцем, сповнені буяння,
пісень густимуть трави і квітки
і мчатимуть у вихватні танки
граби й берези. Ніч свята і тъмяна

займеться сяйвом, розцвітом і гранням
і вкриють квітням дзеркало ріки
із троєзілля плетені вінки
і три вогні горітимуть до раня.

Мов смерть недобру, на шматки Марену
порвуть, утоплять у ставу дівчата,
святивши тіло в полум'ї вони.

І в замороч їм кинутим зелену
розквітне раптом папороть червчата
сподіванням весілля восени.

Лада

*А ми просо сіяли, сіяли,
Ой, Див, Ладо, сіяли, сіяли.
Із покутських гагілок*

Плела вінки із рути ще малям,
цвіла у батька біло, мов калина,
аж поки доля кметєвого сина
вродливій не привабила здаля.

Справляли їй весілля: спроквола
мастили коси медом, на коліна
хліби пшеничні клали, щоб нетлінна
була вона, родюча — як земля.

Йшли заміжжю літа — і, наче зорі,
рясніли їй сини і дочки завше
і внуки роєм ринули дрібні.

Ростила їх, кохала, в неозорі
чужі світи виводила, співавши
пісень про рутяні, зелені дні.

Лісовик

*Сиділа русалка на білій березі,
Просила русалка в дівочок сорочки.
Із русальних пісень зібраних П. Кулішем*

Обміттю гілок, зілля і коріння
обсотує тебе шумливий лісу бій,
займає вихром захватних обійм,
відгородивши воружким воринням

од світу білого. І сну й маріння
упричерт повен, причуттям живий
ти блудом блудиш в пущі віковій
зеленого буяння й чаровиння.

Обмарений, лягаєш поміж квіттям,
вбачавши прибажно в березі кожній
уроду гожу, білі груди мавок...

Згори ж, з-під брів хвилястих верховіття
підморгує тобі зеленокожий
кудрявий бог спокусливо й лукаво.

Мавська ніч

*Проводили русалочок, проводили,
Щоб вони до нас не ходили.
Із русальних пісень*

В зелених гір розливчасту топіль
ти не зринай, юначе, одиною
душною ночі. Гряною стіною
бори тебе оступлять звідусіль

і радісна розспівана свиріль
в ігровище завабить, де юрбою
вродливих марев завихрить тобою
обмарлива зелена заметіль.

Сп'янілого од вирування й тану
займуть тебе дівчата винозорі
в любашну замороч снажних обійм.

І зморений коханням доостану
прокинешся у невилазнім зворі
під реготу далекого одбій.

Мати

*Мати сина вівсом обсипала,
Вівсом обсипала, щастям дарувала.
З весільних пісень*

В щедроті зілля і води живої
синів своїх купатиме, ростити,
ночей не досипляючи, щоб ситі
були вони і пестошів і волі.

І доброї моливши в Бога долі,
їм серце буде наче хліб ділити —
загарливе, турботою налите,
звідкіль чекати лади молоді.

Завбачлива, варитиме любисток —
і завтра ж коровай уже пектиме,
вівсом багатим обсипати рясно

по черзі всіх: щоб в крузі зір-невісток
ходити сонцем їй, щоб рід не вимер,
щоб ріс-родився, мов овес той, красно.

Медея

*— Ой, я не вернуся, бо роду боюся,
Кого сподобала, того тримаюся!*

Із пісні про смерть дівчини,
що помандрувала з чужоземцями

І вроди чар, і пал твоїх долонь,
і рутяний вінок ясної влади
ти дарувала, як із гір Геллади
в Кольхиду зоряну забрів Язон —

чужинець буйний, захватний, мов сон.
Йому — посіявши між людом зваду —
здала ти світлий скарб святого саду
і брата вбила, що здійняв догонь.

В новій отчизні чарами єхиди
і їддю зради добилася долі
коханням гріти твань старечих тіл.

І прогнану, під зорями Кольхиди,
тебе живою закопали в полі,
осиковий убивши в серце кіл.

Морока

*Текло три річки під калиновий міст:
Перша водяна,
Друга молочна,
Третя кровава.*

Із замовляння від крові

Сміявся ти колись у вічі смерті
і буйний злу її здолати марив
і ряст зелений назлість костомарі
топтати рвався визивний і впертий, —
поки у двері, чаром слів заперті,
не вдерлись злидні й облудом кошмарним
тебе морочити не стали мари
не три, не дев'ять, літ десяток третій.

І нині зимно вже. Лягає морок
на твій замрячений, осмерклий погляд,
на серце журне, зморене до решти.

І мирним, наче потойбічним зором
морозну рвешся зглибити непроглядь
і — не здолавши — у темряві мреш ти.

Неристь

*Ой, нема, нема ні вітру ні хвилі
Із нашої України...*

Т. Шевченко: Кобзар

Усотаний у твань і баговиння
мізерних слів і мислей цвіль і слизь,
в безвивідь буднів грузнеш. Глухо скрізь,
і меркнуть блідо крижаним промінням

колишні зорі. Сміття і плавиння
збирається на плесах, і в розріз
йдуть ночі з днями і недобра гризь
нам роз'їдає дружбу і сумління.

Пручаєшся, в обридлій рвешся сіті,
як визволу, немов рятунку ждавши
ковтка ясного, чистого повітря.

Та всюди глуш і тиша мертва в світі,
бридня ненависти й підозри завжди —
і ні звідкіль "Ні хвили, ані вітру"...

Орда

*Єдну взяли попри коні,
Попри коні на ремені,
Другу взяли попри возі,
Попри возі на мотузі,
Третю взяли в чорні мажі...
Із пісень зібраних у "Русалці Дністровій"*

Привабить їх, пригонить поклик зради,
чи кров гаряча українських бранок —
і, грянувши в розквітлий сонцем ранок,
вони запалять селища і гради

і плюндруватимуть комори, клади
і гвалтувати будуть полонянок
і, кожен кут спустошивши й застянок,
хильцем тікати, як вовки, злораді.

Віками так триватиме. Та потім
урозтіч піде забрідь безголова,
розплине в нетрях степової ночі.

І тільки часом батою достотнім
шмагне тебе клятьби чужої слово,
ножем уріжуть хижі, косі очі.

Папороть

*Камень росте без коріння,
Вода біжить без повода,
Папороть цвіте да без цвіту.*

З русальних пісень зібраних П. Кулішем

Займеться розцвітом рясним хвилина,
заснована в пісень купальних нить —
і літо нам звиягу засурмить
і буде ніч, як море, по коліна.

На плеса п'їтьми й вод майне берлина
окриленого захвату й на мить
багряним, ярим вихром завихрить
вогниста квітка — вічна і хвилинна.

Порвемося до неї — і повірим,
що ми боги, що наші світ і світло,
що рай відкрили золоті ключі...

І ранком, відвороженим і сірим,
шукати підемо за тим, що квітло
нам прибагом нездійсненим вночі.

Перелесник

Туга коло серця, як гадина в'ється.
Із пісень зібраних П. П. Чубинським

Вродливий, наче сонце осяйний,
спокусою любовного прибою
прибагся він. Гадючкою виткою
ізвився миттю коло серця їй.

Купала у любистку прибаг свій
і тугою живила молодою, —
а роки йшли нестримною ходою
і з гадини постав крилатий змій.

Злітав до неї вогнянцем щоночі
і полум'ям палив пещену вроду
і кров із серця, мов упир, їй пив.

Одквітлі дні, квітки й вінки дівочі,
сльзьми взялася чар-вода із броду —
і згас їй зір й осмерк самотній спів.

Пізноцвіт

*Та куди я піду,
Куди повернуся,
То все чужина!*
Із сирітських пісень
зібраних Ж. Павлі

Хтось пісню заведе ясну, знайому,
заграють скрипки раді й безтурботні —
і знову раниць, морить біль стократній:
— Знайти шляхи... Вернутися додому...

І знов, немов гостець у зриві злому,
рве туга нервів поводи й оброті,
свердлить нестерпно в мізку — і самотнім
тривожить серце криком ніч бездомну:

Учуйте, друзі! Принесіть, пришліте
з далеких піль, де рідні дні і хати,
пізноцвіту — чар-зілля листопаду!

Подайте поміч тугу подоліти,
несвітську, люту розпач вгамувати
хоч краплею пізноцвітнього яду.

Пісня

*Заспіваю — море грає,
Вітер повіває...*
Т. Шевченко: Гайдамаки

З шумливих хвиль, із вихру дум і слова
прядуть її дівчата і тече
вона у світ розспіваних ночей,
робучих днів. Леліє колискова,

веснянок ладканням у тан чудово
здіймається, заходиться плачем,
сив-соколом сідає на плече,
то знов весіллям грає завжди нова.

А раптом... Чуєш? Рине чвал кінноти,
несеться степом буйний гомін бою,
лунає "Не дивуйтесь!", наче дзвін.

І знову хтось зозулею самотній
квилить про мужа милого з журбою,
що із походу не вернувся він.

Плясанка

*А ми кривому танцю не введем кінцю,
Бо його треба вести, як віночок плести.
Із пісень-гагілок*

Вродливим підлітком квітки і гілки
у вильця вивши й ладкавши пісні,
плясатиме полями повесні
гнучка й витка, як плетиво гагілки.

Кривого вивівши — прудка, мов білка,
пов'ється з піль на досвітки бучні,
закрутиться в дрібушечок вогні
під гусел гуд і грайний спів сопілки.

Віддавана, хустиною замає,
повабить кметів стигла, повногруда
в метелицю, п'янкішу за дурман.

І схилиться розплетеним розмаєм
на руки мужа зморена і трудна,
в солодкий радо здаючися бран.

Пожнив'я

*Скільки на небі зірочок,
Стільки на полі копичок!
Зіроньки небо світили,
Копоньки поле укрили.*

!з обжинкових пісень

Учора нам багатий снився сон:
пшеничним золотом поля горіли,
на срібло кіс лягало збіжжя зріле
і з піль ми звозили й несли полон —

і грала кров у жилах спраглих лон,
женцям і жницям дні весільні мріли,
слова й пісні, мов бджоли срібнокрилі,
бриніли із серпами в унісон.

Сьогодні — зорані поля й городи,
виблискують до сонця масно скиби,
ждучи, щоб зерно слів родюче й чисте

упало в землю, спрагнену уроди,
і прорістю вросло в розкриті глиби
і хвилями котилось колосисте.

Праосінь

Як ніжна праосінь ти йдеш моїми снами.

М. Зеров: Камена

І зелен-зілля й зеленяві клени
і прозелень примхлива, наче мить.
Дитячі очі й зорі день зелений
прозорим зеленцем обзеленить.

Промаять маєм дні зеленкуваті,
нестиглих ягід спрагли і вина —
і молодість нестримна й захватна
порветься зазелень барвінок рвати.

Та сплунуть з плес вінки зелені руті,
любов гарячим процвіте жар-зіллям
і в глеках літошніх достигне вмить

данням терпким призелень отрути.
То праосінь, кмітлива ворожила,
зелінкою нам зорі й зір затьмить.

Пропій

*Добре ми ся на пропоєньку мали:
Мід-вино випивали,
А горівков ноги вимивали.*
Із весільних пісень зібраних Ж. Павлі

Кипітимуть у ключ меди і вина,
у жилах кров гаряча заструмить
і в захватну одурливу обміть
пойме жаги раптова хуртовина

розспівана, грайлива, неупинна,
і з винниць понадобрійних умить
зеленим хмелем сонце завихрить,
пов'ється по роздолах, верховинах.

Ще келех — і під вигуки веселі
навприсідки метнуться обороги,
закрутяться дерева в крутіжі —
і буде світ гойдатись, мов на релі,
і промені зів'ються і дороги
у нерозплутаність химерну, як вужі.

Рань

*Ой, ти наш пане, пане Іване!
У тебе в домі та як у раю...*
З гуцульської колядки

Ряснотою, разками рос і перел
розсипав хтось рясу барвистих снів
про ранній рай, що рястом нам синів,
ряхтів блакиттю, мов гірські озера,

і тільки відсвітом горить тепера
на віях дочок і в очах синів,
і з саду, що спалився, зосенів,
далеких згадок птаство срібнопере
на відліт б'ється. Клонить бо, відводить
до ночі нас тривога тьмянокрила,
морочить темним причуттям зими.
І стигне кров, живі холонуть води,
що зимний вихор поламає крила
і в рань ясну не вернемося ми.

Рать

*А старий дід та одписує:
Ми не будем кориться,
Ой, і єсть у нас та ясне ружжя,
Ми будем борониться.*

Пісня про оборону Медведівки
записана Климентом Квіткою

Не раз бувало: рвавши з болю шати,
синів корили мудрі Святослави
за те, що в полі незнаємім слави,
що рано чести рвалися шукати.

Бувало й так, що вийшовши на чати
і зочивши загрози чорні лави,
коритися нам радив хтось лукавий
і проти орди з хлібом виходжати.

Алеж одвага правила синами:
тож не рабом, то вмерти вольним краще,
води із Дону зачерпнувши гордо.

І завжди ветхий дід ставав між нами,
пригадував, що зброя у руках ще,
що треба боєм зустрічати орду.

Рід

*Але ростуть у присмерку нори
Брати, суворі і великі.*

О. Ольжич: Рінь

Із сумерку прапрадідних печер
він виринув кріпкий і вузлуватий,
єдиний з тих, що вийшли полювати
у застуми борів — і їх роздер

розчавив дивий тур, або ізверг
у безвість Морок... Шкури вкупі м'яти,
робити землю йшла із ним прамати,
з-над лісових украдена озер.

І не було ніколи переводу
нащадкам їх: текли сини кремезні,
родилися майбутні матері.

І ряснотою щасною народу
земля людніла і раділи весни
і милувався Даждь-бог угорі.

Русалля

*Ідіте, русалки, ідіте,
Да нашого жита не ломіте!
Да наше житечко в колосочку
Да наші дівоньки в віночку!*
З русальних пісень

Прибазним роєм з'яв і голі й босі
у квітування й повноти годину
біліші за лілей із рік ізринуть
і в червіні хусток, золотокосі

цвістимуть маком русалки в колоссі,
старого привабляючи й дитину
в обійми захватні, — поки не злинуть
червневі дні до літа вже, на осінь.

Із піль піснями їх у темінь бору
ми проведемо, закликавши гоже
нас не манити, не ламати жита.

І радісну провівши весен пору,
підемо звагом жати збіжжя Боже,
стоги врожаю щасного стожити.

Соловки

*Петро Кальниш — останній кошовий Січі —
цокотів чотками в самотньому затворі
Соловецького монастиря: двадцять сім
років прях старий степові думи, дивився
на свій край аж з Білого моря...*

Юрій Яновський: Чотири шаблі

Укинутий у тьму вологу ями,
в пустелі Соловецькій льодовій,
стояв Кальниш — останній кошовий
козацької свободи. Дні — літами,

віками — роки йшли. Холодні злами
тривог самотніх, бур і сніговій
морозом крили запал степовий,
шалену думу вольної нестями.

Тривав незламний, лихом непойнятий,
так років двадцять сім. Осліп лиш з болю,
вбачавши ясно у століть імлі,

як день-крізь-день в цю пустку будуть гнати,
унівець зводити, корити волю
синів його далекої землі.

Текля

*Перевели Теклю без пожарске поле,
Теклина матінка ходячи омліває,
Теклині слідоньки кровця заливає.*

З народних балад зібраних Ж. Павлі

З барвінку синього вінки плести
збиралася, до милого леліла,
мов цвіт калини — уродлива, біла...
А тут: за нелюба їй заміж йти!

І тьмяна з помсти і з ненависти
за смерть кохання, що могила вкрила,
ножем кривавим мужа поубила,
зламавши шлюбу свячені мости.

Казали босо їй іти по жару,
таволгою шмагали біле тіло
і горлом намірялися скарати.

Замучена, приймала тихо кару,
благавши тільки, щоб живцем веліли
у гробі милого її ховати.

Тирлич

*Де мерехтить в сирих туманах уловин,
Пахнот вільгих, солодких соків повен,
Той перелесний цвіт, таємний цвіт тирлич.*
М. Бажан: Розмай-зілля

У північ заворожену глибоку
під каменем копатиме коріння,
варитиме, щоб зіллям-чаровинням
дороги перелляти від уроку.

Щоб нині ще, хоч завтра, хоч до року
барвінком розцвіла їй мрія синя,
і здійснилося радісне маріння
про цвіт васильку, що ізвився в боку.

Ще заки корінь закипить, прилине,
прибуде він викликуваний, любий,
запалить їй коханням ночі-дні.

І нарік, як вже ягоди калини
багріті будуть, сина приголубить,
коханого чекавши з далені.

Тройзілля

*На постівці сім неділь лежала,
Та вна собі тройзіле ждала,
Хто Мариси тройзіле дістане,
Той з Марисев до слубоньку стане.*

З пісні записаної Ів. Колесою
в Ходовичах, пов. Стрий, ЗУ

Сподобали раз дівчину три брати,
то старших чарувала й не схотіла,
і третьому вродлива, білотіла
любистку загадала накопати

за морем ген. У безкрай світу з хати
утриконь знявся він шукати зілля,
до теремів майбутнього весілля
шляхи-мости васильком устеляти.

По літах трьох прибився він додому,
де квітла мила у вінку чужому,
де поглумом лунав весільний дзвін...

Погасла, впала мертво на порозі,
як з горсткою барвінку у знемозі
до неї раптом прихилився він.

Упир

*Мила, мила, не лякайся,
Правов ручков прежегнайся!
...Не єм я твій жаден милий,
Лем я шатан справедливий.*

Із лемківської пісні про
мертвого коханця

В серцях вродливиць палом ярим зору
солодку млість прокидував і щем
і ночами моторним відьмачем
юрму відьом водив на Лису гору.

Минала тінню, гаспа від призору
жінок урода, наче свічки тремт,
аж полином, не кулею-ножем
одна з уречених змогла потвору.
Убитий — не помер. У людські житла
крізь непозначені хрестом щілини
вривався гадам, облудом пернатим —
і кров живу, що багром пишним квітла,
горіла палко гронами калини,
спивав — у груди вп'явшись — ненатлий.

Урожай

*Запрягайте воли,
Поїдем до діброви:
Сосноньки витинати,
Копоньки підпирати!*

З обжинкових пісень зібр. Ж. Павлі

Пливтимуть ялові і літа й зими
над полем днів і снів моїх. Масна
триватиме облогом цілина
незаймано — поки чийсь плуг незримий

не перейде над бур'янами злими
і не заграють з темних надер дна
грайливі вруна слів — і даліна
хвилястими ланами не густиме.

І наче б завтра треба вже умерти,
немов ішла б про день останній мова,
устану, спалахнувши буйно й живо —

і вийду в поле, радісний і впертий,
збирати ясен дар живого слова,
багате опроваджувати жниво.

Уроки

*Ніч темна,
..Ніч тишна.
Замкни моїм ворогам губи й губища,
Щоки й працюки,
Очі й праочі,
Щоб вони на мене... очей не витріщали.*
Із любовного замовляння

Я не збагну, не зглиблю, що зо мною:
чий зір лихий, той погляд зловорожий
мене пристрів, затьмарив, заворожив,
наливши жили неміччю жахною.

І не згадаю, хто це обмарною
покарою мій мир ясний тривожить,
чом обридом блуджу по світі Божім —
все покрадьки і завжди одиною.

Не сяє сонце вже ж мені, ні зорі
померклому з безсонниць і задушшя,
що спалюють гарячкою дотла.

І тільки часом у пориві хворім
химерним здогадом на мить займуся:
що це, кохана, ти мене вrekла!

Хлопець

*Ой, славен, яснєн красний Андрійко —
Святий вечір!
А чим же ти та прославився?
Що із вечора коня осідлав,
А вже к світові під Царів град став.*
Із колядок-щедрівок зібраних
Антоновичем і Драгомановим

З вербовим прутом в репаній руці,
малий такий, зіркатий, чорнобровий —
він пастиме і гуси і корови,
у скарб собі збирати камінці

і гузики й череп'я. На луці
і в чуда-дива сповненій діброві
чар-зілля від призору і для крові
шукатиме, підрісши, укінці.

І нетерпляче буде дня чекати,
коли, як батько, славний і хоробрий
за плугом він ітиме повесні.

І в роки воєн вершником крипатим
із загумення зрине він за обрій
на спіненім, негнузданім коні.

Чайка

*Ой, горе, горе тій чайці небозі,
Що вивела чаєняток при битій дорозі.*

Із пісні, що її — за "Історією Русів"
— мав скласти гетьман Мазепа

З доріг далеких краю степового,
де чаром зілля і вода у броді,
в тужливім пісні давньої акорді
прибилася, кигичеш нам, небого,

що десь — ген-ген, над Стиром чи над Богом
гніздо вила і рід ростила гордий,
і що проходили хуртечі й орди
і ти горюєш без насліддя свого.

Вітай же, госте, нам! Вітай над нами,
журлива пташко, пісне сизопера,
про горе несказанне заквили —

і поведи хоч мріями, хоч снами
туди — над плавні рідні, над озера,
де гнізда при дорозі й ми вили.

Чар-зілля

*А де той святий Ян,
що нам три огні клав?
Освяти нам зілля
і вшитко коріня!*

Із собіткових пісень записаних на Бардієвщині

Далекий світ любистку й розмай-зілля,
де дні й дороги чаром перелляті,
де ми виходили барвінок рвати,
плести вінки і дружби і весілля.

Де з карт таємних добра ворожила
казала нам, що будемо багаті
на гроші й долю, на дітей, що ждати
в житті нам треба миру та привілля.

Той світ далекий воскресає знову
із горстки слів, окритих воєн згаром,
із крихти чебрецю сухого й рути —

і ми виходим в місячну понову
збирати зілля згадок, пити з чаром
солодким їх — гірке дання отрути.

Чорнозем

*Vimpe! Vimpe! І що виєш, як ранений вовк,
Ти мій брат, рідний брат чорнозему!*

В. Бобинський: Чорнозем

Вагою він родючою масний
заліг у гони Сквирі й Миргороду,
ростивши мир, доріддя і догodu:
пшеницю білу, сало й ситі сни.

Покинувши піски й поля пісні,
до нього преться з Півночі і Сходу,
і з Півдня й Заходу людва без роду,
ненатла хліба й теплої весни.

Приймає всіх він, та усіх підкорить:
одних ізмеле в порошок, тих — поглине,
розтопить в гойного привілля горні.

І, сповнені німої непокори,
тривають завжди тут хати із глини
і родять матері журні й моторні.

Чугайстир

*Люджем люджем играють-співають,
А ми собі такой так, такой так...*
Із карпатських співанок

Дідком розсміяним із пільми бору
він раптом зрине на ґруні розцвілі
і роздзвоном веселої свирілі
сколотить тишу верховин сувору.

І з нетрів лісових, з дичавин звору
злетяться, мов майки прозорокрилі,
мавки вродливі і на грайній хвилі
пливтимуть осяйним танком угору.

Їх, заворожених і реготом і грою,
він братиме одну по одній з круга,
рвучи нещадно на дрібні шматки.

І тільки пісня захватна луною
дзвенітиме по застумах, яругах,
скликавши мавок на нові танки.

Шумильце

*Ведуть Шумильця рубати,
А взяли го ся питати:
Чи много дівчат ізрадив?
Ой, дванайцять-єм ізрадив,
А тринадцяту Катрусю...
З народної балади перейнятої
І. Франком від своєї матері*

Малого у любистку і в шалвії
купала мати. Чар-водою з броду
голубила красу його й уроду:
і очі карі, й чорні брови-вії.

І не було над нього заведії
у всіх країнах і на всьому роду —
з криниць усіх він пив кохання воду,
серця гріховної сповнявши млії.

На страту суджений, він знав, що жити
йому довічно в пісні тій, що з хати
у хату плине в пітьмі вечорів.

Що будуть княжни й селянки тужити
за тим, хто зводив їх, алеж хочати
так палко й перелесно він умів.

Щедрівка

*Гой, прилетіли райські пташки,
Та стали винце ба й випивати,
Ба й випивати, в крильці дзвонити,
В крильці дзвонити, панну збудити,
Гречную панну, й а панну, Анну.
З покутських колядок
зібраних Кольбергом*

В неділю рано, ясен Див і Ладо!
— Ой, руто, руто, косо розмайна, —
співала гоже, стерегла вина,
зеленого вина, ой, винограду.

Де сон узявся із барвінку-саду,
налив у пісню п'яного дання, —
заснула миттю зморена вона,
вина берігши милому доладно.

Ой, ізнялися пташечки із раю
ясити сонце, крильцями дзвонити,
будити панну у неділю рано.

Звела очима: білий кінь грає,
на ньому витязь славен, іменитий —
твою уроду уславляє, Ганно.

Ясир

*Теща дитя колисала,
І дитині приспівала:
— Люлю, люлю, татарчанко,
По доненці унучатко!*
Із пісень зібраних Ж. Павлі

Спинилися. Ще рідні мріють зорі,
ще пахне п'яно м'ята й майоран —
та кров'ю горя, і розлуки, й ран
їм слід значать шляхи татарські чорні.

І завтра вже в чужого сонця горні
запліднить їх тіла насильний бран
і, клявши біль нещадний і Коран,
родитимуть дівчата винозорі.

Ростиме з родів тих насліддя нове,
бурлитиме снагою молодію,
жагою буйною гарячих лон...

І в землю матірню й чужу синове
щоразу будуть ринути ордою
і рідну кров займати у полон.

Квітолїт

Строфи і станси

1974

Строфи

Присвята

*Коханій Ніль моїй
нову збірку починаючи*

Усі мої думки, усі стежки до тебе,
Пересправи усі, щоденний перебій,
І вітру вільний лет, дзвінкий пташиний щєбіт —
Складаю у строфу — усе одній тобі.

Смуток

Густішають вечірні тіні,
Стукоче сумерк до вікна.
В моїй руці листок осінній —
Рука твоя тремка.

Вечір

Вагітний гронами вина, щасливий
Минає день поліття вересневий:
Ховаючись за яблуні і сливи,
Відходять нишком наші тіні в невидь.

Поліття

Зринає день яскраво й лунко;
Не все ще померком покрито:
Ще будиш ти міцним цілунком,
Ще палить рук гарячий приторк.

Радість

Кладуться тягарем на плечі літа,
В намісто пам'ять щонайкраще ниже:
Найперший усміх внученьки-лелітки
І приторк перший рученяток ніжних.

Самота

Самотня гілка у вікні,
Торкає вечір крильми
І рясно гримкотить по склі
Доц краплями важкими.

Жовтневе

Сузір'я грають в небі неозорім,
Між ними князем пнеться пишно місяць.
Вітри, зірвавшись, позривають зорі,
В болото сляво місячне замісять.

Прозимінь

То перед наступом морозу
Немає втечі й оборони:
Сніг пелюсток навколо рожі
І ягоди калина ронить.

Згуба

Минули весни й ігри промайнули всі,
Із іграшок ми вирости хлоп'ячих —
І тільки з вітром котиться по вулиці
Загублений із дівчинкою м'ячик.

Сподіванки

Морозний вечір срібним горностаєм
В наш сад забіг, на грядку осени, —
Та все ми жданням весен проростаєм
І літом повнимось і досі ми.

Поклик

Холонуть очі в зимній тиші
І прозимки віщують снам.
На південь відлітають птиці,
Летіти треба й нам.

Розпач

Із п'тьмою нічною впритул
Самотня дівчина на площі:
Русяву голову некриту
І руки білі дощ полоще.

Листопад

Тривожать кров нам по́думки недобрі,
Мов зазимки морозні восени:
Шикуються відходити за обрій
Оголені безлисті ясени.

Пригад

І поглядів привабливих єдваби,
І тіла любого солодка близь, —
То чаруванням молоді зваби
Знов наші дні осінні узялись.

Студінь

Морóзним рушником день очі вітер
І в сумерк зодягається імлісто.
Пустіє передмістя. Тільки вітер
По стежці шелестить торішнім листом.

Вікно

Відходжу з дому у далінь досвітню,
В морозну, зорями прозору рань:
Узорами твого чекання квітне
На склі шибок мережана герань.

Натюрморт

На бруку в гущу позбивались кроки,
Купують щось — боюся, що не встигну:
Суниці — за червінця три коробки —
У ніч грудневу теплим півднем стигнуть.

Каменя

Із вулиць крутежу облич мільйони
Зринають у нестримній буревій. —
Та в пам'яті моєї медальйоні
Єдиний образ твій.

Вітчизна

Далеким відзвуком дзвінкої гами
Приваблює минуле до мети:
Броді́вши в рідному селі снігами,
У рай — до хати теплої зайти.

Шевченко

Про що тут книги й досліди писати,
Все сказано в строфі одній:
З своєю волею козак вусатий
На чорнім-вóроні коні.

Відсвіт

Заїздивши юнацьким чвалом коней,
В ненатлому згоряючи пориві,
Знеобач зочимо у склі віконнім,
Що ми не ті вже — змаргані і сиві.

Доро́га

Все більше в нашому полку прогалин,
Все менше рідних, дорогих облич, —
Та все ж на бій змагаєм, як змагали,
І б'ється в похід прапором наш клич.

Судома

Вгризаються у нерви, свердлять свердли,
Незрима в м'язах виразка ятрить,
Від болю злого почуття затвердли, —
І лікар діагнозу склав: артрит.

Аквареля

Під зимний подих снігової майви
За літом починаємо зідхати:
То квітли, намальовані мов, мальви,
Посаджені тобою біля хати.

З роботи

Здолавши суетню й робіт судому,
Покинувши обмерзлих вулиць брук,
Так добре повернутися додому —
У теплий мир очей твоїх і рук.

Гостина

Чому співати про літа останні,
Дігнавши на калиновім їх мості?
Відкриєм двері в радіснім чеканні:
Онученька іде до нас у гості.

Лютий

Плесá озер і поглядів замерзли,
Взялася груддю подорожня твань.
Ворушиться ще тільки земна незглиб
Корінцями озимих прочувань.

Бій

Хай б'є порáзок почуття нестерпне,
Хай в рани біль вгризається, скемить,
До смерти серце твердю не остерпне,
Не спиниться любити ні на мить.

Час

Жене ридван запряжений у триконь
Нестримано у безвісті проваль:
Риданням не спинити, ані криком
Його шалений стрімголовий чвал.

Розталь

Вже вітер сніг і ожеледу вимів,
Провіяв тепло сквери й вулиці —
І леготи леліють невловимі,
Як радості лелітки на лиці.

Провесінь I

Тяжких снігів білінь навколо хати
Порозгрібали промені до дна.
Прорвавши білої зими загати,
Біліє тільки проліска одна.

Провесінь II

Обмарює чудними марець штуками
Метляє снігом, мжичить у дощі.
В морозний ранок до вікна застукали
Накраплені у прозелень кущі.

Промені

Тремтять ще зимний березень з просоння
Ще в'язнуть ноги в снігову невілазь.
В куточку грядки, під вікном — навсонні,
Крокосів жовтих китичка з'явилась.

Березневе

Лілові крокуси розквітли в березні,
Беруться бронзою беріз бруньки —
І дивимось, пристанувши на березі,
Як лід скресає на плесах ріки.

Прорість

Відлюдно якось на душі і зимно нам.
І — теплої прагнувши руки —
Чекаємо, що зійде ось озимина,
Продзвонять водами живі струмки.

Вруна

Знадвору вітер. Ночами не спиться.
Вривається у двері березіль.
Від зір злітається до зерна птиця,
Зливає зерно із землі до зір.

Хроніка

Листки подій листаємо окремі
Про все, що зустрічалось колись:
Із померками промені впереміж
І радощі із смутками сплелись.

Світання

Прорветься пташки скрик крізь ранню сутінь —
І вже в кущах і тьохкання і трелі
Зливаються у щєбіт всюдисутній,
Гойдаються в навсоння грайній релі.

Веселики

Зав'язані вузлом шляхи далекі
У дідову країну, в рай бабусин —
Відлунням тільки б'ється в вікна клекіт:
То з вирію летять додому бусли.

Нагад

Здавалося б: уже цілком привикли
До днів чужинних і пишнотних міст,
Та завжди знов пронизує нас виклик —
З гаїв далеких івільжиний свист.

Ранок

На грядці квітня свічечками світять
Підсніжники і проліски тремкі —
Сповняються сподіванням суцвіття
І промені, і погляди й думки.

Щороку

Скульптуру сніжних баб промінням палять
Закохані в теплінь квітневі дні:
Це все було вже, знаємо напам'ять —
І ждем його у черзі нескладній.

Втіха

До внучки Тані прикотився котик,
Пухнатеньким клубочком Мурчик-Мрук —
І м'ячиком навколо неї котить,
До ніг їй треться, горнеться до рук.

Яр

Стоятиме пора квітнева й тепла —
І буде кільчитись зі скиб насіння,
Прозябнуть із ріплі зелені стебла,
Заграє рястом зору квітка синя.

Мережка

Онуками радівши щасно милими,
Вишивані їм стелимо доріжки,
Тчемо бажанням добрим квітні килими,
Даруєм втіху медяної крижки.

Озимина

Лелечі лети зором проводжаєм,
Квіток пагіння ростимо просте, —
Чекаючи, що щедрим урожаєм
Озимий засів слова проросте.

17 квітня 1972

(Париж-Мюнхен)

Безперестанно — поїзди й дороги, —
Та в вікнах і в очах мотив один:
З зорею разом місяць яснорогий,
Мов стяг твоїх квітневих роковин.

Гості

Розігрались оченята,
Сміх і радість гомонять:
Будем двері відчиняти,
Зустрічати внученят.

Подум

Майнула мить, мов сніжка срібнобіла,
Направлена за поглядом у ціль.
І думка білкою по гілочці пробігла,
Затріпотіла — зловлена — в руці.

Сapre diem

Не кидаєм уже кружків і ратищ,
Хвилину тільки ловимо прудку,
Щоб, відірвавшись від роботи, гратись
З онуками у піжмурки в садку.

Відрада

Буває ж у житті, не тільки в віршах,
Той самий завжди міниться мотив:
Страждання в щасті — доля не найгірша,
Осінній смуток — дні нам золотив.

Мрія

Із рózшумів прудкої провесни
Зринає забаганка заозерна:
Іти за плугом, прокладати борозни —
І розсипатись ряснотою зерна.

Намисто

Так хай же будуть очі променистими,
Хай квіттям стеляться стяжки грядок:
Лелітки сміху й радости намистини
Нанизує онученька в разок.

Надхнення

Неспинним струмом час нестримно рине,
Обточує хвилин грайливих ринь —
І розсипаються до зір жарини
Думок прозорих і зірких прозрінь.

Майбутнє

То буде певно так: по роках розлуки
З чужих повернемось розстайдоріг —
На юности невимірні луки,
На батьківський протоптаний поріг.

Визнання

Твоїх же не затьмарити тюльпанів,
Не переважити троянд красу, —
Замість букета для моєї Пані
Лиш горстку строф незграйних принесу.

*Рутерфорд,
осінь 1971 — весна 1972*

Станси

Дружині

Зальотній дівчині за перелесний погляд,
За легіт усміху, цілунку щасну мить —
Ми рвалися колись нести всі квіти з поля,
У віршах бóжились, що в серці щось щемить.

Яку ж симфонію — тобі творити нині,
З якого золота рясити квітоліт —
За всю любов твою: дітей, труди невпинні,
Чекання, сльози й біль, за щастя довгих літ!

1 жовтня 1972

Туга

І знов за раєм рідним банно,
Зринають спогади заснулі —
В Кастель Гандольфо, над Альбано,
Кують на досвітках зозулі.

У пізню осінь з ластівками
Туди б ми знову полину́ли,
Та б'ється прибаг наш об камінь,
Немов відлуння днів минулих.

3 жовтня 1972

Праосінь

То ранком із квітками квітли ми —
І юність радісна, привітна,
Мов яблуня гілками світлими
Нам стукала в прозорі вікна.

Під вечір тремтимо осиками,
В осінню вкрившись неозорінь:
Дерéва листя вже осипали
І в млі холонуть голі зорі.

4 жовтня 1972

Відліт

Згадками милими заплітані,
Із ниттю чорною в упліт —
Злинають літа нам за літами,
В холодній поникають млі.

Ще мить — і в сонця й сині плетиво,
На плесо осяйних глибин
Ми сплеснем крилами, полетимо
Легкі — мов білі голуби.

6 жовтня 1972

Насліддя

Мов ясени з пружкого кореня,
Ламаючи граніт і простір,
У даль намірені й нескорені
Ростуть сини ясні і прості.

В майбутній долі їм рокованій
На битому боями коні
Прокотяться вози їх ковани,
Промчать пробоем буйні коні.

7 жовтня 1972

Вечір

Надворі віті і вітри припишкли
І втихли шуми звихрених смерек.
Підвівши очі втомлені з-над книжки,
Вдивляємося в обрій, що осмерк.

І спогадом полинувши назустріч
Колишнім дням, що час їх перекрив,
Себе у тьмяному вбачаєм люстрі,
Пойнятих приторком незримих крил.

8 жовтня 1972

Українки

Віки минали ордами обідрані,
Та завжди — крізь вогонь, ясир і смерть —
Ішли дівчата повногруді з відрами
Води живої сповненими вщерть.

В подружжя ставши з обраними ладами
Згоряли в пригортах міцних обійм,
Синів, ростили сміливих і владарних
І слізьми їх проводили у бій.

10 жовтня 1972

Негода

Плащем промоклим огорнула мряка
Пониклі обриси похилих пліч.
Вологою розкисла і набрякла
Приглушує прохожих крок і клич.

Холодна хвища чвахкотить на площі
Пожовклим листом вигорілих лип.
В вікні сирітського будинку — хлопчик
До шибки личком зморено прилип.

12 жовтня 1972

Переблиск

Буває так, що в радіснім пориві,
Під пізній шум осінньої ріки —
Слова складаються рясні й горливі
В поезії роздзвонені рядки.

Та заридає біль у грудях рідма
І прочуттям гірким уріже гірш, —
У блуд ізбившись, поникає рима,
Ще не завершений ввірвавши вірш.

14 жовтня 1972

Молитва

Ще вчора в вікнах мальви квітли
Квітками фіолетними, —
Сьогодні в вирій рвуться віти,
Швидкий відчувши лет зими.

Погасли на грядках левкої,
Холодним ранком давлені.
Молюся, щоб Господь легкої —
Як цвітам — смерти дав мені.

18 жовтня 1972

Виклик

Вирує вихор, рве вітрилами,
Торощить корабельні снасті,
Та все ще розгортаєм крила ми,
Ще далеч нам відкрита навстіж.

Ще кличуть владарно на море дні,
Невдержні, наче юнь іскриста,
І — пливши — маримо незморені
Про все нову й незнану пристань.

23 жовтня 1972

Дорога

Прудкі, нестримані і пристрасні,
В полоні захватніх марінь —
Рвемось у світ із затишної пристані
На буряну, розвихрену бистрінь.

Ненатлі вітру, простору і моря — ми
Відіб'ємось далеко від землі —
І згаснем раптом під чужими зорями,
Як вогники поглинуті — у млі.

26 жовтня 1972

Ще трохи...

Ще трохи — й день жовтневий спалиться,
Кленові вигорять листи.

В руках лишійтсья тільки палиця,
Щоб з нею в надвечір'я йти.

А там пристануть згадок п'оплавки

На плесах пам'яті і віч —

І ми відійдемо вже полапки

У зоряну глибоку ніч.

28 жовтня 1972

Навсоння

Вже дні, як промені розколоті,

І листя кружелить навкруг.

Стоять клени й берези в золоті,

Грядки горять платками руж.

Повідлітали, наче маєво,

Пахучі червні й чебреці —

Самі пишавочись, тримаємо

Осінки квітку у руці.

2 листопада 1972

Бабине літо

Об лутки вікон спершися на лікті,

Із тугою притаєною стежим,

За тим, що квітло на грядках уліті

Обабіч втоптаной стежки.

За тим, що повнило чарки по вінця,

Що полоняло мислі нам буремно,

Котилось золотом, червінцями, —

Чого вже в пригорщ не зберемо.

5 листопада 1972

Ранок

Рве вітер знов вітрил полотнами,
На щоглу прапор сонця ізійшов.
І знову світла прозолотна мить
Пронизує блакитний неба шовк.

З серцями щасними і повними,
Зустрівши ранку радісний прибій,
Риштуємо, виводим наші човни ми
В далінь обмарливу — на море мрій.

10 листопада 1972

Листопад

Глибока осінь б'ється листопадами,
Тривогою, що грудень ось нагряне,
І зимний вихор з ливнем нездогаданим
З дерев зриває витлілий багрянець.

В догонь, немов за тим, чого не знайдено,
Вже дні у далеч птицями знялися.
В шум вечора вслухаючись, не знаємо,
Чи дощ, чи мислі шелестять, чи листя.

14 листопада 1972

Ой, Ладо, Ладо...

То Ладі дружки вже пісень солодких ладкають,
І гроном ягід їй у небі зорі стигнуть.
З ясних бажань і мрій прокладеною кладкою
Сьогодні їдемо до внученьки в гостину.

Усенький світлий світ відкритий їй навстеженьки
У радісний цей день, в найперший рік прожитий.
З колиски знявшись, звелась сама на ніженьки
І ручки простягає, щоб її водити.

14 листопада 1972

Кохання

Були розлуки і розстайдороги
І від'їзди в далінь недовідому.
Мандрівний, наче місяць яснорогий,
Не повертався довго я додому.

І нині — в щасній пристані кімнати,
Під зимну й буряну надворі пору,
Так добре усвідомити і знати,
Що вкупі ми, що ти зі мною поруч.

15 листопада 1972

Уроки

В далекий ранок, що будив нас півнями,
Поривом юности виводив до воріт
І мчав на хвилях річкової піняви —
Керуєм без упину пізніх мислей літ.

У спогади вникаємо знеможено,
Сантиментальні вірші пишемо й листи,
Пожовклим листям бродимо — й не можемо
У круг той чарівливий стежки ізнайти.

15 листопада 1972

У вирій

Згортають листя купами і палять
Зодягнені в багрець жовтневі дні.
З минулого заплавин чуйна пам'ять
Розводить кола згадок осяйні.

Та прийде враз година невідклична
І прокричать на відлет лебеді:
Ударить зимний вітер ув обличчя,
Тремкі круги замерзнуть на воді.

16 листопада 1972

Прозимінь

Настали дні розвихрені й розвіяні,
Йдуть промені крізь віття голе врозсип.
На пелюстках квіток і на очах під віями
Рясцю срібних сліз замерзли роси.

У вирій — за ключами журавлиними,
Над обрії, що осінь їх розкрила,
Із гряд земних зриваємося, линемо,
Зірок торкавшись мрій тремким розкриллям.

17 листопада 1972

Вихідці

Спогадуєм: село, обміжки рутяні,
Ордою хлопці в оболоння мчать —
Ми грались у війну, шмагались прутами
І ящір'ям полохали дівчат.

І потім вже прощалися із ненями,
Від рідного відходили добра —
І, сповнені снаги й надхнення, ми
Ставали в найми по чужих дворах.

18 листопада 1972

Роман

У царстві нашого князенка Ромика,
В онука кароокого кімнаті:
Шикуються вояцтво, бродять ґномики,
На конях індіани мчать пернаті.

За всім він стежить зору чуйним радаром
І подвигом хлоп'ячої кебети
У літ окрилює й керує владарно
Космічні кораблі свої й ракети.

20 листопада 1972

Лебедине

Ячать ще білі лебеді на озерці,
Ще мить — і в сизу просторинь полинуть.
За згадкою грайливих днів набзирці
Відходимо ж і ми в далінь полинну.

То мчали вслід за поїздами станції,
За ними в тузі рвались вікна з луток,
Вином іскрились, шаленіли в танці дні —
І з радістю за руки брався смуток.

20 листопада 1972

Прослава

Даремно й марно так себе морочимо
За слави незавершеної твори —
У хаті нашій радісно й наврочливо
Розмайним раєм грає рій дівтори.

В танку буяють внученята з високом,
То мчаться, осідлавши стілля й лави,
І просять діда підіймати високо
До стелі їх — для бабиної слави.

22 листопада 1972

Спогади

Промчали дні у журавлинім клетоті,
У млі поникнули ключі лелечі.
Згадки — з дороги спізнені далекої —
Пташинами злинають нам на плечі.

Голублені, присівши на хвилину лиш,
Обтріпують з утоми й вітру крильця...
А там знялися зграєю й полинули —
І вже нам погляд інеєм іскриться.

22 листопада 1972

Дитинство

Знеобач пригади у мізку тенькнуть,
Заб'ється думка крильцями, як птах.
Виводить знов мелодію простеньку
Сільське хлоп'я на дримбі ув устах.

Виходим знов на загородню стежку,
Із хати — на зарінки й сіножать.
І вслід за нами в просторінь безмежну
Хлоп'ячі дні із батіжком біжать.

23 листопада 1972

Пам'ять

Були пожежі й відблиски загра́в страшні,
Багрили кров'ю дні в жорстокій скруті, —
Та в світ вигнання, на дороги завтрашні,
Прослався світень із любистку й рути.

Мов проясень у тьмяному об'явленні,
У спогаді тривають речі сутні:
Гора над Свіржом, дім під квіттям яблуні
І ти — найперша у ліповій сукні.

24 листопада 1972

Зимою

На вікнах знов морозяне мереживо,
Нарізані із інею квітки.
І ми пучками пальців обережливо
Прояснюєм узор зірок виткий —

Щоб крізь шибки зірчатим квіттям встелені,
Крізь заморозь засніжених срібліль
Хоч окрайцем розкрилася в ущелині
Заобрійна омріяна даліль.

24 листопада 1972

Бувало...

За розкошів розтриньканих перлинами,
За втіхи брязкальцем неоковирним
Не раз у незглиб часу поринали ми,
Звіряли всі прогалини і вирви.

Навколо ж нас буяли весен повені
І літо повнилося вроди згустком,
Навсібіч рясно розсівались промені,
Дитяча радість квітла раєм усток.

27 листопада 1972

Безсмертки

З роботи квапимось додому, раді
І бруд і втому із обличчя стерти —
Чекають там під вікнами на гряді
З весни тобою саджені безсмертки.

Палахкотять у хаті тепло свічі,
Світінням лагоди усе поійнато
І будучим — незаймані і вічні —
Горять нам щасно очі внученяток.

27 листопада 1972

Удосвіта

Назустріч ранкові щоночі крочимо,
Дорожній тротуар водно́ верставши.
В очах нам безперестану й морочливо
Пейзаж однаковий снується завжди:

В пустошність міста простяглася вулиця,
В захмар'ї літаків далекий рокіт —
І в млі студеній рання сутінь шулиться
Заслухана в самотній стукіт кроків.

29 листопада 1972

Світень

Удосвіта виходимо із хати,
Із тиші світлої в імлу холодну —
І день ділово-суятний, пихатий
Поймає ув обміть свого полону.

І поночі вертаючись додому,
У пристань світляної ласки,
Годин робочих втому і судому
В долоні тиші прагнемо покласти.

28 листопада 1972

Проясень

Про світле все, що наче призабули ми,
Про що вже й навіть думати відвикли:
Світанки, що кували нам зозулями,
В дорогу вранішню юнацький виклик —

Сьогодні знову згадуєм — і креслимо
З рахунку все обмарливе й невдале,
Що зводило на безвісти улесливо
І тьмарило пориви наші в далеч.

30 листопада 1972

Зазимки

Густішають уже грудневі мряки
І крижаніють хвилі в лід хрумкий.
Вологою холодною набрякли
Пригаспі погляди, слова й думки.

Затьмарилося вересневе вчора,
Засклилось інеєм, немов у сні.
Над обрієм нависла хмара чорна,
І говориш ти, що завтра буде сніг...

30 листопада 1972

Біла панна

В рожевім сад стояв і квітла гречка
Врожаєм білим медяної зваби.

З прадавньої колядки панна гречна
Приваблювала поглядом єдвабним.

Із променів розсновувала п'яльця,
На гуслах срібних вигравала ніби,
І перед люстром станувши на пальцях,
З волоссям сяйво заплітала в німби.

1 грудня 1972

Квітневе

Сп'яняла мить, мов теплий приторк тіла,
У пальцях пах листок протертий м'яти.
За поцілунок крадений хотіла
Обранка вуха хлопцеві нам'яти.

Та потім щасно бралися за руки
І бігли в гаю прозелень іскрясту, —
Щоб знов зустрівшись по роках розлуки,
Топтати поспіль синій кипим рясту.

3 грудня 1972

Грудень

Ще трохи — і грудневий вихор вимете
Все те, що весни й літа насотали.
Мов ясени, дощем осіннім вимиті,
Постанемо над плесами проталин.

Проглянемо у вкритім листям дзеркалі
Усе, що квітло і буяло в рості,
Розкоші всі, змарновані й нечерпані,
Усі багатства, що пішли урозтіч.

5 грудня 1972

Виспа

То взимку часом перед себе глянеш —
І погляд заснується в срібну нить.
Іскриста заморозь і льоду глянєць
В бентежну далеч миттю поманить.

В різдвяного села блакитну пору,
Крізь білих піль невиброджений сніг
З моїми разом прокладуться поруч
Мережкою сліди дівочих ніг.

6 грудня 1972

Поночі

По вулиці сміття й паперу шелест,
Померхлу тишу рве сирени рев.
Стежки старого парку вітер стеле
Останнім листям, зірваним з дерев.

Вчуваються чиїсь примарні кроки
По хіднику, що мрякою промок —
То з мороку зринають і з мороки
Обривки марні марення й думок.

7 грудня 1972

Коляда

За горами, лісами неоглядними
Стає нам радість і нова і давня:
З зорею увірвалися колядники
У святвечірньої години ждання.

Пишається пшеничний сніг на покуті,
В шибки бурульки дзенькотять з-під стріхи
І на соломі дідухову покотом
З дітьми впереміж котяться горіхи.

8 грудня 1972

Спів

Багрянцем грає ягіддя на глоді,
Зайнявся сад у заграві згорянь.
Ряснотою роздзвонених мелодій
Ще листопадава повніє рань.

Ти не питай, що трапиться опісля,
Невтишні роздуми про те облиш:
Триватиме відпунням щасним пісня
У радості захоплених облич.

11 грудня 1972

Порив

То іноді лелітний клаптик просинця,
Чи смужка просвіту в громадді мурів —
І вже раптовий прибаг рветься, проситья
Злинати в далеч понад будні хмури.

Черкати крильми Свіржові заплавини,
На сині й радісні зринати плеса,
У світлість, де під зорями ласкавими
Зима в'язнична нам на весну скресла.

12 грудня 1972

Щедрість

Буяли дні залюблені і приятні,
Життя несло достатки щедрі в дарі —
Під гавкіт псів розлючених на прив'язі
І недругів негадані удари.

Мінялися із radoщами прикрощі,
Ламались промені на зимній криці.
З усіх щедрот лишилася у пригорщі
Лиш китичка осінніх чорнобривців.

13 грудня 1972

Фіялки

Колись було, на рідному ще березі,
Як щастя літ подружніх осіяло,
Тобі напровесні, в морозні березні,
Приносив з міста китичку фіялок.

Ти клала їх ув узголів'ї лавковім,
На дому й долі доброї початок —
І нині квітнуть сині і фіялкові
Квітневим раєм очі внученняток.

14 грудня 1972

В грудневі дні

В грудневі дні недоброї для нас пори,
Як погляд млою зимною осмеркне,
У руки й серце зайдуть гострі зашпори
І прочуття нас братиме нестерпне —

Запалимо у хаті нашій свічі ми
І, грівшись у ватрановій тепліні,
Огорнемося роздумами вічними
Про речі людські, як любов нетлінні.

14 грудня 1972

Закохання

Сімдесят ось — і знов мені розквітло
Кохання юне радісно й урочо:
Вродлива Лада вабить зором світло —
В онученьки ж моєї тільки рочок.

Зустрівши, любо тулиться Ладуня,
Пташиною голубиться дрібною —
І з горя, кожен раз, як відійду я,
Сльозами заливається за мною.

16 грудня 1972

Суперниці

Унучками двома нам квітне днів світання:
Сповнився Ладі рік і Тані — літа три.
На руки візьмеш Ладу, заздро стежить Таня,
Йдеш в танець з Танею, зчиняє Лада крик.

То кожна з них для себе неподільно прагне
Принесений з солодким й іграшками рік,
Здіймати з неба їй лиш брязкальце багряне,
Згоряти тільки з нею в radoщах і грі.

16 грудня 1972

Кленова гілка

У тьяносиньому вікна квадраті
Леліє сніжно біла гілка клена. —
Буяли ж травневі звитяжні раті
І червнем багрянїла кров черлена.

Це так, неначе тільки вчора:
Був травень-май, гарячий липень,
А нині тїнь снується чорна,
На очі грудень снігом липне.

17 грудня 1972

Зима

Ударили морози прикро,
Дерева зморені зігнулись.
Будити пробуємо криком
Холодну тишу днів заснулих.

І прагнемо, відчувши приторк
Любовного тепла і ласки,
Осніжжям голову покриту
У руки матері покласти.

18 грудня 1972

Вікна

Недавно ще схилявся сонях
До літошніх розкритих вікон.
Вінчав нас німбами навсоння:
Багатим щастям й довгим віком.

І нині ось морозу приступ,
Під зимний подих сніговії,
Розсипав заморозь іскристу
На вікна замкнені й на вії.

18 грудня 1972

Стружки

Розцвів нам знову світлий ранок доброзичливо
Бере в міцні обійми надобрідень.
Втішає, що це в нього сил позичимо
На будні, сповнені холодних брідень.

І вже весь день визбируєм намистини
Червневих днів, що квітли нам розмаєм,
І спогадів стружками променистими
Гілки в зимових вікнах оздобляєм.

19 грудня 1972

Життя

Було багато у житті сподіванок,
Надій і мрій і щасного чекання,
Та все кудись у безвість позадівано —
Годину ночі дзвони нам чеканять.

Із радощів, що розкотились розсипом,
З усіх розкошів у любовнім брані
Сьогодні в долі тільки крихту просимо:
Солодкого цілунку надобраніч.

20 грудня 1972

Вишивка

Незримим розчерком роки розміряли
Дорогу нашу до грудневих зір.
Ти дні мережиш мислями і мріями,
Барвистий вишиваючи узір.

Квітки, що їх у юності росли ми,
Пташок, що в соняшну блакить летять,
На рушники виводиш, то на килими,
Внучатам — на доріжки у життя.

20 грудня 1972

Ялинка

Зодягнена в зірок прозірне прядиво
Освіла у світлиці світлим дивом,
В очах дітей захоплено й незрадливо
Сіяє, наче віра їх, правдиво:

Свічки, блискітки, стружечки із золота,
І янгол із зорею дуже близький,
І мить різдвяна — радісно розколота
Барвистим спектром на скалки і блиски.

21 грудня 1972

Вересень

В березнику кричать кавки й сороки,
По застумах розсотуючи вереск.
З-під білої грудневої сорочки
Ліловим цвітом вересніє верес.

Крізь бридні буднів, іней і порошу,
Холодну заморозь дорожніх колій —
Спогадую танків колишніх розшум
І провесну в суkenочці ліловій.

23 грудня 1972

Дош

Хлющить під кроками по тротуарі
Дощу ранкового невгавний плюскіт,
Поприглядалися світла ліхтарні
В асфальтної вологи зимнім люстрі.

Над площею — Різдва реклямний янгол,
У проблісках розірваного німбу.
Притулок хатній мариться осяйно
Із теплою хвилиною вобнімку.

23 грудня 1972

Чужиною I

В ширінь безкраю степової стяги
Вистукує дорогу клично ямб, —
Та заступили обрій хмаросяги
Мережею неонів, зір і лямп.

Нема додому ні стежок, ні кладок,
Усе занёсло снігом звідусіль —
І тільки срібними дзвінками згадок
Санки пробігли в білу заметіль.

24 грудня 1972

Чужиною II

Як гасне день і ясен зір осмеркне,
Поривом туги раптом беремось:
Шумлять Карпатським пошумом смереки,
Вчувається далекий Черемош.

Даремне прагнем, випроставши спину,
Добитися тудою, стати на меті:
Плетуться дні й дороги без упину
В беззвividну борвійну заметіль.

25 грудня 1972

Причуття

Пересіваю через мислей решето
Все, що торкалось, привабляло ближче, —
І щось мене по імені перешептом
Невідоме зустрівати кличе.

І вийшовши за голосом із натовпу,
Із затиску заглушливого вулиць,
Пристану самотній — і не знатиму,
Чи кликав хто, чи це мені причулось.

26 грудня 1972

Мандри

Про обшири далекі, ще не звідані,
Непройдені країни голубі
Хотів би я в моїм казати оповіданні
У вечори засніжені тобі.

Щоб із вершин сріблястих Андалюзії,
З норвезьких фйордів і крутих доріг,
Мандрівні заспокоївши ілюзії,
На рідний припадали ми поріг.

27 грудня 1972

Нетяга

Мантачивши і дні й дари багаті,
Поживши не то в злиднях, не в добрі,
При подорожнім гріючись багатті,
Урешті він до вечора добрів.

Побитий змаргою, похилий віком,
Верставши шлях, що нетрями проліг,
Стукоче ночі зморений до вікон,
Упрощується смутно на нічліг.

28 грудня 1972

До внученьки

Вже стукнуло на зиму — і не кличе
Юнацького захоплення порив.
Морозний вечір інеєм обличчя
І очі тьмяним померком покрив.

Та поки ще не всі померкли клади
І чорний крук не кряче на плечу, —
До внученьки найменшенької Лади,
На крилах мов, закохано лечу.

29 грудня 1972

Новорічне

Чоло, як поле, вкрилось борознами,
Затвердли ран роз'ятрених рубці,
І знову рік один поник за нами,
Погас, мов свічка у тремкій руці.

Та з поглядом живим, ще огнецвітним,
Розвіявши гризький зажури дим,
У ніч січневу нову свічку світим
Назустріч дням — як діти — молодим.

31 грудня 1972

Манастир

Усе — мов на старому мідериті:
Віконця чорнокуті — навстіжень
З каплиці манастирської відкриті
В рожеву далеч яблунь і вишень.

Зорить з ікон в роздолля неокрає
Володар добрий неба і Звіздар
І золотом грушини світить-грає
Рукою Батька різьблений вівар.

2 січня 1973

Віршування

Як січень заморожує зловісно
І прочуття охоплюють злиденні,
Розсновою сподіванок повісмо
У слова нить на мислей веретені.

Придавши згадок радісного злота
І смутку — туги рутяної трішки,
З мітків словесних тчу поем полотна
І строф розмірних скатерки й доріжки.

3 січня 1973

Битва

Тривоги оступили знадовкола
І звільна довшає вечірня тінь.
Але змагається людина квола,
Вгорнувшись окрипллям палахтінь.

І проламавши мур довкілля грубий
І криги заморозливий покров,
Із-під рубців від ран і зашкарубин
Гарячими струмками грає кров.

3 січня 1973

Гогодзи

Морочать дні погрозами морозними,
Ожинником чіпляються до ніг —
І тільки живо ягіддям гогодиним
На галявах багріє перший сніг.

Смакуєм озимків останні ягоди,
Визбируємо радощів кришки —
І маримо, пойняті миром злагоди,
Щоб відійти на той бік навпрошки.

3 січня 1973

Надвечір

В житті чимало зустрічалось подруг,
Було багато друзів і розваг,
Не раз ми викликали долю добру
Зухвало й буйно на нерівний змаг.

Без ліку в бою недругів побито,
Тікали й ми від злих поразок пріч —
І нині, ще засапаних від битов,
Бере нас у міцні обійми ніч.

5 січня 1973

Вечірне

Неквапливо, з чуттям ще не оспалим,
Буденних відкараскавшись борінь,
На ватрані вечірнім вогник палим,
В гарячу задивляємось жарінь.

Зринають іскрами згадки у сутінь,
У невидь кануть мигунцями вміть —
І постаті затьмарені й відсутні
Сплітаються із полум'ям в обміть.

6 січня 1973

Пригадка

Ударили об кригу тьмяні хвилі,
Січуть січневим зимном уночі —
І серце й руки змаргані навиліт
Пронизують пересторог ножі:

Що друзі повідходили декотрі,
Що вихор сад нам оголив дотла,
Що треба викидати весь непотріб,
Все, що суятність людська нагребла.

9 січня 1973

Рахунок

Увечері підводим пізні підсумки
З надбань і заощаджених зажур,
З того, що грались з долею у піжмурки,
Змагалися із Богом за межу.

Листки листів перебираєм прим'яті,
Звіряємо згадки одні і ті ж —
І знов рвемося, мов Рябко на прип'яті,
Бігти у звихрений життя крутіж.

9 січня 1973

Щастя

То часом радість понад вінця плесне
І розіллється дзвінко в перепліск —
І почуття уроче й перелесне
Окрилить щасно в самоцвіту зблиск.

На мить одну істоту всю поглине,
Пойме усього у полон хапцем —
І раптом знов грайливе і хвилинне
У безвість кане, згасне мигунцем.

9 січня 1973

Ранкове

Надобрій міста в багрянистій заграві
І погляди невиспаних дівчат.
Мелодії танків на стяжку награні
Занудливо в голосниках янчать.

Розгублені, із вимушеним посміхом,
Під тріск і вереск джазових пісень,
Із натовпом робочих змін — неспіхом
Виходим знов у черговий наш день.

10 січня 1973

Багатство

Весь вік збираєм всячину невтишливо,
Щоб втрачені нагоди наздогнати,
І на відхіднім напропале пишемо
Усі скарби, маєтки і манатки.

З дарів і жнив багатих літа й осени
Лишаємо для себе дрібку тільки:
У крайнебі віконнім клаптик просині
І тремт лелітний кленової гілки.

11 січня 1973

Посвяткове

Свят-вечір був: у зблисках скла і світла,
В розспівану зодягнений колядку.
Дитяча втіха щедро мерехтіла
Барвистим станіолем чоколядок.

Попригасали свічечки примерхлі,
Порозсипались баньочки перлинно —
Яскріє тільки на траві замерзлій
Срібляста нить з розібраних ялинок.

15 січня 1973

3 вирію

Причилось у глибокім січні
Відлуння журавлиної яси.
Урізались, немов стрілки двосічні,
В холодну невидь рідні голоси.

Здалося, що на Свіржові причали
Летять ключі із теплої землі...
Це так у телевізії кричали,
Ширяючи над Нілом журавлі.

16 січня 1973

Сновиддя

Напризвіл долі кинуті, приземлені,
Огудинням пойняті у грядки,
Ми не змагаєм вирватись із зелені
У безкраї блакитні навпрямки.

То часом лиш в обмарнім сяйві місяця,
Слідами сновигаючи сновид
Шляхи нам вільні, щонайдальші мітяться,
Відкриється останній круговид.

16 січня 1973

Зимоцвіт

У леті снігурок, в дитячій лепеті,
У променях, що грають звідусіль,
Вчуваєм провісті ясні і трепетні
Веселиків, і весен, і весіль.

Вгорнувшись в імлі лелітне плетиво,
В полоні невідкличних повелінь,
Тремкими сплеснем крилами й полетимо
У неозору провесни срібліль.

10 січня 1973

Поезія

На стежку дня розвидненого ставши,
Ущерть наллятий вранішньою данню,
Нарізьблені із строф роздзвінні станси
У вірші призадумливі складаю.

У пам'ятній понишпоривши скрині,
Вишукою для віршової складки
Оскалки болю, радощів іскрини,
Урозсип порозкидувані згадки.

17 січня 1973

Балянс

Багато у житті зазнали доброго,
Доводилось чимало зла збирати.
За кожну втіху ми платили дорого,
Не раз дошкульні списували втрати.

Лишилися нагоди нам нездогнані,
І задумів нездійснених недосвіт —
Та й ось б'ємося у терпкому здогаді,
Що марний був увесь багатий досвід.

18 січня 1973

Ряса

Із тугою чекаємо, як повесні
Розгорнуться і пуп'янки і брості,
Розіллються зеленим зіллям повені
І завирує світ в нестримнім рості.

Вичікуєм, щоб видимо-невидимо
Злетілось мислей з вирійної висі,
Щоб зарунився урожайним видом
Нам слова ярого ряснистий висів.

22 січня 1973

Уночі

Буває ніччю: рукави засукаю,
До пізньої узявшись роботи —
І враз знадвору злидневою сукою
Пронизливо заскімлить крик скорботний.

Заскавулить щось долею собачою
В хуртечі злої безбережжя мокре —
І візію робочу, вже завбачену,
Ущерть розіб'є раптом — і замовкне.

26 січня 1973

Таня

Леліють золотом русяві пуклі
В онуки, дівчинки моєї Тані.
Немов опуки котяться опуклі
І сміх її і погляди світанні.

Ще тільки часом в радіснім догоні
За щастям розмурликаним, пухнастим,
Чи в грі, як день дитячий, невгамовній,
Ухопиться за руку, щоб не впасти.

27 січня 1973

Доробок

Брехня і бридні кидають в судому
І серце колеться у друзки тремко.
З доріг трудних приходимо додому
Із досвіду гіркого оберемком.

Тримаючи надбання те обіруч,
Куди подіти нам його — не знаєм,
Чи з ким ділити? Принести в офіру?
Чи віддавати між людей у наєм?

22 - 30 січня 1973

Тройзілля

Бували діла і події добрі,
Чимало притраплялося мороки —
І нині в латаній дорожній торбі
Несу на плечах всі мої доробки.

Із дібр усіх вчорашніх і торішніх
Доношу бережно васильків крихту,
Любисток недописаних ще віршів
І пристрій невгамовного артриту.

30 січня 1973

Чекаючи

Різкими карбами чекань позначено
В щоденнику моїм самотні дні —
І померком вгорнулися неначебто
Холодні ранки й полудні мені.

Під непогожими розлуки зорями
Тріпоче крильми сподівання птах,
Що завтра ось повернешся з-над моря ти
З цілунком вітру й соли на устах.

5 лютого 1973

Зустріч

Вже осінь листом стежку перекрила нам
І сутінню осотує осонь,
І добрий вечір лагідним окриленням
Нас огортає у солодкий сон.

Знічев'я, в радісній непередбаченні,
Із застумів заобрійних розпуть
Зринають постаті давно небачені,
Йдуть навстріч нам, за руки нас беруть.

6 лютого 1973

Приступ

Буває горе нас огорне знебач,
Обмарить гіркістю отрути —
І ми чекаємо рятунку з неба,
Бажавши уроки й морок відвернути.

Долаємо свердління болю вперте,
Себе постами й молитвами морим,
Щоб поки серце з обмороку стерпне,
Від злої відкараскатися змори.

6 лютого 1973

Лютий

То випав день морозяний напрочуд,
Мете лютневим снігом звідусіль.
Безлюддям вулиць безперервно броджу
Під віхоли вихрясту заметіль.

Крізь іней вій, очей щілинний прижмур
Вдивляючись у зимний сніголіт,
Вбачаю ніби крізь криштальну призму
Всі барви весен і розквітлих літ.

7 лютого 1973

|

Веснянка

Не раз, як дуже змерзнемо у лютому
І меркнути почнуть світла і барви,
Пребродивши хуртовину плутану,
Беремося з морозом злим за барки.

І заки серце ще замерзле скулиться
І зір огорнуть померки обмарні,
За рогом раптом завесніє вулиця
Тюльпанами розквітлими в теплярні.

13 лютого 1973

Заповітне

Призначення холоднолезий розчерк
Розмірює життя на "відси" й "доти".
На схилі літ з усього найдорожче —
Дитячих пальчиків тендітний дотик.

Не рвуться дні розгублено і пусто,
Не здоганяєм юности в знемозі:
Леліє радість пелюстками усток,
Дрібочуть навстріч влученяток нозі.

15 лютого 1973

Навесні

Нагряне март — і піде все вперекидь
У провесни обмарливу обміть —
Розіб'ють кригу клекотом лелеки,
Приб'ється до вікна тендітна віть.

Година сповниться ласкава й тепла
Під вітряне роздзвіння й сонця бряк:
З землі заграють рун зелені стебла,
На грядці зарясніє синій ряст.

28 лютого 1973

Березень

Вже розливи морозного навсоння
Побляклий погляд біллю обілляли —
І білою березою з просоння
У вікнах березніє день білявий.

Відкривши двері навстіжень уранці
Виходимо у світу просвіт ніжний,
Де боязко схиляється на грядці
Розквітлий біло понад сніг підсніжник.

1 березня 1973

Моління

На галявах лісних і ряст і проліски,
Рясніють брості соками наліті.
Зарання старість, станувши навколішки,
Схиляється в обмарливій молитві.

Випрошує ще трохи літ у Вишнього,
Щоб поки серце й мислі не прозябли,
Стелився ряст, виспівував над вишнею
Веснянок їй рожевоперий зяблик.

2 березня 1973

Онова

Розв'язує погода речі прості —
Йде вгору тепломіра ртуть.
Бруньками вкрились березневі брости,
Понад снігом підсніжники цвітуть.

Знов сподіванням провесни пойнята
Сп'яняє радість давня, як колись:
Назустріч онучаток рученята
Понад пороги хатні простяглись.

4 березня 1973

Паморозь

У паморозь морози замережали
Самотню перед вікнами смереку —
І бродить смуток садовими межами
Осотаний у снігосутінь смерку.

Спогадуючи юність квітням клечану,
У березні чекаєм, щоб урешті
Нам провесна розквітла хоч у глечику
Одірваною гілкою черешні.

5 березня 1973

Малюнок

Узявши черлені, зелінки й синяви,
На полотні побіленім розмажем —
І зелен-квітень звихрений і пінявий
Розгорнеться привабливим пейзажем.

Обвіє просинь вітряними хвилями,
Шафран, розцвівши з глиняної охри,
Ліловим сонцем з-понад грядки вигляне
І в серце радості напле нам трохи.

6 березня 1973

Ars poetica

Учора мов — хлопчиною замурзаним
Я рвався з долею у жмурки гратись,
Стругав і коней і вірші — і з музами
Ставав неначебно за панібрата.

І вже ось літо відтрубіло сурмою.
Все менше чару, захвату і скрику —
І вривану мелодію зажур мою
Виводить вечір під осінню скрипку.

7 березня 1973

Освідчення

Увечері, присівши на ослоні,
Тебе у хустку теплу обтулю,
І казку започавши, напівслові
На мить знетямлюсь, обірву на: лю-

Згадки роздзвонені у серці лунко
П'янким вином нам келихи наллють.
Пригорнуті, домовимо цілунком
Те слово недосказане: люблю...

7 березня 1973

Хвилина

То інколи в негоду через шиби
У вікнах тьмяних — заспані й невмиті —
Рожевий ранок просвітом пошибне,
Прорветься пригад соняшної миті.

Освітить сяйвом безпросвіття темне
І променем солодким в серці тенькне:
Простягши рученьки, біжить до мене
Внучатко кучерявеньке й тоненьке.

8 березня 1973

Рута

Невчасні радощі і зайві смутки,
Усе манаття збиране намарне
З дорожньої повикидаю сумки,
Відходивши в поліття літ обмарне.

З собою заберу в дорогу пізню:
Рушник, щоб витерти обличчя й руки,
Вродливого подружжя щасну пісню
І горстку віршової зелен-рути.

9 березня 1973

Купіль

Проллються води з-над криничних цямрин
І день проглянеться в асфальтнім люстрі.
Злетяться снігурі із горобцями
У розцвіріньканий ранковий плюскіт.

Куці знічев'я кинуться шкереберть
І промені торішне листя спалять.
Дощу і щебету набравши в цебер,
Промиємо уста, і зір, і пам'ять.

15 березня 1973

Зелена рунь

Квітнева повідь стелиться полями,
В гушавині туркоче горлиця.
На етажерці лялька з порцеляни
Закохано до хлqпця горнеться.

Осипана грайливим сонця зблиском,
Рясніє прозелень в озимині.
Наврочені, притулимося близько —
І йдем у молодість задивлені.

16 березня 1973

Прибаг

То знову забаганки загорілись:
Майнути в рідну далеч кудинебудь,
Над річкою покластися горілиць
І зором полинати в синє небо.

Вчувати у ранкову квітня пору,
Як тепло руняться озимі трави
І як простежує ріжками поруч
До сонця стежку чорноокий равлик.

19 березня 1973

Відхідне

Бажаючи плисти в подій фарватері,
Не раз відходив я навмань із дому,
Лишав неутоленну тугу матері
І подруги зажурливу утому.

Сьогодні, в дні посивілі порошею,
Як і колись, відходити не легко —
У дверях ставши, внученька упрошує:
— Дідусю, не іди... Не будь далеко!

26 березня 1973

Сольвейга

Великдень був: на Юрія у травні
Розспівані над Свіржом соловейки —
І потім біль розстання невитравний,
Твоїх чекань із піснею Сольвейги.

І завжди в пам'яті: ті ночі пізні,
Коли і зорі й півні засинали
І ти — із співом колисковим пісні —
Схилялася над донею й синами.

27 березня 1973

Мить

Пробігла білка гілкою горішини,
В зеленім пагіллі звабливо зникла.
За летами політь усе скорішими
Нас щасна заворожує хвилинка.

У світі тім, ще окрайцем відкритому,
Радієм знайденим знічев'я словом,
Приймаєм щастя з рук дитячих приторку
І мить невпійману в обійми ловим.

28 березня 1973

Бабусина

Розпеститься і довго в ніч не спатиме,
Ні на хвилиночку не стулить вії,
Пригорнеться розвіяне й розпатлане,
Проситиме казати казку їй.

Звелить читати розповідь із книжечки
Про пралевів і праліси страшні —
І підгорнувши у клубочок ніженьки,
Шукатиме руки твоєї в сні.

30 березня 1973

В дорогу

В далекий світ, над береги Йордану,
В країну воєн, прощі і молінь,
На зустріч з Гордіями щаснодарну
У розквіт квітня відлітаєш, Ніль.

Відлуння Пісні над піснями й гусел
Вестиме понадобрійний твій літ,
Вітатимуть тебе в дорозі гуси,
Над Свірж летівши з Нілових боліт.

31 березня 1973

Химера

В очах і в небі провесняна просинь,
Світлами майорять шляхи в даліні —
І знову туга прибагає, просить
Вплестись у хвилі — шуми тополіні.

В пишноті міст, на суетнім роздоллі
Химерний прибаг пошибає й ломить:
Сховатись знову хлопцем у стодолі
І солодко поспати на соломі.

1 квітня 1973

Марії-Лесі

Онученьці найпершій і найстаршій —
Христининій Марії-Олександрі,
Холодні дні на півночі верставши,
Пишу листа в країну олеандрів:

Бажаючи — на долю повногронну —
Їй щастя в кожному промені й росині,
Щоб квітла між трояндами Сарону
Русявенька — очей барвінком синім.

2 квітня 1973

Квітень

Вдягнулися дерева в синю окидь,
Гіллям знялися в обрій високо.
Квітневий ясен-день зеленоокий
Біжить позагороди висококом.

Рясніє прозелень лелітно й ладно
І радість нам така, ой, золотко:
У ліжечку прокинулася Лада
І ручки простягає солодко.

3 квітня 1973

Всупереч

Даремне так скорботна старість кречче,
За кожна мить утіхи дорікає —
Докори всі, крехтання те старече
Повз вуха безперестань пропускаєм.

Перед зажурую не б'єм поклонів,
Із розпачем виходимо на бій ми,
І цвіт і щєбіт ловим у долоні,
Берем дитячу радість ув обійми.

4 квітня 1973

Сад

Знялось осоння світле й вихрувате
Над зелень плеканих тобою гряд.
Кущами сонця й золотастих ватер
Здовж огорож форзитії горять.

Вривається притьмом бентежний вітер
У двері й вікна зблисками згорянь —
Вістує, що ось займеться, розквітне
Черешнева — в рожеву бурю — рань.

7 квітня 1973

Відлуння

Чаровані картинами прослави,
Ми справжні призабули образи:
Горять лататтям дзеркальця заплавин,
Просвічують сережками лози.

На луках золотом яскріє яскір —
Цятками сонця квітне молочій —
То прибагом хлоп'ячої ще казки
Весна колишня сниться уночі.

8 квітня 1973

Недоспів

Заслуханий у днів минулих музику,
У вроди недоспівану ясу,
Із чебрецем зав'язаний у вузлику
Жмуток листків записаних несучу.

Із чарувань високомовних творчости,
З поривів у дивосвіті ясні,
З усіх скарбів барвистих і узорчастих —
Лишилась віршів горсточка мені.

10 квітня 1973

Лист

Знов сипле снігом туга невтишима —
Холодний і самотній квітень тут...
Але співає ще Твоя пташина,
Рожево так магнолії цвітуть.

В далекім небі Хрест Південний світить,
Надвоє нам розколює серця.
Йдучи із дому, поливаю цвіти,
За тебе зерна сиплю горобцям.

11 квітня 1973

Манівцями

Розбіглися шляхи чужі й недобрі —
І грузнуть кроки в непрохідну твань
І вже випродуєм гуртом і вроздріб
Все більше із призбираних надбань.

У сутіні вечірній неозорій
Ще тільки прагнем крихти доброти,
Щоб дав Господь зустріти ясні зорі,
До рідного порога добрести.

12 квітня 1973

Заметіль

Лелітну прозелень тремкої бруньки,
Квітневих вод розіплаті струмки —
Мороз морозить в іскряні бурульки,
Крихкі й ламкі під приторком руки.

Знічев'я сніговії білі коні
Знялися знову навскіс, навправці —
Цвірінькають усе ж на підвіконні,
До кришок позлітавши, горобці.

13 квітня 1973

Гречній панні

Недільний день народин квітне Олі —
Вродливій нашій і солодкій панні —
Рожевими пелюстками магнолій,
Чарками чарувальними тюльпанів.

Бажанням квітне день квітневий Олі,
Щоб щастям рожевіла на світанні,
Щоб під окрипллям соняшної доли
Пливли їй літа в чарівливім тані.

15 квітня 1973

Візія

Не раз у день розхристаний, пом'ятий
Негаданий прониге щем:
Знетямить пригад пахощами м'яти,
Між пучками розтертим чебрецем,

Знічев'я очі зустрічні наврочать —
І зрине в пам'яті забута мить:
Хизуючись сорочки узороччям,
Червневим полем дівчина біжить.

15 квітня 1973

Ніль

У день народження твого у квітні
В садку твоїм косичиться весна,
Стукочуть до дверей вишневі віті,
Нарцизи заглядають до вікна.

Зливають в далеч за тобою ручки,
І погляди, й бажання внученят
І строфи ці із соняшної стружки
Тобі вітанням радісним дзвенять.

17 квітня 1973

Сьогодні

Розбіглися вчорашні дні неоглядки,
Дарма метляться назирці за ними.
То краще у садку скопаємо грядки,
Насадимо квіток поміж озимин.

З зарання будем стежити невсипливо
За бростками і розцвітом на щепі
І мислі заморожені розсиплемо
По росах рясно, як пташиний щєбіт.

21 квітня 1973

Проводи

На безвість провели ми осінь мокру,
Знедужалі перетривали зими —
І хмари, що збиралися наокруг,
Попроминали прочуттями злими.

Виходим з хати знов у ранок ясен
І знову очі зеленцями світять
І проводжає нас в дорогу ясен
Засвіченим оцвіттям верхівіття.

24 квітня 1973

Копанка

Була пора незморена й незгіркла:
Село подільське, болота й вітри,
І ще на обрії Вовківська гірка —
Хлоп'ячий край мандрівок і відкрить.

В той ранній світ вертатися не прагнем —
Крізь літ юнацьких тин і перелаз, —
Щоб цвів він далі прибагом багряним,
Щоб не змалів дорешти й — не погас.

25 квітня 1973

Онукові

В руїн і розкопів країні древній
Із тьми віків шляхи в майбутнє мріють.
Там ранки задивляються рожеві
В розквітлу синь очей твоїх, Андрію.

Як і судила доля юнакові,
Про мандри мариш, про бої нерівні,
Ламати прагнеш зло, немов підкови,
І визволяти з мороку царівен.

2 травня 1973

Т а в т о р и м и

Сентенції і сатири

До музи:

*Запитую тебе, тремка далека зоре,
Хто поле слів моїх під рунь озиму зоре.*

1. **Бувальщина**
Було колись, ще давньою добою,
Що лицарі за правду йшли до бою.

2. **Садовод**
В безвідді сад садив — і ремствував, коли
Стирчали з посаду самі лише коли.

3. **Фарисей**
На зло і негідь примикав повіки,
Негідником лишаючись повіки.

4. **Святеник**
Чинив бешкет, напившись вина —
І потім клявся: не моя вина.

5. **Дочасність**
Чого ж тут думати про справи вишні,
Як на столі черешні й вишні.

6. **Безвивідь**
У далеч поривався невідому
І заблудив у невідь свого ж дому.

7. **Надхнення**
Найгірше, ставши на найвищій грані,
Вчувати знов мелодії вже грані.

8. **Кара**
Дарма змагатися, ставати диби,
Як покладуть на руки й ноги диби.

9. **Скупар**
То тяжче доля не змогла його карати:
Любов, як золото, він важив на карати.

10. **Відкриття**
Осяяла його ідея світла;
Літати наче нетля вколо світла.
11. **Пробудження**
В полудне лежневі світило сонце —
І він не знав, чи справді це, чи сон це.
12. **Признання**
Дороги прокладай, мости зводи —
І не вилазь із грязі і з води.
13. **Чорногляд**
Привикнувши блудити серед бурі,
В погоду бачив тільки барви бурі.
14. **Претенсії**
Залізла жаба у песячу буду
І репетує: собакою буду!
15. **Оптиміст**
Хвалився, у довги загрузнувши по шию:
Із парчі й золота жупан собі пошюю.
16. **Дон Жуан**
Щоднини новій: Дорі, Клявді й Дані
В коханні клявся, світ весь клав у дані.
17. **Юда**
В годину трудну він виходив з ради,
Цілунок кривши чин продажній зради.
18. **П'яниця**
Годивши людській завжди спраглий плоті,
Валявся під ворітьми, слав на плоті.

19. **Протекція**
Любови й ласки добивався в Лади,
Щоб лад вести і запопастиє влади.
20. **Філософ**
Велика приголомшила його ідея —
Присів і думав: звідкіля і де я?
21. **Порив**
Співав про вирій, заобрійні путі —
І плентався у буднях, наче кінь у путі.
22. **Сантимент/альність/**
І слов'їний спів і шум топіль
Заводили його у сліз топіль.
23. **Аматор**
Кохався в кругловидих, грав у круглі,
Полюблював насправді ж тільки гроші круглі.
24. **Герой**
Чванився родом славним з Воїнь граду,
Та втік з війни, немов щеня, з-під граду.
25. **Майбутнє**
Збирав скарби, не знав куди їх діти,
Та все розтринили по ньому діти.
26. **Сучасність**
Не завжди так бувало в нас на Русі,
Що опріч язиків були мечі у русі.
27. **Графоман**
Настирливо теребив вірші і пісні,
Такі ж, як він, стерильні і пісні.

28. **Оратор**

Як не впирався він, ялові і пісні —
Із нього перлися — промови і пісні.

29. **Депутати**

Змагались завжди за народ свій раді,
Завзято спали на народній раді.

30. **Уява**

Лежавши ліньки бевзнем на постелі,
Виводив герці лицарські по стелі.

31. **Сталін**

Тверде прибравши ім'я з холодної сталі,
Про суть ножа і кулі мав погляди сталі.

32. **Кінець**

Як доживеш ти краю днів своїх — до дати,
Нічого взяти не можеш, ні додати.

33. **Тиран**

Людей помив, на кострище вергав зі злом
І врешті сам був вергнутий на злом.

34. **Педант**

На кожную важив у писанні кому,
Та правди визнати не вмів нікому.

35. **Недолуга**

Хотів її взяти собі він до пари,
Та з уст не спромігся випустити пари.

36. **Вірність**

Присягав довіку бути їй за друга,
Та не встиг: зустрілась любасочка друга.

37. **Любов**
Зідхав до дівчини: — Туго ж моя, туго! —
Поки не зв'язався з нею шлюбом туго.
38. **Чари**
Йшов обертом, то клався долі,
Щоб хоч сякої доклястися долі.
39. **Римотворець**
В дорозі завжди він знаходив риму,
Але дороги не знайшов до Риму.
40. **Ксантипа**
Рубала криком, словом злющим крила,
Аж у сердеги підрубала крила.
41. **Змагун**
Збирати Олімпійські лаври
В Олімпії він звик і в Лаври.
42. **Порада**
А ми тобі, дівчинонько, раєм і не раєм:
Не тужи, пішовши заміж, за бажаним раєм.
43. **Бонвіван**
Розтринькував, мантачив дурно ночі й дні,
Аж опинився у безодні вже — на дні.
44. **Перемога**
Пішла ворожа в ростіч рота,
Ще заки встиг відкрити рота.
45. **Портрет**
Любила вроду власну в сині:
Волосся русе й очі сині.

46. **Грач**
Програв життя все, мов на коні,
Жінками грався, грав у коні.
47. **Старість**
Хоч соловій, не соловій,
Вже одспівав нам соловій.
48. **Ми́ла**
Пахучим милом личко ми́ла
І дівою лишилась ми́ла.
49. **Розставання**
Не китицю, кулак під ніс
З похмілля милій він підніс.
50. **Гіпохондрик**
Вколівши палець лиш, від ранку
До вечора він дув у ранку.
51. **Підлабузники**
Повсюду, в кожний час, і хорі і не хорі
Вождя вславляли в зіграному хорі.
52. **Егоїзм**
Возводив мури, ґрати й огорожі,
Щоб лиш для нього квітли його рожі.
53. **Розмаїття**
В житті цьому трапляється нам різне:
Погладить інколи, не раз і різне.
54. **Ненатлий**
Нагледіла йому дівчину мати,
Та він забаг ще другу й третю мати.

55. **Наклепник**
Неславив ближніх — і, забувши втому,
Був наполегливий він дуже в тому.
56. **Віршороб**
Хоч як не ріж його і не пори,
Торочить вірші без пуття й пори.
57. **Книжник**
Немов хробак отой, вгризався в томи
Для втіхи лиш пустої, день-у-день без втоми.
58. **Астронавт**
Змагав у небо, у космічні лети,
Щоб забрести урешті-решт до Лети.
59. **Чарівниця**
Щоб збільшити дівоцькі зваби і чари,
Дання налляла милому до чари.
60. **Подружжя**
З моменту, як себе в обіймах стріли,
Списи ламались і свистіли стріпи.
61. **Косар**
Яка б розкішна в кралі не була коса,
Зітне колись без жалю і її коса.
62. **Лицеміри**
Грішили вкупі, прибагом покуті,
І разом в груди билися в покуті.
63. **Праведний**
Провівши ніч в чужої жінки ложі,
Ввесь день гримів проти розпусти й ложі.

64. **Подорож**
Нестримним летом пролітали милі,
Літа минали і жінки мінялись милі.
65. **Мудрощі**
Всі мудрощі із правд усяких ссуть —
І не збагнуть ніколи, в чому правди суть.
66. **Провідник**
Волаючи: серця знімати горі,
У розпач падав при найменшім горі.
67. **Ноблес обліж**
Хвалившись шляхетством в його роді,
Поводився, мов свині в огороді.
68. **Борець**
У путь далеку кликав, до ясної цілі
І без пуття проводив лежма доби цілі.
69. **Музика**
Митець на руки всі, підпивши, п'яно,
На нервах грав, у карти й на піяно.
70. **Поразка**
Героєм прагнув бути, глядів чину,
Та не спромігся, вгледіти дівчину.
71. **Ікар**
До сонця прагнув, у все вищі страти, —
За те ж богове прирекли до страти.
72. **Парубок**
Жінок мав безліч у забав бездонні —
І старість мав: без сина і без доні.

73. **Господарка**
Побувши в перукарні чи на ринку,
Приносила пліток повніську ринку.
74. **Астролог**
До ясних додивляючися зір,
Згубив він ясний розум свій і зір.
75. **Прибаг**
В годину трудну в серці нам щемить,
Щоб розкоші зазнати хоч на мить.
76. **Правник**
В житті зусильно він зважав на право:
Замість на ліво, завжди брав направо.
77. **Традиція**
Знав звичай він: і на шляху й на мості
Вступатися з дороги кожній мості.
78. **Лівак**
Він мав свої утверджені права:
Не знав, що діяла рука права.
79. **Закохання**
Не треба в тім було ні замислу, ні змови,
Собі припали зразу з поглядів і з мови.
80. **Блуд**
То часом серед шляху станем — я і ти,
Забудемо на смерть куди й чого іти.
81. **Втікач**
До волі продирався, мов щеня до суки,
Значивши кров'ю в нетрах ріща й суки.

82. **Молитва**
І приведи до рідної нам крові —
В наш отчий край, під хат родимих крові.
83. **Емігрант**
Казати в тузі звик: Не хліб а серце краю! —
До розкоші звикавши у чужому краю.
84. **Неміч**
Збирався у далеку він дорогу —
І доплентався з хати лиш до рогу.
85. **Милосердний**
Життя дружині збавив — ще й дорік,
Що в неї слізьми дні течуть до рік.
86. **Компартія**
Поетам добрим підрубавши крила,
Їх навпісля ще наклепами крила.
87. **Молодість**
Була зальотна, радісна і ясна,
До всіх рожеві оголяла ясна.
88. **Мисливець**
Полюючи на серни серед лук,
Він стріли взяв, забув удома лук.
89. **Ледащо**
В житті бовтався дурно ночі, дні,
Поки в болото не загруз на дні.
90. **Чекіст**
Змолочений, немов пустошній куль,
Він жертви молотив чергою куль.

91. **Гординя**
Носивши високо і ніс, і груди,
Щоразу спотикалася об груди.
92. **Котоман**
В котах кохався — і на кожному мурі
Йому верзлися примари їх мурі.
93. **Старощі**
Вже нам на осінь зимну час настав:
Кладеться мла на поле й сад, на став.
94. **Віршомаз**
Задурений в обмарний склад стиха,
Невгавно вірші струже, не стиха.
95. **Посмітюх**
Хвалився, смітячи, як дійду за мету,
То сміття чисто все з-під себе замету.
96. **Сонцелюб**
На сонце задивившись, повік
Не міг примкнути спалених повік.
97. **Антифемініст**
Боявся вельми жінчиної плоті
Замість у ліжку, п'яний спав на плоті.
98. **Гльорифікатор**
Вождеві в ноги лестощі він слав, —
І згинув з рук його без ласк і слав.
99. **Рудокоп**
Копався, наче чорт, в болотяній руді,
І люди всі здавалися йому руді.

100. **Рокованість**
Що хоч роби, коси чи не коси,
Та смертної не відсахнеш коси.
101. **Закоханя**
В тендітне серце зопалу заліз —
І вже не виліз він з цупких заліз.
102. **Рівність**
Досягши дівчині ставній до стану,
Хвалився карлик: я із твого стану.
103. **Образотворець**
Повчаючи: Творця не образи! —
Творив усе партацькі образи.
104. **Поразка**
В коханні облизня спіймавши, втих,
Стовбичив бовдуром, ні в сих, ні в тих.
105. **Чорногляд**
Стогнавши повсякчас: Що ж бідний я подію? —
З одчаєм навіть щасну зустрічав подію.
106. **Мемуарне**
Над юности гаї, квітчасті луки
Звелись веселок семибарвні луки.
107. **Минуле**
Ще тільки згадки, мов листки пахучі м'яти
В думках нам терти випало і м'яти.
108. **Спогад**
Покрили все уже тумани і пили —
І тільки жаль нас ріже скреготом пили.

109. **Чванько**
Гудів порожній, наче дзиґа по рожні —
І з кожного завдання вертався в порожні.
110. **Діляч**
Був діловий, то й завжди знав людей на дії,
І згас покинутий — без діла й без надії.
111. **Митець**
Літав він ширяком, ковзався по воді,
Тримати лиш не вмів себе на повіді.
112. **Урбанізація**
Хоч як тримай, доріг не городи,
Невтримно пруть вмирати в городи.
113. **Півдороги**
З села до міста хтіли прокладати міст,
І вийшли з сіл, та не дійшли до міст.
114. **Неволя**
Прибагнувши лише погладити по лоні,
Назавжди залишився в милому полоні.
115. **Дання**
— Хочеш, хлопче, чи не хочеш, на тому настою,
Щоб напився ти любистку із мого настою.
116. **Час**
Вливається життя — за роком рік —
У ринь нестримних повноводих рік.
117. **Літопис**
Не мавши вже нічого ближнім дати,
В чергу складаємо торішні дати.

118. **Турист**
Вподобав собі дуже прокладати тури
В минуле, де водилися ще зубри й тури.
119. **Самота**
Поволі мерк, як вечір сизий голубів,
Замість сім'ї, виводив зграю голубів.
120. **Свят-вечір**
Поклавши Діда-сніп іконою в куті,
Прийматимуть причастя з узвару й куті.
121. **Перемога**
То неміч, серця страх одвагою він стяг
І високо підняв над боем слави стяг.
122. **Емігрант**
Під рідний стяг, що ледве спогадом синів,
Стягнути завзялись розгублених синів.
123. **Котора**
Із непомітної малої спори
Ростуть між друзями великі спори.
124. **Експерт**
Дармуючи, доводив: то не суть,
Не труд у тім, що бджоли мед несуть.
125. **Поцейбіч**
В гонитві вічній цьогосвітніх літ
Не спинимо й на мить прудкий їх літ.
126. **Солістка**
Чинила сольо і вселився в неї біс:
Убила всіх наддатками на біс.

127. **Підсумки**
Холодна осінь вже скидає листя з віт,
Складаємо і ми із днів минулих звіт.
128. **Лежень**
В садку лежавши, склав потому звіт,
Що в рот грушки самі летіли з віт.
129. **Реалітет**
Не тільки пахощі конвалійні і травні,
Коров'ячим лайном смердить також у травні.
130. **Мітолог**
Читавши десь про римську ще богиню Парку
Шукав за нею вечорами в кожному парку.
131. **Ад астра**
Змагати вгору ближніх закликав, до зір —
І ставив кожного в підозру, під дозир.
132. **Аргумент**
Як трапилась погроза чи нагана,
Він відкликався завжди до нагана.
133. **Чужиною**
Щоб рідна їм зоря у спогадах не гасла,
Такі ж високосяжні укладали гасла.
134. **Розвага**
Як втихне в небі пісня туги журавлина
Врожаєм ягід вабить взимку журавлина.
135. **Бувалий**
Привозив гарні він ідеї з Риму,
Та не здолав знайти їм форму зриму.

136. **Нагорбок**
Як ніч його покрила горобина,
Над ним у ягоди вдяглася горобина.
137. **Безвивідь**
Обмарений у вроду русих кіс і брів,
У нетрі закохання усе глибше брів.
138. **Акторство**
Героїв ролі грав і, вийшовши із трупи,
Йому верзлись на сцені лиш маски і трупи.
139. **Облога**
Хотів звияжцем бути в одному ударі,
До ніг їй кидався, клав розум свій у дарі.
140. **Заздрість**
Казала милому варити деревій:
Отак до кожної чужої деревій.
141. **Май**
Лящали солов'ї, свистів у гаю кіс —
Не чув, потрапивши в полон дівочих кіс.
142. **Поклик**
Обмарить пригад: хоч на мить полинь
У сизий степ, де ковила й полинь.
143. **Гіпокрит**
При кожній зустрічі добренького удав,
Насправді ж ближніх він душив би, як удав.
144. **Оснь**
Вчуваючи ячання зимне лебедів,
Він так же слізно й сам скигнів і лебедів.

145. **Слава**
Була міцнішою за всі кресала,
Не іскри з нього, полум'я кресала.
146. **Досвід**
Усе життя змагав до визволу, до волі —
І врешті мав життя і всіх змагань доволі.
147. **Незмінність**
Прудких років життя невпинний лік
Припинить смерть, даремний кожен лік.
148. **Жебрак**
Весь вік свій рід живив, знемігся вкрай.
Своїх благав: хоч скибку хліба вкрай!
149. **Дід**
Меткий за давніх літ, захоплений і ясен,
Скрипів на старість, як під зиму ясен.
150. **Теоретик**
Про похід до мети писав він томи цілі,
Та сам в нічому не знаходив цілі.
151. **Обережність**
Не вмівши бою з ворогом начати,
Усе життя виходив лиш на чати.
152. **Замисел**
Казавши: Це для хлопця хусточку мережу,
Заплутала його в затій своїх мережу.
153. **Кріт**
До сонця вилізши на мить із земних глиб,
Зжахнувся і поповз назад у пільми глиб.

154. **Пророк**
На гору вилізши, звелів собі: Гори! —
І злізти вже не зміг до ближніх із гори.
155. **Егоцентрик**
Могли над ним дзижчати і шершні та й оси,
Та він крутився все навкіл своєї оси.
156. **Пророчиця**
На горщику присівши, морщилась, сивіла
І людям провіщала, що вона Сивіла.
157. **Медолюб**
Висмоктував до решти кожную бджільну соту,
Та сам не став солодший ні на частку соту.
158. **Пекло**
Ще за життя над ним шакали хижі вили,
Тягли його чорти, зашпигнувши на вили.
159. **Сибарит**
Любив він попоїсти в наказному пості
І спати полюбляв, поставлений на пості.
160. **Самотність**
Людей сахався він, мов хто йому прорік,
Що буде жити сам, відлюднем, рік про рік.
161. **Дон Жуан**
Кохав жінок — і знав: великій бути карі:
Погаснуть зорі в небі, змеркнуть очі карі.
162. **Чорнороб**
Як віл весь вік робив, не знавши спину —
І зір йому померк, зламало спину.

163. **Раб**
Терпівши у покорі злигодні і гніт,
Він тільки тлів — киптів, як вигорілий гніт.
164. **Предки**
Щоб не заснітись, щоб кров у них не гусла,
Їм грали між боями і свирілі й гусла.
165. **Руїна**
Як вдарила гроза й одчай людей обліг,
Пустили дні свої і ниви під обліг.
166. **Дикун**
Не вмівши зрахувати сім разів по сім,
Щасніше жив за всіх в модернім світі сім.
167. **Орда**
Із тьми загонів, табунів і чад —
Лишився тільки людожерний чад.
168. **Фарисей**
Вислухав побожно всі казання горні
І сам варився й далі у злих мислей горні.
169. **Красуня**
Буяла вродою, розкішні мала перса
І привабляла ними ескімоса й перса.
170. **Джигун**
Змерзав на шляху, по калюжі шлявся талій,
Щоб тільки притуляться до жіночих талій.
171. **Змаг**
Ще сил не зміривши у першій пробі,
З переляку репетували: Пробі!

172. **Передчуття**
Почавши замерзати в зимній кризі,
Прорік про себе: так і бути кризі.
173. **Казання**
Балакали про хліб, носили воду в ситі —
І лудили, що з цього будуть люди ситі.
174. **Красуня**
Носила маску із білила й ружу,
Алеж ні разу не розквітла в ружу.
175. **Розвага**
Щоб збутися нудьги, розбавитись із ліні
Впереміж залюблявся в Любі, Галі й Ліні.
176. **Любаска**
Мінялись залицяльники у дівоньки,
Мов прибаги обмарливі удівоньки.
177. **Грим**
Покривши ружом личенько по вії,
Вподібнилось дівчаточко повії.
178. **Штукар — Кічмайстер**
Творив невпинно різьби й образи на штуки,
Та не було в цих творах ні ладу, ні штуки.
179. **Геєнна**
Немов печей пекельних ненажерні жерла,
Жага його невдержна жарила і жерла.
180. **Результат**
Під ближніми весь час глибокі ями гріб,
Поки не викопав собі самому — гріб.

181. **Юродивий**
Мов ходи-лябіринти потайні на Криті,
Думки його йшли блудом плутані і криті.
182. **Агонія**
Вмираючи, кошмарні їх морили мари,
Що не померлих ще на смертні вергнуть мари.
183. **Рибалка**
Чванився: із води вродливу діву видру —
І виловив собі — замість русалки — видру.
184. **Бувалець**
По світу товкся, наїздив Париж і Рим,
Та скласти не навчився й пари добрих рим.
185. **Життя**
Такий розлогий лан, невыполене поле:
Полинь і лободу на нім людина поле.
186. **Подорожній**
В Париж він їздив, здибав жінку рижу,
Алеж не витовк із вівса він рижу.
187. **Повнота**
Кишки й кишені мав він завжди повні
І плив межи людьми, як місяць в повні.
188. **Випроба**
В мінуту розкоші себе насилу звір,
Чи не чигає в тобі ординарний звір.
189. **Пропаганда**
І знали всі із грізних викликів і з міни,
Що жодної в ладі він не спричинить зміни.

190. **Холуйство**
У виструнчені рівно станувши ряди,
Ревли вождеві враз: Наказуй і ряди.
191. **Чекання**
З далекого степу Дніпровського, не з Риму,
Ждемо на славу днів майбутнього незриму.
192. **Тиран**
За владу над людьми змагався він запекло,
Сильніш за жертви всі, за людський жах, за пекло.
193. **Лицар**
Зорив у вічі смерті сміло з-під забрала,
І не зогледівся, коли його забрала.
194. **Людозвірі**
Не тільки в нетрях звірі хижі,
Живуть вони і в людській хижі.
195. **Закохання**
Пішов би навстріч найлютішій карі,
Щоб тільки задивитись Ладі в очі карі.
196. **Помір**
То завжди мерли марно моряки на морі
І не зморилась смерть людей морити в морі.
197. **Філантропи**
Всіх ущасливити щосили перли —
І навіть свиням підсипали перли.
198. **Пляновик**
Невпинно мислив, креслив, задивлявся в далі —
І марив, що з цих дій та будуть речі вдалі.

199. **Заздрість**
То недругам, як псам, буває заздро їм,
Що хліб гіркотного скитання все ще їм.
200. **Льовеляс**
Хоч як любив жінок, та побоявся в парку
Віч-на-віч зустрічати невблаганну Парку.
201. **Музикант**
Відчувши в собі якомсь нібито гам муз,
Він кожен твір музичний зводив на гамуз.
202. **Куртизана**
Загорнена уся в шовкові сукні й шалі,
Любила розгортатись у любовнім шалі.
203. **До музи**
Запитую тебе, тремка далека зоре,
Хто поле слів моїх під рунь озиму зоре.
204. **Хамове насліддя**
Не тільки Ной, із люті й Хам синів
За хамські вчинки й поглуми синів.
205. **Кунктатор**
Чекав на вітер, щоб рушати в мандри, доки
Не потягли вітрильник на ремонт у доки.
206. **Елегантність**
По-хвацькому стриміти можуть брилі
Не тільки на людині, а й на брилі.
207. **Непотріб**
То марна річ — із сталі кований замок,
Як порох у патронах крісових замок.

208. **Паливо**

Не тільки ріща, а й коли грубі
Беруться полум'ям у добрій грубі.

209. **Кадиллолюб**

Як спрагнені похвал всі слабололюбні душі
Любив купатись він у славослівнім душі.

Станси
(1974)

Черлень

Зачервоніли чебреці й черемхи,
Черешні й вишні червень зчервонив,
Червінцями багріють оберемки
Червцю і золота пшеничних нив.

У чагарях зелених і черчатих
І спів, і чиргіт, посвисти, і хруст —
Черлене сонце в хусточці дівчати
Чарує спраглим амарантом уст.

21 червня 74

Чекання

Долавши самоту лиху й невспливу,
На клапті ночі-дні рвучи з нестями,
Щоднини безліку разів ходитимуть,
До скринечок поштових за листами,

Щодня вони даремно так чекатимуть,
У молодість задивлені імлисту,
Що в їх безвивідну холодну хатню муть
Пристелиться хоч спогад білим листом.

1 липня 74

Острах

Ударять дні твердими добами,
Мов заморожені у кризі:
Боюсь, щоб серця не продовбали,
Не вгризлися до зламу в крижі.

Молюсь, щоб злидні не придибали,
Не заморили крові й пісні —
І сковую міцними дибами
Усі жалі і смутки пізні.

2 липня 74

Народження

Від розкоші і солодко й солоно:
Кохання мить помініться мельком,
Вагітність юна заокруглить лоно,
Набрякнуть груди повно молоком.

В годину мук, що гряне раптом потім,
Не сила буде крику й рук тримати —
У корчах болю, у кривавім поті —
Із дівчини народжується — Мати.

2 липня 74

Стежка

То розкіш буйна, захватний переляк —
У радості нестриманій хоробрій
Здійматися на променистих релях,
Майнути миттю мигунцем над обрій —

І стежити, як по надхмарних стелях
Крізь раю прозорінь недовідому,
Вечірні промені нам стежку стелять
До світлого, останнього вже дому.

2 липня 74

Багатство

Намистини, блискітки та оздоби,
Минулої прослави черепки —
Із тремтом зберігаємо, як здобич,
Як рук мистецьких витвір чарівкий.

Призбиране добро усе прерізне
В коробках потаємних бережем,
Поки правічна праля не проріже
Кмітливо нитки нашої ножем.

3 липня 74

Прибаг

То так наче справді, немов і навмисне —
В устах вже оскомина посмаком згірклим:
Тяжіє над плічми поліття нависле,
Сутужно йти в нору, злізати зле з гірки.

Похилені віком ще мають на мислі
У дружньому колі хильнути горілки,
Щоб хмари тривоги розігнати навислі,
Щоб трохи, хоч мить ще коротку горіти.

20 липня 74

Осінка

Юнацького не зарікаюсь запалу,
Як плине рік осінньою рікою.
Себе — за криком журавлиним — зопалу
На переліт у вирій не рокою.

Живу політтям справжнім, неуроєним —
(Згадками прірв і втрат не залатаю) —
І міниться вином хмільним і грає ним
Мій вік вобнімку з миттю золотою.

20 липня 74

Збудуй хатку

Відходить осінь на зимінь до бору
Збираються летіти лебеді —
І чути пісню, мов пораду добру,
Вмовляння: — Збудуй хатку з лободи...

Зриваються слова, немов у проруб,
Метаються, мов риби в неводі —
Відлунням лине, як і в давню пору,
Журливе: — До чужої не веди...

21 липня 74

Недуга

І мука і морок дні твої притьмарили,
Приглушений принишк рятунку клич.
Обмарно з'юрмились шпитальними примарами
Наокруг обриси чужих облич.

Лежиш розтерзана й самотня поночі,
У глибах болю подзвін тиші змовк.
Ніхто із рідних не поквепить помочі —
Даремний кожен погляд, зов і зойк.

23 липня 74

Розпач

То часом, горем зморені, запрагнем
Уста замкнути міцно на замок,
Щоб згустком прориваючись багряним
У горлі біль, застрягнувши замовк.

І буде так, що раптом зненароку
Нагряне кров, немов вода з-під криг, —
І крізь уста, розімкнені широко
Прорветься різко безперервний крик.

23 липня 74

До тебе

До тебе, що сама така у тьмі шпитальній,
Щоднини їдучи з розквітчаних роздоль,
Не знаю, що везти тобі: чи горстку далій,
Чи пагінці струнких рожевих глядіоль?

Не відаю, як в зашморгах зажур тенетних
Живильне слово — лік на біль різкий знайти,
Про що й від кого вістку люблену принести,
Щоб усміхом тремким на мить розквітла ти?

24 липня 74

Недуга

Ждемо рятунку навіч і навсплячки,
Як визволу весняних вод з-під криг,
Та й інколи вже раді б з нетерплячки
Вдаватися до ворожилъ старих.

Щоб чарами зламавши злі окови,
Ворожий відвертаючи пристріт
За руки взятись — і в ясні околи
Годині радісній іти навстріль.

25 липня 74

Змаг

Судомить розпач, помить кості хрустко,
Трощить і думи й почуття на хруст, —
І болю крик гарячим крові згустком
Зривається із похололих уст.

Здавалося б, що руки ось залякнуть,
Поглине морок стиском злих обійм —
Та, не спинившись бити з переляку,
Сурмить звияжно серце на відбій.

26 липня 74

Лист

В садку вишневім килимом навсоння,
Шалвія зашарілася твоя,
Зіп'явшись до вікна, схилився сонях
І ронять пелюстки кущі троянд.

Як завтра вернешся по злім безсонні,
По днях, що пригадом самим болять,
Оглянеш сад — і підемо босоніж,
Як і колись, з васильками в поля.

26 липня 74

Втеча

Від пишних пахощів кадил і ладану
Втечем на осліп до живих воріт:
В обміть квіток і променів невладнану,
В липневу повідь зелені взабрід.

Обіруч квіття в жмені наберем ми,
Нап'ємося тройзільного дання —
І з вітром закружляєм навперейми
В п'янкх обіймах рутяного дня.

27 липня 1974

Сучасне

Тут не співають солов'ї і жайвір
Тонкої нитки не пряде у небо —
Згадки про те такі ж далекі й зайві,
Як те, що відцвіло нам колинебудь.

Майнули образи колись вагомі,
Роз'ятрені рубцями вкрились рани —
Триває завжди тільки пісні гомін
І туги біль упертий невитравний.

27 липня 74

Літня ніч

Цвіркочуть цвіркуни, мов з ошаління,
І коники-стрибунчики цвірчать —
Сповняє спів їх повинню довкілля
І піль і вулиць, сквери й сіножать.

Не зможуть їх зірки, що розгорілись,
Не збушить шум, не втишить тиша тиш —
Найкраще ще, поклавшись горілиць,
З цвірчанням цим навсібіч розплистись.

28 липня 74

працівником в друкарні в 1950 р.,

Богдан Кравців в Америці:

в карикатурі Едварда Козака, при праці на "Золотій осені" в 1970 р.

Чекаючи

З жорстоких ниток ждання дні, і ночі ткані,
Немає посланців, ані листів нізвідки.
Замислений сиджу, застиглий у чеканні,
Ждучи хоч слова лиш, хоч радісної звістки.

І мариться не раз, що в цей холодний заблуд
В обмарення жури й непевности нестерпне —
Хоч згадка прилетить, загриє мисль прозяблу
Далеким, наче сон, зустрічним нашим серпнем.

28 липня 74

Просоння

З досвітнього оранжевого жеврива,
Ув ореолі осяйного персня
Зринає іскряна і зарожевлена
Зірниця вранішна промінноперстна.

Огорнутий недужою дрімотою
Зоря твій зір прозорить сяйва зблиском
До мене звістки променем розмотує,
Що ти повернешся і будеш близько.

28 липня 1974

Доля

Блудивши блудом по людським роздоллі,
Із болю падавши не раз долілиць,
Знедоленої не поділим долі,
Щоб злигодні дотла не одоліли.

Даремно зроду не ридавши ридма,
Недремну пісню пустимо в заброди —
Про козака, що потемки й завидна
В людей питається, де доля бродить.

29 липня 1974

Ранок над озером

Дзвіні

Кричать в корчах качки і каченята,
Над плесом линуть леготи імлі,
Леліють хвилі й листяним лататтям,
Лілеями заплави запливли.

Відкривши двері зрання, для зорі лиш,
Води набравши при озернім дні,
Вмиваєш дітям очі й руки — й ділиш
Любов, і хліб, і крижки медяні.

1 серпня 74

На прю

Так наче у мелодії настирливій
Знов починає пригадом ятрити,
Що відлітати треба ось у вирій,
Збиратись до заобрійних воріт.

На прю поставши, решту сили міряю
З похилим віком, з пліч скидаю літа,
До мет незвіданих уперту мрію
Керую безпересталь у політ.

2 серпня 74

Одужання

Збиває травма пошибом тужавим
Чуття й бажання у грудки застигли, —
Та вперто їх пекучим болем плавим,
Мов груддя руд в розжевроному тиглі.

Повитравлявши випари прокислі,
Очистивши з закрадливого яду,
Прояснені окрилюємо мислі
Знов у далінь прозору, неоглядну.

3 серпня 74

Виспа

Черешневі доріжки і черемхи,
У верболозах Свіржу береги —
І чебрецевих згадок оберемки,
Що їх любовно з Любші зберегли.

В ясному небі ясені розсохи,
І рідний під смеріччям срібним дім —
І батько добрий, наче Бог, високий,
Назустріч нам виходив — молодим.

3 серпня 74

Закладчини

Як ластівка з ущелини в ущелину,
Звивалась ти невтримно, знов і знову,
Снувавши кладку клечанням устелену,
Під нову хату кладучи основу.

У сил, і захвату, й завзяття надриві
Ти зичила одного, як причастя:
Щоб у світлиці захисні, принадливі
Вселялись радість, і любов, і щастя.

4 серпня 74

Розрив-трава

Розірваним зсудомленою віддаллю
Грузьким шпитальним дням немає ліку.
Твоєю мукою боліючи, не відаю,
Якими біль твій лікувати ліками.

То рвусь нести тобі хоч дрібку плюскоту
Води цілющої й живого вітру,
То мрію, щоб трояндною пелюсткою
З очей твоїх сльозу невтримну витерти.

5 серпня 74

Визвіл

Не вдарить шабля в ран рубці обшмульгані,
Не продзвенять у глуші бистрі кулі, —
Загрузли мислі в міліні замуленій,
Судомляться в безвиводі дошкульній.

Та раптом блискіт, гряне грім і неприборкані,
З міцними, непідрубаними крильми,
Думки злинають в сяйну зір неторканість,
Грайливі й вільні, мов роздзвінні рими.

7 серпня 74

Акварельне

Вбирається в багряні барви грядка,
В мальованку із айстер і шалвій,
То криється у мряки срібні рядна,
В дощу і мли скуйовджений завій.

Майнули з вітром у польотах скорих
Липневого поліття буйні дні,
Лиш часом ще рожевий мальви сколих
Хустинкою замає у вікні.

8 серпня 74

Перелам

Трапляється не раз нам день урочий,
Так наче справді йде все зло на злам —
Та раптом чорна розпач мов наврочить,
Ламає нас із лихом по полам.

Зривається із горла горя оклик,
Що день його здоровий не зборов —
І з-під рубців зашерхлої вже охри
Гарячими ключами грає кров.

9 серпня 74

Станса

Заглиблений у незглиб-незвідь трансу,
Шукаю слова ярого пракорінь,
Щоб вивести його в дорідну стансу,
У строф рядки роздзвонені, прозорі.

Наставлений на лад вродливий і високий,
Злинає вірш над муки, горе, злидні,
Відлунює в доріг і рік розтоки,
Як визволу омріяного видзвін.

9 серпня 74

Повернення

Кричання й виплески чирят і крижнів,
Дитячі втіхи в купелі озерній —
Все вкрили тьмою три злодарні тижні
Твоїх недуг, знекровлених мізерій.

Вернулась ти — і знов бує літо,
Вітаєш зором кожен пагін, вітку
І я торкаюсь пучками лелітно
Руки твоєї, мов пелюстки цвіту.

11 серпня 74

Нелинь

Громами стовбури дубів розколені,
Готові знов до бурі й оборони.
У ґрунт зайкорені цупко в корені,
Стримлять над ґруні їх зелені крони.

Триваємо ж, хворобами розгромлені,
В живло повростані і прості,
І мов дубам, нам грають сонця промені
Крізь мислей наших прозелень і просвіт.

13 серпня 74

Живиця

З заобрійної простелилась царини
До вікон вкрита м'ятою тропа —
І день серпневий, сонцем роз'янтарений,
Ялицями і ялівцем пропах.

Прив'ялі з болю, з мислями пом'ятими,
Зогрієм серце щедрим янтарем
І, оживаючи, у пальцях м'ятовий
Пахучий лист на втіху розітрем.

14 серпня 74

Відліт

То знову гуси сплеском крил розплескали
Затоки днів, злинаючи на хвилі.
Їх крик відлітний б'ється понад плесами
І просторінь пронизує навиліт.

Під осінь пізню нових мрій не вимрію,
Той самий завжди залишиться клич нам:
Одна дорога стелиться до вирію,
Мов крик гусиний — вічна й невідклична.

14 серпня 74

Спека

Здійнявся день гарячий: крики крижневі,
На плесах сміх і сплески дитинчат —
Та мислі, мов безкрилі, обчикрижені,
Слова сухі вразливо деренчать.

Насилу з мрій риштуємо кораблика,
Керуєм в саджений тобою сад:
Снагою нас наллють там стиглі яблука,
Думки хмільний окрилить виноград.

15 серпня 74

Недужій

Колись я прагнув цілувати цілу
Тебе — і руки, очі та уста.

Солодкою оп'янювала ціллю
Цілунок замороч, як мед густа.

Сьогодні, як злетіли літа лунко,
Прожиті з добрим і гірким суціль,
Шукаю сил цілющих, щоб цілунок
Зцілити ран твоїх нестерпний біль.

15 серпня 74

Мімоза

Не раз, як вдарить прочуття невсипне,
Як день трудний огорне у знемозі,
В городчику твоїм грядки осипле
Рожево-золотистий цвіт мімози.

Приставши, візьмеш китичку в долоні
І ниті оцвітної ніжний приторк
З гіркого виведе тебе полону,
Розквітне щасним захватом відкрито.

16 серпня 74

Корінне

Хоч і морочить мороком Марена,
Я вперек і всупереч поставши,
Із коренастих слів різьблю катрени,
Пов'язую їх римами у станси

Наврочений поривом незабарним,
Розкопую родовища і надра,
Щоб віршам пригребти живої барви,
Щоб їх вродлива оздобляла знада.

17 серпня 74

Ілюзія

У дні марні, як світ набридне дійсний
Із немочі ми вирватись запрагнем,
На мить нас чаром заворожить Дісней,
Обмарить небувалим дивом гарним.

На фільмовій погарцювавши стяжці,
У мрій і дій бравурних круговерті,
Вертаємось у будні, мов звияжці,
Що у бою відстояли відвертім.

17 серпня 74

В затінку

Катальпи хвилями зеленокрилими
В гіллясте огорнули час отіння.
Простелює із циній ткані килими
Зарання прозолоть осіння.

Пронизуючи крильми просвіт листяний.
У глибах неба ластівка ширяє —
За нею навздогін злинаєм мислями
На плесо синіх обширів безкрає.

18 серпня 74

Saxifraga

Барвистий серпень крутить перевеслами
Веселку в небо із жоржин і циній.
Здоров'я нам ворожить перелесна мить
Узором зір у прозолоті синій.

Варивши зела з-понад меж насмикані,
Із ворожби вичитуєм у глеку,
Що злі хвороби зломить враз ломикаміль
І ряст простелить стежку нам далеку.

20 серпня 74

Виклик

Наврочені уроками ворожими,
Чар-зілля й корені ідем збирати,
Допевнені, що приступ відворожимо,
Від злої повідшіптуємось зради.

Чекаємо, що гряне хвиля визволу,
Від сил, які дотла заворожили,
Що знову ввечері у сад нас визвуть
На зустріч щасну спрагнені жоржини.

21 серпня 74

Тікання

Як зрив підозри підшептом ошпарить
І від єхидної злоби припишкнем,
Втекти хотілося б кудись у шпари,
По закамарках поникати нишком.

Понишпоривши у задушних норах,
Задихнемось від чаду чвар навпослі —
І сторчголов щілинами в ізворах
У день просвітлений шмигнем наосліп.

21 серпня 74

Надвечір'я

Багріє серпень яблуками стиглими,
Калини гронами зрянсіті встиг —
Не будемо ж за тим, що квітло, скиглити,
Спивати гіркість горілок густих.

Бували буйні дні й нагоди втрачені,
Не треба згадок зводити про них:
Ув авреолі літа помаранчевій
Щедротний вечір у наш дім проник.

22 серпня 74

Негода

Спалахкотіли хвилями гарячими
Серпневі відлети і клекоти,
Нам очі чемерицею замрячили,
В устах лишили посмак блекоти.

Буремні коні потоптали потоптом
Квітки й куці на грядці садовій.
За ними дощовим гримкоче кропотом
По склі віконнім мокрий вихровій.

23 серпня 74

Присмерк

То квітли білим кетяги черемхи —
І гілку я зірвав тобі розквітлу,
Щоб наші очі в померках не мерхли,
Щоб дні леліли пахощами вітру.

Далеку мить згадавши, на хвилину
Примерхлі очі в сумерку заплющу
І чую знову радість квітопливу,
Пахучий легіт вітряного плюску.

30 серпня 74

Зарість

Поглинули рясні рослинні зарослі —
Куці, осоки й сосни росли
І тільки в просвітах прорвались парості
Із трухлих пнів, ожинником оброслих.

В негоду заморочливу і буряну,
Як дощ холодним покропом ошпарить,
Із надр словесного корняччя й бур'яну
Зростає віршу виструнчена парість.

31 серпня 74

Гарячка

То так, лежавши із погаслим зором ми,
Б'ємося у пропасному горінню —
І в руслах марень хвилями прозорими
Струмки зринають, зримо ринуть ринню.

Тече ровами із землі і зелені
Вода жива, вродлива і прозінра,
Пронизує протоком жили й легені,
Ключем вливається в уста і в зір нам.

1 вересня 74

Дивосвіт

У верховіття зеленастих прясел,
Що з пагіння і гілля виплів праліс,
Вплітають шуми гомін співу ясен,
Невтишну пісню тчуть незримі прялі.

Розточує мелодія відлунням
І повнить тишу, мов глибокі води —
І поза кола обрїїв чаклунна
У безкрай див негаданих відводить.

2 вересня 74

Пісня

Як день збіжить сльотавий і вихрястий,
Співаєш ти про яблуні в саду —
І прагнеться з тобою пісню прясти
Про радість, як наш квітень молоду.

Зринають образи погожі й раді —
Наврочливою стяжкою з-під вій —
Квітневих днів, як у саду-ограді
Співав над Свіржом сірий соловій.

3 вересня 74

Живокіст

Причавлює гілля важке й обмокле
І кості ломить спроквола артрит.
Уражене з образи слово мовкне
Та й рана незасклеплена ятрить.

Узявши в руки сукуватий костур,
Неквално йдемо у дощеву рань
Копати в лузі корінь живокосту,
Спиняти кров із виразок і ран.

3 вересня 74

Злива

Обличчя, як обліг, нам дощ жолобить
І глибшає в садку все нова вирва
І виверти лежать, що їх з озлоби
Політній вихор з коренищем вирвав.

Від зливи до світел злинають нетлі,
З розгону ударяються об вікна
І в п'їтму кануть білі й перелетні,
Немов пелюстки вишні, що одквітла.

4 вересня 74

Поріддя

Зеленолисті позривавши шати,
На землю ліг дубовий стовбур-виверт.
Лежить могутнім кострубом, кошлатий,
Як буревій, що з ґрунту його виверг.

Над дубом-вивертнем, із порохняви,
У чагарів нестриманому вирі,
Між ріщям і потрощеними пнями
Дубок високий і крислатий виріс.

6 вересня 74

Вечірка

Ще поки вкриє прозимінь порошею
І сад нам заporoшить інеєм густим,
В гостину милу друзів понапрошуєм
В господі світлій добрим словом пригостим.

Вина у келихи наллєм і винесем,
В полумисок і слив і яблук накладем —
І віршової складки дивний вимисел
Вбере колишні весни в сйва діядем.

7 вересня 74

Вже не чекаємо

Вже не чекаємо визвання й вислави,
Не запаморочує нас успіх гордий,
Далекі нам похвал високих вислови,
Що хтось навмань улєсливо говорить.

Волиємо, примощені на дзиглику,
Сховавшись за вишивані котари,
Під цвіркїт цвіркунів і поспів щиглика
Світити в ніч поезії ліхтарик.

7 вересня 74

Нєстяма

Злі пригади проколюють, мов списками,
І скрадливо морочить пошиб скорби —
І біль пронизує, в думках несписаний,
Як у того, що бій програв хоробрий.

Причикнувши знєтямлений на камені,
У надвечірній задивлюся обрїй, —
І прояснем освївши, буде так мені,
Мов схилиться до мене батько добрий.

7 вересня 74

Мінневаска

Ласкаві вересневі дні нам випали,
В серпанку розпрозороної мли —
І золота й блакиті світлі виплави
Емалями на озеро лягли.

Мандруючи, не тужимо за вирієм,
Вбираємо хвилини в ясний німб,
І як колись, в альтанці сівши, виріжем
На дереві у серці букви Н. і Б.

9 вересня 74

Осінній день

Зайнявшись сонцем, ярий день розпломенів,
Мов схований у нетрях саду клад,
Розписує навсібіч сіттю променів,
Грайливим сяйвом соняшних каскад.

Як візьметься вже прохолодь по полудні
І тіні знітяться нам біля рук,
Під вечір важчають думки і жолуді
І падають із стукотом на брук.

10 вересня 74

Чари

Одвіку світ на день і ніч розколотий,
На хвилі радості і смутку навідь, —
І треба інколи в обхід, навколо йти,
Щоб не зустрітись із горем навіч.

Чар-нитку з мрій і прагнень треба виплести,
Дання варити з коренів любистку,
Щоб захвату й кохання щасні виплески
З ворожого відворожили тиску.

11 вересня 74

Був дощ

Був дощ — і в лісові пустившись мандри —
Залазим з борсуками в корчомаччя
І по стежині, слідом салямандри,
Стебнівкою слезиться путь слимача.

У підшив лісу вгризся зимний вітер,
Пронизує сорочку й кості наскрізь
І прочуттям зими й морозних вістер
Розколює нам роздуми і настрої.

13 вересня 74

Полинь

Ще трохи — й підуть розсипом і врозкид
Усі достатки, радості й осоння —
І після літа буде прикрий прокид,
Немов із моторошного просоння.

Наблизиться зима дошкульна й гостра
І біллю барви осені поглине —
Живим лишиться тільки крові острах
І літніх пригадів дання полинне.

14 вересня 74

Нехворощ

Під вечір в лісі назбиравши хворосту,
Вогонь розпалимо у хаті поночі —
І, щоб недуг поспекатись і хворости,
Заллєм окропом нехворощ на вогнищі.

Сидівши заворожено при ватрані
Настою вип'ємо з гіркокого варива,
Щоб заразки зцілялися роз'ятрені,
Тікали безвісти настирні марева.

14 вересня 74

Приворотень

Проводивши з надранішньої пітьми,
Обмарить пригад рятівної рути:
Збираєм приворотень за ворітьми,
Тирлич рвемо, щоб горе відвернути.

Хвилясті лози згадуєм і вільхи,
Лелієм пагінням сріблястим вербним,
Так добре знавши, що не знайдем пільги
І рідних днів над Свіржом не повернем.

15 вересня 74

Дорога

Сакви дорожні смутно розпоролись,
Злиняв киреї вітряної шовк,
З очей і з уст погожий вицвів полиск
І никне слід дірявих підошов.

Захоплень проблиски пробігли борзі —
Назустріч хуртовинам і вітрам —
І літній день, знемігши у дорозі,
Вже до вечірніх припадає брам.

17 вересня 74

Старощі

Нестиглі грона й овочі скороздрі,
Років похилих замисли запізні —
Усе минається, йде марно вроздріб,
Немов слова в забутій здавна пісні.

Лишається ропа в рубцях і в мислях
І чиколотки репані й затвердлі,
Осіння твань болотяна й розкисла,
Тривожних прочувань невгавні свердли.

18 вересня 74

Пагіння

Забрівши між дуби вохристокорі,
Визбирую невпізнану красу:
Гілки, зелений жолудь, дивен корінь,
Додому квітку спізнену несу.

Буває, що крізь просвіт верховіття
Примріється Виспянський сад і Свірж —
І з корінцями, пагіллям і квіттям
Тобі новий приношу з лісу вірш.

18 вересня 74

Вересневе

Прослала осінь пишнотканий килим
З багрянцю, зелені і золота —
Даремне ж за минулим літом квилим
І смутком щасна мить розколота.

Порозгортавши сутінки фіранок,
Красою погляд заворожим ми —
І вийдем — навстріч осені — у ранок
Із мислями ясними й гожими.

20 вересня 74

Наміть

Осилав жовтень сосни і ялиці
Вологим листям дубовим і клена —
І погинається, ламає глицю
Під вантажем бронзовим віть зелена.

З ялинками чекаєм, що навислу
Листву розкине вихор, як нагряне,
І в розсип розмете осінні мислі
Чужі й важкі, мов небо олов'яне.

19 жовтня 74

Молитва

Барвистотканим неосяжним килимом
Прослалися до обр'їв ліси —
Наврочені в покорі чола хилимо
Увіч багрянозлотої яси.

Горять дерева полум'ям ополісті —
І прагнем — у вогні їх — я і ти,
Щоб дав нам Бог, як осені в падолисті,
У повній вроді й барвах відійти.

20 жовтня 74

Читаючи

Книжки, журнали — повінь паперова
Нестримно рине з вулиць і грядок —
Даремно пробуєм в розливах слова
Знайти живий поезії рядок.

Горливо прагнем, скинувши забрала,
На людське вийти з хащів і ярів,
Щоб радість в речі променем заграла,
Щоб крові краплею в ній біль ярів.

23 жовтня 74

Новосілля-заклинання

Звершивши квіткою наш дім, згорятиму
В меткій священнодії обряду
І скопану тобою землю грядкову
Конопляною ниттю опряду.

Цвісти нам будуть радощі приречені
У вроді чарівливій місця тій
Зімкнеться заклинанням слово в реченні:
Що ти — зоря моя і місяць — твій.

24 жовтня 74

Ще світить осінь

Ще світить осінь плахтою барвистою,
В подерте зодягаючись лахміття,
В діброві борсуки на сон посвистують
І жовни стукотом дерева мітять.

Бреду сутужно листяною плютою,
Все глибше грузнувши в жовтневу глину,
На мить лиш кроки із листви виплутую,
Як в заростях наткнуся на калину.

25 жовтня 74

Від'їзне

Проводили шляхи, моря і ріки
В безповороття пройдене й потахле —
Не капле, як колись, вода зі стріхи,
Мандрівка в далеч молодю не пахне.

В дорожню вже не кидає судому
Звабливий поклик перехресть хрещатих:
Все тяжче нині від'їжджати з дому,
Все болючіш саму тебе лишати.

26 жовтня 74

Від'їжджаючи

Не раз ще про далекі мандри марим —
І бравши оберемком труд на барки —
Прощаюся з тобою словом марним:
— Я не забавлюсь, повернусь небавки!

У мандрах надаремних зморить змарга,
Дізнаєм, що найгірше — дні розлуки,
Що найщасніша та година гарна,
Як вечір в'яже наші мислі й руки.

31 жовтня 74

Під осінь

Під осінь, схованим у тлі гераній —
Так добре бути, пригорнутись поспіль.
І мариться нам вогник на ватрані,
І склянка молока, і тепла постіль.

То часом тільки вийшовши на вітер,
Дороги пригадаємо забулі,
Невдержну молодість, вихрястий квітень —
І знов запрагнем йти напроти бурі.

1 листопада 74

Похмілля

Знеобач неміч гіркости нагорне,
Зсудомлять хворості багонні й горні —
І розпач відгортаючи і горе,
Горілка нам горітиме у горлі.

Навпослі змори в морок нас огорнуть,
Немов у вигорілому горні,
Навкруг зіпруться грізно гори в гору
І горобина ніч притьмом пригорне.

18 листопада 74

Змаг

У груди грудень б'є — та хочемо змагатись,
Виходити на прю із ревом хуги злим,
Паркани зводити і ставити загати
Від старости й жури, проти морозу й зим.

Так наче боїмось, що заметіль-зимниця
В хороми наметє мороки і хворіб,
Що з радощів усіх і всіх надбань лишиться
Лиш горб нагорнутий на вигребаний гріб.

19 листопада 74

Тесання

Хвилиною дозвільною витісую
Із коренів і гілок іграшки —
І в мислях прокладаю кладку тесану,
Кладу дорогу в далеч навпрошки.

Замисливши протиснутись із тисняви,
З безвиводі тісної, — в безмір мрій,
У вирій снів незміряний і синявий
Зряджаю човник витесаний мій.

23 листопада 74

Дарунок

Учора ввечері онука Таня
Простенький піднесла мені рисунок
Із добрим умовлянням на розстання:
— Візьми! Нехай тобі не буде сумно.

На цім малюнку писанкою хатка,
І квітка, й сонце, але трішки смутку:
В надвірньому віконечку дівчатко
Мене чекає, схилене на лутку.

26 листопада 74

Відлуння

Відходить вечір у рожевій заграві
І відлітають гуси й журавлі —
І сонцем західнім обагрені
Відлунюють їх клекоти в імлі.

Лунали так із Хусту, Дубна, Гнівані
Пісні грімкі за нами вслід колись —
І запалом пойняті, недоспівані
У млі чужій відлунням розпливлись.

26 листопада 74

Осінні строфи

Вірність

Тривали війни, буревійні віяли
Вітри, руйнуючи і спокій і красу, —
Та образ твій незайманий під віями
Із юности в майбутні дні несучи.

Ніч

Темніє погляд пізніх літ пророчий
І тьмариться піднятий вгору стяг, —
Суворий привид Мойри звагом крочить
І руку на добраніч нам простягає.

Наперекір

Наперекір і старості і смерті,
Долаючи злу долю в непокорі,
Усюди й завжди дивимось вперті
У суть речей, в родючий слова корінь.

По днях

По днях і злиднях зимової тризни,
Як із снігом місили сльози й сіль,
Крізь проміть променів і квіття бризне
Беріз солодким соком березіль.

З розкошів

З розкошів літошніх, скарбів старих тих,
Що берегла їх юности святиня,
Лишились тільки черепки і крихти,
Мізерних згадок рване павутиння.

У музику

У музику грайливих променів
Вплітаються холодні леза шпаг.
Згадавши друзів, хто робив добро мені,
Я славлю недругів хоробрий змаг.

Жаліються

Жаліються і сваряться сусіди,
Що хтось забіг у сад їх, до двора.
Бувало ж так і буде вже завсіди,
Де по хатах рясніє дітвора.

Як дні недільні

Як дні недільні безвісти промчатся
І надошкулять люди і події, —
Чотирилисте конюшини щастя
Повабить нишком леготом надії.

Сучасне

Не думав ти, щоб вроду стрів такою:
Загублене на вулиці дівча,
З мішком до снання драним під пахвою,
З усім достатком в торбі з-над плеча.

Жовтневе

Метлялись мряки сиві понад млаками
І никли тіні в сутінях діброви.
Мов кров'ю, глodu ягодами плакали,
Тужили тяжко смутки вечорові.

Сльота

Старого парку міряні розлоги,
Стежками стелиться сльота, як плач.
Від холоду самотнього й вологи
Міцніше загортаюся у плащ.

Горіли вікна

Горіли вікна у ранковім полум'ї,
В дорогу світ ввесь брали ми на плечі,
Тягли його у спеку й жар ополудні —
І раптом ось постиг нас пізній вечір.

Буря

Ударить в очі березнева хвища,
Над містом прогуркочуть перші громи,
Зірвавши прапор сонця, вихор свище,
Передчуття весняні люто громить.

Поліття

Здолавши їдь блекотної гіркоти,
Терпкий тривалий посмак полину,
Перекотиполем вже осінь котить,
Проводить стиглі дні у далину.

Чортovinня

Водилися колись і відьми й баби-яги
І ноцями душив любашний перелесник, —
Не збулися лише собачої ми звяги,
Плескання язиків з'їдливих і облесних.

Відрада

Зливають голуби у синє небо,
Голубить вітер стан тонкий топіль.
Чого ж нам думати про зимну небуть,
Притьма втишати животворний біль?

Навкопоть

Змагаємось озлоблені: допоки
Нам слухати наказів на-позір?
Сильніше зброї журавлиний поклик,
Миліш за славу відблиск рідних зір.

Прибій

Поволі засинаємо, холоном
В полоні тьмянім зимового мрева,
Покіль нас криком хвиль морських солоним
Не збудить раптом білокрила мева.

Добри вечір

Хай злидні ранять, рвуть! Ми твердо віримо,
Що прогрімлять тривоги і бої —
І в руки долі доброї довірливо
Кладем поразки й радощі свої.

Золото

З румовищ пам'яті, снігом покритих
У дні тривоогою погромлені
Вигребую, визбирую до крихти
Блискітки усміхів і променів.

Нагад

В риштовань будівельному буянні
Прошибне спогаду раптовний шок:
Рубання лісу, пахощі духмяні
Соснових, свіжо різаних дощок.

Праосінь

Вщухають невгамовані пориви
За келихом осіннього вина —
Відходить день і вечір чорнобривий
Вдивляється у дзеркало вікна.

Доля

Дарма змагатися, лежати крижем,
Молитві в небо відкривати вікна:
Похилить плечі вниз, поламле крижі
І брижами лице поріже вік нам.

Самота

То мить така: ячання журавлине
Прорветься у глоти міської обміть —
Всього тебе негідано поглине
Далеких поривань і згадок повідь.

Минуле

У пам'яті усе частіше білі плями
В наврочені чужинні дні оці.
Триває образ лиш: межею між полями
Проходиш ти з васильками в руці.

Дідове

То часом сонце променем наврочить,
Прониже зимний лід і сніг беручий.
Миліш за погляди очей дівочих
Онучечки розкриті навстріч ручки.

Темп

Мчать дороги, шляхи, автостради,
Миготять мигунцями світла —
І згоряє у радісній зрадї
Мить надхнення, мов нетля, дотла.

Тобі

Нехай же буде, що в книжках невчасно
Вриває автор вигадану повість, —
Я казку справжню, бажану і щасну
Казатиму тобі до сну натомість.

На вечір'я

Знов поклик журавлиний кличе
У далеч спогадом ясним.
Холодний вітер б'є в обличчя,
Кладеться паморозь на сні.

Вітання

Пучнявіють гілок бронзові брості,
В березах соки грають березневі:
Відкриймо ж двері ковані наростіж,
Назустріч зачарованому дневі.

Христі

Невістувльці, далекій нашій Христі
Шлемо услід голублені листи:
Бажаєм, щоб шляхи ясні й барвисті,
Стелились їй, світились у світі.

Ранок

Очей дитячих вроду ледь розквітлу,
Світання обрії тремкі й рожеві —
Складаю в ранішню строфу-молитву
Робочому йдучи назустріч дняві.

Гостина

На зустріч гостям любим і чудовим
Чарки чарівним сповнимо данням:
За стіл дітей і внуків посадовим,
Відкриєм дім наш врадуванним дням.

Іменини

Палатимуть вечірні матіюли,
Зодягнуть зорі сяйво діядем:
Онуці нашій в день липневий Ольги
І щастя й рай у китицю складемо.

Яр

Зарають вруна ярих жит навсонні,
Бруньками вкриються гілки й ростки —
Із хати рвемось бігати босоніж
На килим трав хвилястий і жорсткий.

Онука

Кучерявенькій синьоокій Тані
Світанок сяйвом світлу стежку стелить,
Танок ведуть берізки білостанні,
На руці грає крильцями метелик.

Майбутнє

Із рідної ми збилися дороги —
Та й маримо, що внуки хоч долинуть
У край садків, криниць і оборогів,
На Свіржову омріяну долину.

Ломикамінь

Не треба, мила, битися думками,
Що літо промайнуло золоте:
Любов осіння ломить зимний камінь
І квіткою на брукові цвіте.

Вірші для Ніль

Вервиця

Моїй Сольвейґ

Вичікую, згаряючи в чеканні —
Без Тебе, доні й сина — сам один,
І в чорні чотки час твердий чеканю,
Холодну твердь карбованих годин.
Між чоток тих, чеканених в зусиллю,
Гранчастих, наче вервиця ченця,
Чекаючи — рубінами присилю
Гарячу черлень крови: три серця...

26. 3. 41

І знову хвилями

9 листопада 1945

І знову хвилями чужинного одбою
осінні плинуть дні. Вологою рососою,
сніжинками срібла кладеться перший сніг
на юну прозолоть очей Твоїх ясних,
далекої, мов сон, землі моєї Ладо.
І знову я в Твій день — десятий листопаду —
як і минулих літ, гостинчиком несучу
поліття соняшну, замріяну ясу —
барвисті й захватні косирки-глядіолі,
щоб щасним причуттям осяяливої долі
і мрій веселкою їх пуп'янки цвіли,
крізь сутінь осені, крізь прозимінь імлі.

Хвилини розставань...

*Ніль в день янгола
10 листопада 1946*

Хвилини розставань — роз'ятрені, мов рани,
і в роз'їздах, шляхах і дні і ночі рвані,
і завжди од'їздять в незнане поїзди...
Що ж привезу Тобі з-за гір, із-за води?
Чи пояс кований, цяцькований на славу,

чи перстень золотий на пальчики ясні?
Чи може тільки ось приїду впорожні
і гостем мандрівним схилюся над Тобою,
натомленою вкрай і працею й журбою —
і тихо так скажу: Не злото, злотоглав,
я співанку нову Тобі в дорозі склав.

З "Зимозелень"

Ніль на 10 листопада 1957

І знову у Твій день, десятий листопаду,
З дарів осіннього, не нашого тут саду,
Як завжди, як колись, невістульки несучи,
Барвисту й чарівну далеких днів красу.
І з ними білий лист і вірш цей незугарний...
Та нині я не сам. Зі мною ось у парі
До стіп Твоїх в цей день схиляються сини,
Шумливі і стрункі, неначе ясени,
І радісним дзвінком дзвенить, леліє доня.
Несем Тобі усі — серця свої в долонях,
У пелюстках квіток, побажань і пісень
В цей день щорічний наш, у радісний Твій день.

Поліття

Ніль — на 10 листопада 1959

Дні відцвітають в минуле, тремким осипаються листям,
В сяєві променів грають, в барвистім згоряють вогні.
Смуток і радості й туги засновують очі імлю
І на волосся й на вії сріблястий кладеться іней.
Довгим ключем журавлиним знялися, плывуть понад нами
Гомоном літошніх звершень, змагань, сподівань і надій,
Двадцять п'ять років минулих, подружніх літ наших, єдина,
Сповнених зустрічей щастям, тривокою й болем розлук,
Сонцем і сміхом, і слізьми...

І нині у наше поліття

Знов я, як завжди, в десятий, у день листопадовий цей
Рвуся Тобі ясувати, чим серце налляте по-вінця,

Що Ти для мене — й знаходжу звичайні слова лиш: Я Твій...
Все пориваюся скласти до Тебе хоч вірш, хоч поему,
Але найкраще в усьому єдине лиш словечко: Ти...
Завжди з квіток найдорожче невістулки квітнуть барвисті,
Як і колись, у наш перший, у Твій листопадовий день.
І наймиліше все й завжди з дороги вертатись додому
І до Твоїх припадати, до теплих натруджених рук.
Скільки ж, чого ще бажати, як повниться серце любов'ю,
Як на устах розцвітає ще юне, колишне: люблю...
Де і яких ще шукати розквітлих дарів нам, кохана,
Як молодієш і квітнеш Ти в поглядах наших дітей...

Тобі, як завжди

Ніль — в її день — 10 листопада 1960

Відпливають роки, мов ключі журавлині,
Полинають за сонцем ясним у далінь,
Від підобрійних гір на вечірні долини
Світу й серця все довша схиляється тінь.

Багрянє наш сад стиглим щастям прибутку,
В давні весни манить шумом спогадів ліс...
Не минали в житті — і весілля і смуток,
І рясніли не раз очі перлами сліз.

Але нині Твій день, це поліття багате
Заворожує осінь в барвисту красу...
Із далеких доріг я вертаюсь до хати,
І, як завжди, Тобі глядіолі несучу.

Щоб цвіли, як колись, чарували безвпину,
І стелилися квітням на днів Твоїх путь,
Що їх спогад, як ласку ясну материну,
Наші діти у літа свої понесуть.

Коханій моїй Ніль
на 10 листопада 1961

Листопадовий вечір променистий, листатий
Криє черленню-злотом тугу й смуток дібров —
Відїжджаю від Тебе, щоб до Тебе вертатись,
Відходжу, щоб сповнятись щастям приходу знов.

Кладе осінь зарання і тривогу й утому
На думки, і на кроки, і на сходжений брук
З міст далеких безвпину пориваюсь додому,
До невтишного серця, до тепла Твоїх рук.

Осіпається листя, тихо довшають тіні,
Зимний іней вкриває поривання й ходу...
Але знаю, як завжди: не спинюсь я в даліні,
Білим листом приб'ється: Я до Тебе іду!

Замало слів, дарунків і квіток...

Коханій моїй Ніль
на 10 листопада 1961

Замало слів, щоб висловити те,
Чим серце повнилось у дні колишні:
І щастя й радості проміння молоде,
Рожеве квіття яблуні і вишні,
І терня болю, струмні сліз невтишні,
Що їх життя сплітало у вінок...

Дарунків мало, щоб ось їх Тобі,
Коханій, скласти за любов велику:
В тривозі дні, і ночі у журбі,
Турбот важких, трудних робіт без ліку,
Чекання безупинне, як від крику
Вмовкало серце... й самота думок...

Замало ж і квіток, щоб їх нести
Сьогодні у Твій день осінній, Ладо,
Тобі, що сонцем щасним, золотим
Над днями дому нашого і саду
Сіяєш і цвітеш невгавно й радо,
Молитвою нам вівши кожен крок...

Замало слів, дарунків і квіток!

Ніль в дорогу

*На дорогу
10 листопада 1962*

Готовий вже літак, тремтять, двигтять мотори,
За мент Ти злинеш ним в заобрійні простори,
В надхмарні обшири далекі і безкраї,
За сонцем навздогін до західніх окраїн —
Туди, де син Гордій, наш вимріяний воїн,
Свій дім мандрівний звів в похідному постої,
Де Христя разом з ним і внучка Марі-Леся,
Де радісно цвітуть їх віч блакитні плеса...
Прощаючись в Твій день, на хвилю розставання
Злинаєм в слід Тобі окрилені бажанням,
Щоб путь стелилася Тобі квітками світла,
Щоб знов цілунком нам мить зустрічі розквітла.

Невістуйки

*Коханій Ніль — в день янгола —
10 листопада 1963*

Врожаєм щасним літ, багатим літа жнивом
Розквітли на грядках невістуйки вродливо,
Троянд рожевий тремт і полум'я шалвій —
Яких квіток нести в цей день щорічний Твій,
Що кращі ось були б за всю цю бурю цвіту,
Барвисту, запашну і розкішшу налиту,
Що в нашому садку викохувала Ти?
З яких же слів Тобі вінок бажань плести,
Як в роді нашому пишніш за глядіолі
Леліють щастям дні Твоєї Дзвіні й Олі,
Як Христі вродою нам мріється з осонь
Марії-Лесі сміх й тепло її долонь.

І золото й багрець...

*Коханій моїй, солоденькій Ніль
в день янгола на 10 листопада 1964*

І золото й багрець, барвиста буря листя —
І знов пишу листа в десятій падолиста,
Дошукуюся слів, визбирую в рядки,
Немов у китицю розсипані листки...
Складаю вірш Тобі, хоч добре завжди знаю,
Що не вберу краси осіннього розмаю
В мелодію ясну, не висловлю у ній
Гарячих всіх бажань, і поривань, і мрій,
Що їх несуть Тобі, кладуть у добрі руки
З любови усміхом і діти і онуки
Китицями квіток, мереживом пісень —
Дарами щасними — у радісний Твій день.

Килимом барвистим

*Ніль коханій моїй —
на 10 листопада 1965 року*

Килимом барвистим айстри, глядіолі,
Соняхи й шалвія у садку Твоїм.
Гомоном щасливим Марі-Лесі й Олі
Андрія й Романа повниться наш дім.

Роєм ізнялися, звуть онуки-внучки
Спрагнені любови, пестоців Твоїх,
Тягнуться до Тебе очі їх і ручки,
Прагнуть, щоб на руки взяти їх усіх.

Йдуть за ними діти — з Любомиром Дзвіня,
І Юрко-мізинчик, з Христею Гордій —
Побажанням щасним, радісним роздзвінням
Зустрічають нині день багатий Твій.

*Коханій Ніль, як завжди
в 10-те листопада 1967*

Холонуть ночі й дні, примерзли хризантеми.
Стежками осені неквапливо ідем ми —
Між листям і людьми загублені й чужі,
Задивлені у світ далекої межі,
І пристані, й мети... Бредем самі й самотні
Крізь світел рій тремкий, у млі маринь вільготній.
Раптовий смуток-біль торкає нам серця
Передчуттям зими, розквітлх днів кінця.
І кажеш Ти — поглянь: покинуті, та горді
Троянди дві знялись в осінньому городі!
Єдиних тільки їх мороз ще не зборов —
Багряно розцвіли, гарячі, як любов.

*Коханій, єдиній моїй Ніль
в 10 листопада 1968 — день янгола —
цей вірш, перший у новій хатці,
що її своєю наполегливістю
збудувала Вона:*

І знов листопад Твій. Осінній дощ надворі.
Тремтять кущі й берези білокорі.
Та квітнуть айстри ще, що Ти садила їх,
І в хаті радісний дзвенить онуків сміх,
що, як дітьми колись, Ти квітнеш нині ними.
З бажаннями Тобі гарячими, ясними
Приходять всі вони, і з-за морів Гордїй
Мережить тугою вояцький спогад свій,
І з України йдуть листи від Мама Олі...
І знову, як колись, як завжди, глядіолі —
Невістульки Твої — в цей день Тобі несучи,
Вплітаючи у вірш рожеву їх ясу.

*Ніль моїй коханій,
як завжди, на 10-те листопада 1969*

Минуло двадцять літ в землі заокеанній.
І знов, як дома ще, Сольвейг моїй коханій
Рядки ці подаю, що їх у строфи сплів —
На день щорічний Твій — з любистку й любослів.
І знову разом йдемо осінніми стежками
Крізь листу буревій убрід — і перед нами
Ідуть сини і зять, донька й невістка йде
І роєм поруч них насліддя молоде.
І з пелюсток-пелен, як промінь на світанні,
Злинає, квітне нам найперший усміх Тані,
Найменшої з онук... І радісна теплінь
Сповняє нам серця й окрилює в далінь.

*Коханій Ніль Моїй
в її шістдесятиріччя
17 квітня 1970*

Замало строф дзвінких, щоб в рік Твій шістдесятий
В олександрині цій словами розказати,
Яка кохана Ти, тривожна повсякчас,
Чекаючи дітей чи мужа із дороги,
Будуючи весь вік в пориві молодім
Їм пристань соняшну, ласкавий рідний дім.
Тож треба цілої прославної поеми —
Замість квіток-бажань, що їх Тобі несем ми
Сьогодні родом всім з чужих і з рідних піль —
За труд невгавний Твій, за радість щедрю й біль.

Ясним вітанням...
(Рондо)

*Коханій Ніль моїй
в 10-те листопада 1970 року*

Ясним вітанням для моєї Пані
Рядки оці, немов квітки останні
Грядок барвистих і осінніх піль,
В рондо складаю — розмайну метіль
Із ритму й римів — у святковій дані.

Усе, чим квітли вечори й світання,
Багаті в радість юну й горе-біль,
Приношу їй — моїй бажаній Ніль —
Ясним вітанням.

Разки згадок про зустрічі неждані,
Трудні, тривожні ночі у розстанні,
Про рідний дім під пошумом топіль,
Омріяний коханням звідусіль —
У вірш складаю в рондовому тані
Ясним вітанням для моєї Пані.

*Коханій Ніль — як завжди —
на десяте листопада 1971*

Глибока осінь вже і холодно надворі,
І зимно мерехтять, холонуть в небі зорі.
Розсипані в далінь з незримої руки
Нестримним поривом тривожно мчать листки,
І думи, й почуття....

Одквітли пізні рожі
І тільки ще горять на соняшнім морозі
Гарячі купчаки й корони хризантем,
Що Ти садила їх. І щасним крутіжем
Вриваються в серця, і в думи наші, й руки,
Мов гомін весен — літ, розсміяні онуки.
Сповняють радістю кімнати наші, дні —
І квітне осінь нам у барвах і в огні.

Безперестану поїзди й дороги,
Та в вікнах і в очах мотив один:
З зорею разом місяць ясногогій,
Мов стяг Твоїх квітневих уродин.

17. IV. 1972

У поїзді Париж-Мюнхен

17 квітня

У день народження Твого у квітні
В саду Твоім косичиться весна,
Стукочуть до дверей вишневі віті,
Нарцизи заглядають до вікна.

Злинають в далеч за Тобою ручки
І погляди й бажання внученят,
І станси ці із соняшної стружки
Тобі вітанням радісним дзвенять.

12 квітня 73

Коханій Ніль моїй —

як щороку — на десяте листопада 1973

Пойняті полум'ям веселковим розквітлим,
Ми знову ввечері свічки святочні світим
У день осінній Твій. Усе, що рік зберіг —
Краплини радості, листки тремкі з беріз,
Трояндні пелюстки й осінки-хризантеми,
З грядок позбирані — в вінок Тобі плетем ми
І колом станувши, з онуками й дітьми
Співаєм многих літ: щоб зимної зими
Не знали дні Твої, щоб сонцем завжди квітли,
Як матірня любов, щоб погляд — зір Твій світлий —
Промінням осипав і щастям золотив
Доріжки і стежки у світ майбутніх див.

Сорок ліття

Уже ж нам щедре сорокріччя вересніє,
Подружого життя багатих сорок літ —
Із щастя леготом і горя буревієм,
Що в спільний наш впліталися політ.

Сьогодні звідусіль роздзвінням звістки —
То радісно нам рідні голоси дзвенять
Ставних синів і доні, зятя і невістки,
Шестірки щасної вродливих внученят.

16 вересня 1974

*1934 р. 16 вересня — день вінчання Нілі з Богданом
на Виспі — парафії о. Стефана Головацького, батька Нілі.*

Беруться бронзою...

*Ніль — в день янгола
на 10 листопада 1974*

Беруться бронзою багрянозолоті барви.
Ще зеленіють лиш сосна, смерічки й лаврик,
Ще верби в золоті. Все більше щодоби
Голішають дотла і клени, і дуби,
Відходивши в мороз... Злинає вечір млисто
І бродим знову ми зруділим, зсохлим листом
По лісових стежках, під листяним дощем —
І прагнем золотом, як верби, грати ще,
Рясніти нагіллям — гуртком дітей, внучаток,
У мріях радісних про добрий їх початок,
Щоб щасним словом їх, що живить і рясить,
Ожити й розцвісти в гірку знемоги мить.

Ніль на повернення

*В День Матері
11 травня 1975*

В травневий ранок відкриваю вікна,
Але ж навколо — холод, зимна тьма.
Хоч і буяє яр вишневоквітна,
В моєму серці ще весни нема.

Вона прокинеться уся, розквітне,
Займе, зогріє зеленню умить,
Як Ти повернешся лелітним квітнем
Із пітьми болю в днів моїх обміть.

Дозбирані фрагменти

Спомин

 , мандр у
І в пів уплели соло
Любе слово кохане й неждане
П'яний щастям, признанням твоїм
Я всю ніч не вертався до хати
І не знав я — цілунком чи чим
Тебе завтра мені зустрічати.

Дош травневий, пахуча імла
І акації квітнуть й жасміни,
І — здається мені — що нема
З цього вечора жадної зміни.

Хоч волосся вже сивіє нам,
Хоч зморилися очі та й руки,
Хоч втомляє украй чужина, —
Але в спогадах все львівські бруки.

Але в серці ще й досі дзвенить
Першим дзвоном признання любови,
На Люблінській спинімся на мить,
Це не сон — це ми знову у Львові.

28. VIII. 1954

Вірш цей знайдений у знищеному стані між дитячими забавками молодшого сина поета і в такому стані його подаємо. (Б. Б.)

Донесено цареві
і книжники ствердили:
Месія народився
і зможе темні сили!

І побоявся Ірод,
що землі, царства втратить
Й послав він яничарів
Шукати Немовляти.

Поміж дітей шукали...
І стала кров прокльоном —
і матері ридали
Над Сяном і над Доном!

Та янгол скрив Дитятко,
щоби, як Ірод згине,
Вернулось, виростало
по селах України.

Рветься думка чайкою безвпину,
Б'ється об риштовання, дроти,
З чорних.....
Їй шляху, дороги не знайти.

Там блакить пшенична сонцем плине,
Дні рум'яні, вміті до зорі,
І хати квітчасті придолинні —
Гнізда, що вили нам матері.

Хоч на мить єдину, щоб припасти
До їх сліду і спочити — де хрести,
Барвін-зіллям слатися хрещатим,
Рутою в ногах їм розцвісти...

Рветься думка чайкою

15. VIII. 1937

Заморозь

Тендітну прозелень тремкої бруньки,
Квітневих вод розілляті струйки —
Мороз морозить в льодові бурульки,
Крихіткі й ламкі під приторком руки.

Заметіль

Кружляють сніговії білі коні
Навколо, навскоси і навправці.
Цвірінькають їм в лад на підвіконні,
Злетівшись до кришок, горобці.

Грудень

Гранатовим покровом ніч морозна
Вкриває тьмяно очі й далечінь.
Грудками льоду виноградні грона,
І кряче крук, усівши на плечі.

Мандрівка

Даремне прагнем, випроставши спину,
Добитися до цілі, стати на меті:
Плетуться дні й дороги без упину
В безвивідну борвійну заметіль.

Зазимки

Це так, неначе тільки вчора:
Був квітень-май, гарячий липень.
А нині тінь снується чорна,
На очі грудень снігом липне.

В очах і в небі провесняна просинь,
Світлами майорять шляхи в долині
І знову туга прибагає, просить
Вплестися в шуми дальні тополіні.

В пишноті міст, на суетнім роздоллі
Бажання інколи химерне ломить:
Сховатись знову хлопцем у стодолі
І солодко поспати на соломі.

Неспромога

Знов туга побиває болем сильним:
В років юнацьких вирій голубий
З лелеками не злинуги нам крильми,
Не долетять з листами голуби.

Рід

Знов сподіванням провесни пойнята
Сп'яняє радість рання, як колись:
Назустріч нам унуків рученята
Понад пороги хатні простяглись.

Повернення

Нема додому ні стежок, ні кладки,
Усе занёсло снігом звідусіль —
І тільки срібними дзвінками згадки
Санки пробігли в білу заметіль.

Скресання

Нагряне март і піде все в перекидь,
У провесни обмарливу обміть —
Розіб'ють кригу клекотом лелеки,
Приб'ється до вікна зелена віть.

Квітень

Година сповниться ласкава й тепла
Під вітряне роздзвіння й сонця брязк:
З землі заграють рун зелені стебла,
На грядці зарясніє синій ряст.

Духмяність

Не раз у день розхристаний, пом'ятий
Негаданий прониже серце щем:
Знетямить пригад пахощами м'яти,
У пригорщі розтертим чебрецем.

Русалка

Знечев'я очі зустрічні наврочать:
І зрине в пам'яті забута мить:
Хизуючись сорочки узороччям,
Квітневим полем дівчина біжить.

Відлуння

На луках золотом яскріє яскір,
Цятками сонця квітне молочій —
То прибагом хлоп'ячої ще казки
Весна колишня сниться уночі.

Признання

За повінь слів вимовніший недосказ,
За вилив почування — кращий натяк,
Цінніший спогаду барвистий топаз
За все призбиране в житті манаття.

Тож інколи лелітний приторк,
Чи кинутий знічев'я погляд,
Розкриє те, що в глибах серця скрито,
Що руниться врожаєм рідним поля.

Були в житті години слави-звитяги,
Гриміли громи переможних сурм.
І гронами важкими винні кетяги
Розводили тяжких поразок сум.

Мінялися із радіщами прикросці,
Мішався з жовчю п'янощі ковток,
І врешті залишилася у пригорщі
Лиш китичка засушених квіток.

Кругобіг

Навесну із весною, влітку з літнім раєм,
І восени із осінню живем і ми —
Із ними квітнемо, буяєм, помираєм
Під грізним подихом морозної зими.

Прорвавши проліском замерзлу гать озиму,
Пливем на хвилях буйних квіття й зелені,
Сухим пожовклим листом котимось крізь зиму
Назустріч радісній обмарливій весні.

Весна

Черешні у цвіту й черемхи дух п'янкий,
І затінок полюбленої стежки.
Приваблюють розквітлих усток пуп'янки,
І за квітінням віч дитячих стежим.

І сповнені захоплення і щирости,
Окрилені у прозолоть досвітню,
Як діти, прагнемо рости і вирости
І розсипатись заметіллю цвіту.

26 грудня 72

На відшибі...

На відшибі безлюдному й дозвільнім
Гудуть і бджоли, і джмелі й жуки —
І гудять мене люди, що в безділлі
З огудинням плету мої думки.

За дятлями і вивірками стежу
І, слухавши, концерту цвіркунів,
У понадобрій прокладаю стежку,
Де снами місячний повніє нів.

3 вересня 73

Ніхто вже не нагадує: роби й роби!
Міські пригасли дзеньки-бреньки.
До лісу тільки ваблять корені, гриби,
Збираю в козуб козарі й опеньки.

Надвечір, повернувши з лісових доріг,
На хатньому примощуся порозі
І слухаю, як вивірка гризе горіх,
Як в далечі гримлять минулі грози.

9 вересня 75

Родинні вірші

Колискова

Вглиблена, влюблена поглядом синім
В соняшну далеч, в квітневу блакить,
Ніжно лелієш в долонях нені,
Олечко, Оле, голублена мить.

Пуп'янком цвіту лелієш рожевим,
Стуленим любо в весняному сні,
Леготом-променем, раннім лелінням
Вплетеним, Оле, у люблені дні.

Щастям немовленим, моленим в доли,
Усміх із усток злинає, цвіте...
Люлі ж, ой, люлі, малесенька Олю,
Ладо лелітне, тремке й золоте!

*Для Дзвіні й Любка —
Олених Батьків —
у першу річницю їхнього
вінчання — 10 червня 1963*

Андрій

Христі і Гокові з народженням сина

Розкотилася вістка роздзвінням сріблито
З телефонних далеких дзвінків і сполук:
В Гордія — мого сина, у нашої Христі,
Син на світ народився — мій перший онук.

У військовому форті, де золото й танки,
Де вояцтво готують в походи й у бій,
В ніч лютневу морозну рожевим світанком
Він постав у життя Богом даний Андрій.

Гордієві колись я у віршах ворожив
Дні вояцькі, постої трудні у степах —
І сьогодні на змаг проти орд зловорожих
На моря й континенти він править свій шлях.

Яку ж долю гадати онукові важно,
Що не танком верстатиме земний простір,
Що не джетом, — космічним уже екіпажем
Прокладатиме шлях неозорий — до зір?

Що ж бажати йому? Щоб на цій він планеті
Зупинився у день довгожданий колись,
Над землею вишневою, звідки до лету
Його предки в негаданий світ ізнялись!

Щоб над безкраєм степу, на горах Дніпрових
В заповітному здійсненні сміливих мрій
Він прорік слово людської волі й любови,
Як у древніх віках Первозваний Андрій.

19 лютого 1964

Гордієві

На той бік світу — ген, в поля рижові й джунглі,
Понад моря чуйні і гóроди поснули —
Складаємо тобі, Гордію наш, листа.
Дощі і зимно й тут. Холодна самота
Словзає, як змія, змагається і злиться...
Сумуємо усі. Горює німо Христа,
Марія-Леся жде, чекає твій Андрій,
Що прийдеш ти — і він піде також у бій.
І тужим-молилось ми з Мамою щоднини,
Щоб дав тобі Господь в далекій тій чужині
Пройти із славою вояцький шлях твердий,
Щоб радісно до нас вернувся наш Гордій.

4 грудня 1968

Колядка для Лади

В неділю рано, у винограді,
Ой, Ладо, Ладо!
Сплеснули птиці крильцями раді:
На шовки білі, на златоглави
Злинула доня у Дзвенислави.
У Дзвенислави Лелітки-Лелі
Леліє Лада в колисці-релі.

В неділю рано світ зринув Ладі:
Сплеснули руці ладоньки-ладі,
Раєм заграли біля матусі

Із янголами ладі-ладусі,
Відкрились очі — сині лелітки,
Леліє Лада пелюстком квітки.

В неділю рано ладоньки-ладки
Ладкають пісню ладом колядки
Дружечки ладні, вродливі кралі,
Про вроду пишну, уста коралі,
Про чарування любої влади —
Дзвонять про славу князівни Лади.

*Дзвіниній і Любковій Ладі
на перше Різдво 25 грудня 1971 Р.Б.
від Діда Богдана*

Два рочки Ладі

Учора, в стінках чотирьох коліски,
На пальці задивлялася свої,
Ловила зором тінь і сонця блиски,
Тяглась на руки, щоб нести її.

Із пелен зринувши, звіряє зваби
Шпаринок і речей, і кришок смак —
І владно відхиливши руку баби,
Рушає у довкільний світ сама.

19 квітня 73

Солоденькій нашій Ладі

Із третім днем народження

Із Днем Народження — тобі, солодка Ладо,
Я ладен ладкати і складно і доладно,
Колядку ладити, слова складати в лад,
Вершити віршами, в багатий класти клад
І кладку верб'яну до щастя прокладати,
В майбутні дні твої шляхи мости ладнати —,
До роду рідного, Поділля неоглядь,
В далекий Бабин рай, де рік і неба гладь,
Щоб йшла ти у життя володаркою, владно,

Велична на красу, солодка й ладна Ладо,
Щоб вроду славили твою на давній лад
Дзвінки й мелодії щедрівок і коляд.

14 листопада 1974

Гостина

Святковий завтра буде день: прийдуть
Найменшенькі дві внученьки в гостину.
В дарунку привезуть малюнки з сонцем,
І з хаткою, й доріжкою до неї,
І щасне дивування в оченятах,
І радости багато у долонях.
Назустріч гостям пораясь з учора.
Стежки прочищу, приберу все красно,
Понищу гнізда осині, сполошу
В хащі зміюк і ящірок зелених
І накажу крикливицям невгавним,
Щоб не тривожили веселих ігор,
Захоплення, ні сну моїх дівчаток.

10 липня 1975

Точитиме всередині злий наріст нарви,
Поки негадано з хитких не звалить ніг,
І повезуть мене шпитальні нари,
Знепритомнілого хірургові під ніж.
Затьмиться зір, і світ полудою рудою,
І в море темряви я кинуся уплав
У маренні гливкім злинатиму тудою,
Де стежку з камінців до свого дому клав.

10 червня 1975

У вікні

Листопад вже, та верховіття клена
Вкриває густо ще листва зелена
В моїм вікні — і хворого втішає,
Що ще не грудень, що життя — безкрає.

Як і колись, на конях буйногрових
В далінь летять бажання і пориви,
І прагну вперто жити і творити,
Іти з Тобою в обшари відкриті.

30 жовтня 75

Весілля

"Просили батько й мати на весілля
І кланяємося ми до ніг обоє" —
З запрошенням таким по Виспі й Любші
Із хати в хату до сусідів добрих
Ходили ми залюблено з Тобою —
Ти вся в узорах, у стьожках і в квітті,
Я в чорнім, з мірту горсткою на грудях.
І згодом, вже під зорями чужими,
Просили так і рідних і знайомих
На вінкоплетини й гучні весілля:
Гордій кремезний і вродлива Христа
І красна Дзвіня з любим Любомиром.
Небавки слідом їхнім піде книжник Юрій
Із вибраною в довгім мандруванні.
І потім, за чергою, унучата наші
З обранками й обранцями своїми
Запросини писатимуть весільні:
Марія-Леся, пишна й гожа Оля,
Андрійко бистрий і Роман кмітливий,
За ними ніжна і лелітна Таня
І в ладканнях прославлювана Лада —
Зеленим всі завітчані барвінком,
На добру долю скупані в любистку.
Чи ж треба більше в наше надвечір'я
Добра, багатства і щедроти щастя?

31 жовтня 1975

Обірвані рядки

Принишк старезний ліс і не шумить,
Лиш шум і шерех крапель дощових

В чіпких корчах чіпманки чиркочать

Трепета затремтить, розкриє верховіття,
Зашелестить і втихне у знемозі,
Немов би ясеня чекаючи в обійми

Примітки

Дорога — збірка поезій, в-во "Вогні", Львів 1929 р. У збірці зазначено, що включені поезії були написані в 1923 — 1928 рр., у книзі вибраних поезій "Кораблі", що появились в Байроїті 1948 р., відмічено, що ці поезії писалися 1922 — 1928 рр. Мотто до цієї збірки було додане в "Кораблях" 1948 р. Вірші "Я незнамому навстріч", "Кораблі", "До островів світлих", "Св. Юрій", "У свято Юрія", "З мандрівних пісень", "Дорога", "Край насипів шляху", "Осінь", "Журавлі", "Тим, що в дорозі", — були включені до книжки вибраних поезій "Кораблі" і зазнали основніших переробок. Тому заіснувала помітна різниця рівня між цими поезіями і тими, що остались у первісній формі. Переклад "З Гетого" упорядник переніс до перекладів.

Я незнамому навстріч — стор. 27 друк. у "Кораблях", у першій редакції були такі відмінності:

7 і 8-ий рядки: Що безвпину плывуть, поринають в безкраім просторі
І незнамому взустріч везуть молодії дари.

Кораблі — стор. 27 друк. у "Кораблях", перша редакція мала такі відмінності:

3 і 15-ий ряд. Б'ється серце і рветься у парусах білих
10-ий ряд. Повні віри, нестримні, невтомні

До островів світлих — стор. 27 друк. у "Кораблях", в першій редакції вірш мав назву "До ясних островів" і такі відмінності:

2-ий ряд. Що святій країні пестоші і гнів
4-ий ряд. І на горах блиски золотих вогнів
6-ий ряд. І навколо вихром срібних платочки
7-ий ряд. На дворі і в серці біла буря цвіту
9-ий ряд. Я пливу щасливий в цій малій хвилині
11-ий ряд. Щастя тільки в менті, як любов поглине
12-ий ряд. Як блискучий парус гонить мій човен
14-ий ряд. До ясних островів там за тисяч миль

Святий Юрій — стор. 29 друк. у "Кораблях", 15-ий рядок звучав:

Ой, довкола народ мій знеможений

У свято Юрія — стор. 29 друк. у "Кораблях" і в пластовому

журналі "Життя", травень 1953. В першій редакції вірш мав такі відмінності:

- 5-тий ряд В росах і бризках потоків блистають сліди
10-тий ряд. Й сіллю тебе зустрінем і хлібом золотим
13-тий ряд. Й сумерк долин розгоняєш з надхмарних
вершин
17-тий ряд. Золота кучерям ще і лицям нашим бронзу
Версія в журналі "Життя" мала ще додаткові два перші рядки:

Золотом ткає проміння розстелені мряки,
Цвітом твоєї одежі сади розцвітають

З мандрівних пісень — стор. 31 друк. у "Кораблях", в першій редакції були такі відмінності:

- 4-тий ряд. Як відходив ранком я в простір дзвінкий
8-мий ряд. Синє і глибоке як плеса води

Дорога — стор. 31 друк. у "Кораблях", перша редакція мала такі відміни:

- 1-ший ряд. Заполонила серце дорога
5-тий ряд. Гей, це ти ж у простір закликала
9-тий ряд. Ось і я!.. і до ніг ти пестишся

Краї насипів шляху — стор. 34 друк. у "Кораблях", перша версія мала такі відміни:

- 4-тий ряд. А йшли колись впродовж залізної дороги
7-мий ряд. І кожного разу хтось вийде на поріг

Осінь — стор. 34 друк. у "Кораблях", у першій версії 8-мий рядок звучав:

І я гадав, що се збитошні промені

Журавлі — стор. 35 друк. у "Кораблях", 2-гий рядок в першій редакції звучав:

І золотіє ліс зів'ялим листом

Тим, що в дорозі — стор. 35 друк. у "Кораблях" і мав такі перші відмінності:

- 1 і 13 ряд. Тим, що в дорозі ясен місяцю
14-тий ряд. Дайте багато срібла та злота
15-тий ряд. Ясного світла, хай воно душі

Промені — збірка поезій, в-во "Іскра", Львів 1930 р. Обкладинка В. Ласовського. У збірці зазначено, що включені поезії писалися 1924 - 1927 рр.; в "Кораблях" же поставлено

1925-1929 рр. Мотто до збірки було додане в "Кораблях" 1948 р. Уривки з "Пісні пісень", які друкувалися у цій збірці, упорядник переніс до перекладів. Вірші "Христос родився", "Ратай", "Різдво", "Три сонети" (третій сонет) і "Сонце й чорні смуги" були включені до "Кораблів".

Христос родився — стор. 49 друк. в "Кораблях", в першій редакції вірш мав присвяту: "Рокам української революції 1917 – 20"; в пізнішій редакції цю присвяту замінено моттом з Тичини: "Не до Юдеї шлях вам..." Перша редакція вірша мала такі відміни:

3 ряд. 2 строфа: Він там комусь родився

2 ряд. 6 строфа: Тай вісти невгомонні

1 і 2 ряд. 8 стр. Пристанув і очима
Вказав у даль без мови

3 і 4 ряд. 9 стр. Народився Месія
І зломить темні сили

Ратай — стор. 50 друк. в "Кораблях" і мав такі відмінності в першій редакції:

7 ряд. І ясний плуг і білі коні

Різдво — стор. 51 друк. в "Кораблях" та в "Америці" (6. I. 1950).

Три сонети — стор. 54, тільки третій сонет друкувався у "Кораблях" під назвою "Із трьох сонетів" і цей третій сонет мав такі перші відмінності:

4-тий ряд. Й пролинув день тобі стрілою в дані

9-тий ряд. А там у далі думають тополи

Сонце й чорні смуги — стор. 55 друк. у "Кораблях", в першій редакції мав надназву "Замість епілогу" і такі відмінності:

13-тий ряд. Гордее серце в небі високим

22-гий ряд. Й небо в віконці мойому.

Сонети і строфи — збірка поезій, накладом Богдана Дороцького, Львів 1930, обкладинка Антона Малюци. В книжці зазначено, що сонети були написані в 1932 - 1933 рр., а в "Кораблях" подано: У львівській в'язниці "Бригідки" 1930 - 1933. Мотта до сонетів і строф були додані пізніше в "Кораблях" 1948 р.

Замок заgrimав — стор. 61 друк. у "Кораблях", в першій редакції 13-тий рядок звучав:

Далеким гомоном пробудять смуток.

Твердих годин — стор. 62 друк. у "Кораблях".

Гранчасті шпуги грат — стор. 63 друк. у "Кораблях", 10-ий рядок мав таку першу редакцію:

де очі й вікна тугою навислі

Тремким промінням — стор. 63 друк. у "Кораблях".

Про дні колишні — стор. 65 друк. у "Кораблях".

Одбився я — стор. 65 друк. у "Кораблях".

Вітразжі і граніт — стор. 67 друк. у "Кораблях".

Паде на очі морок — стор. 68 друк. у "Кораблях".

Як звірі — стор. 71 друк. у "Кораблях" і перший рядок мав таку першу редакцію:

Як звірі ми простір любили

То часом — стор. 72 друк. у "Кораблях".

Листи — стор. 73 друк. у "Кораблях", останній рядок первісно звучав:

від тебе білії листи

Тріпочеться і рветься — стор. 73 друк. у "Кораблях".

Над містом — стор. 73 друк. у "Кораблях".

Прибралися гілки — стор. 74 друк. у "Кораблях".

Як гасне день — стор. 74 друк. у "Кораблях".

За муром — стор. 76 друк. у "Кораблях".

Гуляють зайчики — стор. 76 друк. у "Кораблях".

П'яний — стор. 77 друк. у "Кораблях".

Чекає осінь — стор. 77 друк. у "Кораблях".

Колись — стор. 77 друк. у "Кораблях".

Остання осінь — збірка поезій, накладом автора, Берлін 1940. Обкладинка Роберта Лісовського, друковано в Празі, вірші були написані ще на Україні між 1927 і 1938 р. Переклад з Рільке "Хлопець" перенесено до перекладів.

Білим листкам оцим — стор. 81 друк. у "Кораблях", в першій редакції вірш мав назву "Тобі одній". На збірці була рукописна дописка: 15. VII; 1926 у Львові "Панні Нілі."

Мить — стор. 81 друк. у "Кораблях".

Черлень — стор. 82 друк. у "Кораблях".

На Купала — стор. 82 друк. у "Кораблях". Вірш у першій редакції називався "Ой, на купала" і мав такі відмінності:

3-тій ряд. І в'януть спрагнені уста з жарі

4-тий ряд. З жаги — як рожі цвіт зім'ятій

7-мий ряд. Холодним приторком рвучких обійм

Друга частина цього вірша не була включена до "Кораблів".

Лелітка — стор. 83 друк. у "Кораблях".

Дожинки — стор. 84 друк. у "Кораблях".

Нересть — стор. 89 друк. у "Кораблях".

Провесінь — стор. 89 друк. у "Кораблях".

Манастир — стор. 91 друк. у "Кораблях".

Вечір — стор. 92 друк. у "Кораблях".

Лист — стор. 93 друк. у "Кораблях".

Візія — стор. 93 друк. у "Кораблях".

Слово — стор. 94 друк. у "Кораблях". В першій редакції 5-тий рядок звучав:

Дай, щоби жаром полудня воно наливалось, стигло

1. листопада — стор. 97 друк. у "Кораблях" і в дуже численних газетах і журналах. Це найпопулярніший вірш Кравцева. В першій редакції він мав назву: 1. XI. 1918.

Невідомий стрілець — стор. 99 друк. у "Кораблях" та "Віснику ООЧСУ" липень-вересень, 1951. В першій редакції 15 і 16-тий рядки мали таку форму:

Йдуть за лавами лави,
наче повінь велика.

Мати — стор. 99 друк. у "Кораблях".

Травень — стор. 100 друк. у "Кораблях", 12-тий рядок мав таку ранню редакцію:

Зривом наглим, тріскотнею куль

Карпатська Січ — стор. 101 друк. у "Кораблях" і в "Часі" 16. III. 1947. В першій редакції вірш мав назву "Альказар".

Майбутнє — стор. 102 друк. у "Кораблях", останній рядок в ранній редакції звучав:

Пройдуть колись могутні наші колісніци

Остання осінь — стор. 104 друк. у "Кораблях".

Під чужими зорями — збірка поезій, в-во Богдана Кравцева, Берлін, 1941 р. Вірші ці були написані в другому році еміграції 1940 - 1941 р. Обкладинка Роберта Лісовського.

Олені ревуть II — стор. 110 друк. у "Кораблях" і перша редакція мала такі відміни:

3, 4 і 5-тий рядки третьої строфи:

Коли — як покруч злий — в пожарах крові
Польща сприймала помсту, кару й гнів.
Коли про волю він напоготові

Великдень у Римі — стор. 11 друк. у "Кораблях" і сьомий рядок мав таку першу редакцію:

Та й мов перел розсипаних намисто

З далєких доріг — стор. 119 друк. у "Кораблях" і в першій редакції були такі відміни:

7 ряд. 4 строфа: Чекаєш гостя... І завжди, мов птах

7 ряд. 9 строфа: І їх той чар завжди — як нас сьогодні

З колядою — стор. 123 друк. у "Кораблях" і в "Гомоні України" (7. I. 54.)

Під чужими зорями — стор. 126 друк. у "Кораблях", сьомий рядок третьої строфи звучав:

Завжди — як біла мєва — дума зрине

Зимозелень — сонети й олександрини, в-во "Америка", Філадельфія, 1951. Поезії "Чар-зілля", "Веснянка", "Урожай", "Дожин", "Пожнива", "Вечір", "Бабине літо", "Чайка", "Зимозелень", "Душа", "Неристь", "Жовтень", "Блуд", "Пізноцвіт" і "Рань" були згодом перенесені автором до збірки "Глосарій", тож упорядник виключив їх із цієї збірки. Вірш "Хвилини розставань", який друкувався раніше в "Кораблях", з композиційних міркувань упорядник переніс до розділу "Вірші для Ніль".

Як птахи в далєчнь — стор. 131 друкувався раніше в "Кораблях", згодом у "Гомоні України" ч. 31, 1950 р., в "Новому шляху" 5. I. 1952 р. та в "Молода Україна" VIII, 1955. *З урочищ і гаїв* — стор. 131 друкувався раніше в "Кораблях" і мав такі відмінності:

4 і 5-тий рядки: В клунок дорожній вклав і чаром перевив
любисток і чебрець, шалвію, трішки рути

Служу камені знов — стор. 133 друкувався раніше в "Кораблях".

Миколі Зєрову — стор. 133 друкувався раніше в "Кораблях" і мав назву "І тугу й гострий біль".

Барвисто на столі — стор. 134 друкувався раніше у "Кораблях" і другий рядок мав таку версію:

Чому спинився ти, поник, самотній
майстре

Дзвенислава — вінок сонетів, накладом автора, Джерзі Ситі, 1962. Обкладинка Якова Гніздовського.

Глосарій — або тлумачний словник таємних, призабутих і не завжди зрозумілих слів, в-во "Сучасність", Регенсбург-Рутерфорд, 1949 - 1974. Обкладинка, заставки і кінцівки роботи Якова Гніздовського. Сонети ці були написані між 1945 і 1948 роками в Німеччині, а видані 1974 року.

Арго — стор. 145 друк. раніше в "Кораблях", мав там назву "Аргонавти" і такі відмінності:

2-гий ряд. почерез море негостинне й чорне

3-тій ряд. Геллади цвіту не зряжай, Ясоне

Бабине літо — стор. 145 друк. раніше в "Зимозелені".

Блуд — стор. 147 друк. раніше в "Гомоні України" 1.І.1950 та в "Зимозелені", де мав такі відміни:

9-тий ряд. Намарне сповнений тривог до краю

10-тий ряд. вгадати рвуся: второк чи субота

12-тий ряд. Даремне помацки сліпма шукаю

Веснянка — стор. 148 друк. у "Зимозелені".

Вечір — стор. 149 друк. раніше у "Зимозелені" і мав такі відміни:

14-тий ряд. як розмай білих радісних вишень

Вовкулака — стор. 152 друк. раніше у "Кораблях", де останній рядок звучав:

неситий люті і ненаглий крові

Гонта — стор. 153 друк. у "Віснику ООЧСУ" III-IV. 950, де 13-тий рядок звучав:

його і друзів нескоренну муку

Дожин — стор. 154 друк. у "Зимозелені".

Домовик — стор. 156 друк. у "Віснику ООЧСУ" V, 1950.

Душа — стор. 157 друк. раніше у "Зимозелені", де мав такі відмінності:

4-тий ряд. вона раптово років круг завершить

7-мий ряд. в життя, що перемогу нам сурміло

Жовтень — стор. 158 друк. раніше у "Зимозелені", де 6-тий рядок звучав:

займала їх, вела на буйний бій

Зимозелень — стор. 160 друк. раніше у "Часі" 19.XII. 1946, в "Кораблях" та в "Зимозелені". У першій редакції були такі відмінності:

4-тий ряд. серця нам б'є пропасницею зимінь

7-мий ряд. заквітнуть сніжним сном руна озимин

9-тий ряд. Зніметься хуга, вихор, метелиця

10-тий ряд. і світлість озер кригою засклитися

13-тий ряд і зимозелень буде зеленіти
Іриця — стор. 161 друк. у "Часі" 7. I. 1974 та в "Кораблях", де мав назву "Сібілла".

Калина — стор.162 друк. у "Часі" 16.II.1947 та в "Кораблях", де 7-мий рядок звучав:

варила в-одно і любки й тирлич

Котора — стор.163 друк. у "Кораблях", де мав такі відміни:

3-тій ряд. і люта брань за волості й кунці

11-тий ряд. здійнявши вгору помсти меч

Мавська ніч — стор.166 друк.раніше у "Кораблях", де мав такі відміни:

4-тий ряд. тебе оступлять бори звідусіль

5-тий ряд. і грайлива Чугайстрова свиріль

9-тий ряд. П'яного хмелем вирування й тану

12-тий ряд. Коханням їх зморенний доостану

13-тий ряд. прокинешся в невилазному зворі

Медвея — стор.167 друк. у "Часі" 1.XII.1946 та в "Кораблях, де мав такі відміни:

3-тій ряд. віддала ти, коли із гір Геллади

10-тий ряд. і їддю зради ти добилась долі

Неристь — стор. 168 друк. у "Кораблях".

Пізноцвіт — стор. друк. у "Зимозелені", де мав такі відміни:

3-тій ряд. і знову ранить, палить біль стокротній

13-тий ряд. несвітську муку, розпач вгамувати

Пожнив'я — стор.173 друк. у "Зимозелені", де 11-тий рядок звучав:

чекаючи, щоб зерно слова чисте

Рань — стор. 174 друк у "Зимозелені".

Урожай — стор.180 друк. у "Зимозелені", де були такі відміни:

5-тий ряд. над бурянами не перейде злими

11-тий ряд. устану буйний, спалахнувши живо

Чайка— стор.182 друк. у "Зимозелені", де 10-тий рядок звучав:

журлива пісне, пташко сизопера

Чар-зілля — стор.183 друк. у "Зимозелені".

Чорнозем — стор.183 друк. в "Гомоні України" 19.XI.1949.

Квітоліт — Богдан Кравців підготував цю збірку і передав 1974 року в-ву Сучасність до друку під назвою "Строфи і станси", з поетичного щоденника 1971 - 1973. В архіві Богдана Кравцева упорядник натрапив на дуже гарну першу назву цієї збірки "Квітоліт", яку і вжив у цьому виданні, а "Строфи і станси" переніс у підназву.

Тавторими — Сентенції і сатири — добірку дворядкових сентенцій і сатир упорядник знайшов в архіві Богдана Кравцева і включив їх у точно такому порядку, як вони були. Автор завжди дуже акуратно подавав дати написання збірок, а останньо й дати написання кожного вірша. Добірка тавторими не має ніяких дат.

Станси, II частина, липень-листопад 1974 року. Ця добірка, яку впорядкував сам автор, позначивши навіть сторінки, логічно належить до збірки "Квітоліт" чи "Строфи і станси", це друга частина підрозділу "Станси". Автор чомусь не включив цієї добірки до підготовленої і зданої до друку 1974 р. збірки "Квітоліт". Тому й упорядник вважав за відповідне виділити її тут окремо. Більшість залучених тут віршів писав поет під час хвороби і видужання дружини Ніль.

Виспа — стор. 282, автор подав таку нотатку до цього вірша: Виспа, Любша — села. Свірж — ріка, де о. Стефан Головацький, батько Нілі, був парохом.

Гарячка — стор. 290, цей вірш мав ще такі відмінні рядки:

1-ший ряд.	Не раз, лежавши із погаслим зором, ми
4-тий ряд.	Вода зринає, зримо рине ринню
5-тий ряд.	Тече по незглибах землі і зелені
6-тий ряд.	Бистринь жива, вродлива і прозирна

Нестяма — стор. 292, 5 і 6-тий рядки мали ще таку версію:
Знестямки причикну на мшистим камені,
Задивлений у надвечірній обрій

Приворотень — стор. 295 цей вірш мав ще другу версію назви: Приворотки.

Молитва — стор. 297 цей вірш мав ще такі версії рядків:

1-ший ряд.	Барвистим багрянисто-золотим килимом
4-тий ряд.	Віч-на-віч неосяжної краси

Новосілля-заклинання — стор. 297 сьомий рядок мав ще таку версію:

І заклинном зімкнеться слово в реченні

Ще світить осінь — стор. 298 восьмий рядок мав ще такі різновиди:

Зустрівши сховану в кущах калину
Як стріну сховану в кущах калину
Зустрівши вбрану в ягоди калину.

Упорядник вибрав: Як в заростях наткнуся на калину

Осінні строфи — назва цієї добірки належить Богданові Кравцеву. Можна припускати, що ці строфи були написані в той же час, що і строфи у збірці "Квітоліт", але автор не вважав за відповідне включати їх до збірки.

Жовтневе — стор. 304 четвертий рядок мав ще таку версію:

Ридма ридали смутки вечорові

Тобі — стор. 308 другий рядок мав ще версію:

Вривається лиха й банальна повість

Вірші для Ніль — в день янгола своєї дружини Ніль, Кравців щороку дарував їй вірша. Багато з цих віршів збереглося і упорядник виділив їх в окрему добірку, включивши ще вірші для Ніль з інших нагод.

Родинні вірші — упорядник зібрав тут вірші присвячені синам, невістці, зятеві, внукам, дружині. Це інтимно-родинні вірші, яких автор ніколи не випускав би у світ.

Дозбирані Фрагменти — вірші у цій добірці упорядник вибирав з архіву Кравцева, більшість з них автор викинув із попередніх збірок.

Донесено цареві — стор. 324 друк. в "Українських вістях" 6. і. 1958

І знову хвилями — стор. 312, належить до "Зимозелені", вірш цей поданий тут вдруге для повноти циклу.

Хвилини розставань — стор. 312 друкувався в "Кораблях".

Неповна бібліографія рецензій і статей

Барка Василь, "Кораблі Богдана Кравцева", *Час* (Фюрт), 10.IV.1949

Бойчук Богдан, "Глосарій Богдана Кравцева", *Свобода* (Джерзі Сіті), 21.V.1974

Бойчук Богдан, "Думки про Глосарій", *Сучасність* (Мюнхен), ч. 1, 1976, 7-14

Бойчук Богдан, "Обірвані струни", *Студентське слово при Свободі*, (Джерзі Сіті), 15.X.1955

В. П. "Шістдесят поетів шістдесятих років". *Вільна думка*, 17. III. 1968

В. Лев, "Літературні силуетки — Богдан Кравців", *Національна трибуна*, 13.V.1951

Г-ко А. "Зимозелень", *Обрії* (Нью-Йорк), ч. 3-4, 1951

Горбач Катерина, "Шістдесят поетів шістдесятих років", *Юнак* (Нью-Йорк), 4.IV.1968

Город О. "Манастир в поезіях Богдана Кравцева", *Християнський голос*, 21.V.1967

Григоріїв Юрій, "Обірвані струни", *Український самостійник* (Мюнхен), 25. IX. 1955

Дорошенко Володимир, "Пам'ятник замученим поетам", *Свобода* (Джерзі Сіті), 22.VII.1955

Дубицький І. В. "Богдан Кравців. Сонети і строфи" *Ми* (Варшава), кн. 2 (зима 1934), 192-197

І. Н. "Богдан Кравців: Зимозелень", *Наша мета*, 25.VIII.1951

Когуська Н. "Обірвані струни", *Український голос* (Вінніпер), 24.VIII.1955

Лавріненко Юрій, "Між Каменою і бойовою стійкою", *Сучасність* (Мюнхен), ч. 5, 1967, 28-36

Луців Лука, "Богдан Кравців — поет", *Свобода* (Джерзі Сіті), 20.VII.1974

М. Е. [Маланюк Євген], "Пісня пісень", *Вісник* (Львів), III, ч. 12 (грудень 1935), 929-931

М. Л. "Богдан Кравців — Дорога", *Літературно-Науковий Вісник*, річник XXVIII, кн. IV, (червень 1929), 566-569

Маланюк Євген, "Богдан Кравців. Сонети і строфи", *Вісник* (Львів), II, ч. 1 (січень 1934), 71-72

Манило Іван, "Богдан Кравців. Зимозелень", *Свобода* (Джерзі Сіті), 28. IX. 1952

Мірчук Марія, "Обірвані струни", *Християнський голос*, 15.IV.1956, також в *Osteuropa* (Штутгарт), півріччя 1957

О. Д. "Пластуни в літературі", *Юнак* (Нью-Йорк), II, 1966

Око П. "Богдан Кравців: людина і вояк", *Український Самостійник*, 17. VIII. 1952

П. В. [Петров Віктор], "Богдан Кравців. Під чужими зорями", *Український засів* (Харків), I, ч. 2 (листопад 1942), 87-89

Подольак Борис [Костюк Григорій], "Три книжки", *Сучасна Україна* (Мюнхен), 3.IX.1951. В статті автор говорить теж про книги Р. Єндика і В. Яніва, 10-11

Полтава Леонід, "Вітрила чи паруси", *Українець-Час* (Париж), 1. IX.1949

Полтава Леонід, "Новий вінок сонетів", *Свобода* (Джерзі Сіті), 8.XI.1962

Рубчак Богдан і Бойчук Богдан, "Богдан Кравців", Б. Бойчук і Б. Рубчак ред., *Координати*, антологія сучасної української поезії на Заході, в-во Сучасність, 1969, 265-270

Рубчак Богдан, "В колі Хорса", *Сучасність* (Мюнхен), ч. 1, 1975, 26-55

Славутич Яр, "Богдан Кравців", *Америка* (Філадельфія), 16. X. 1949

Тарнавський Остап, "Поезія шляхетних поривань", *Листи до приятелів* (Нью-Йорк), XIII, ч. 1-2 (1965), 24-27

Тарнавський Остап, "Поетичний шлях Богдана Кравцева", *Сучасність* ч. 11, 1977

Читач [Мухин Михайло], "Х. Богдан Кравців", *Сучасні українські поети*, (Чернівці), 1936, 96 - 102, бібліотека "Самостійної думки"

Шевчук Гр. [Шевельов Юрій], "Кораблі прагнуть повернення" (перша стаття про поезію Богдана Кравцева), *Українська трибуна* (Мюнхен), 20.III.1949

Шевчук Гр. [Шевельов Юрій], "...І незглибиме творче ремесло" (друга стаття про поезію Богдана Кравцева), *Українська трибуна* (Мюнхен), III. 1949

Янів Володимир, "Гряде літо бурею зловіною", *Дорога* ч. 3, 1941, 28-29

Алфавитний покажчик віршів

- Агонія 267
Ад астра 261
Аквареля 195
Акварельне 283
Акторство 262
Аматор 249
Андрій 333
Антифемініст 257
Арго 145
Аргумент 261
Ars poetica 235
Астронавт 253
Астролог 255
Бабине літо (займаються) 145
Бабине літо (об лутки) 206
Бабуся 238
Багатство (весь вік) 227
Багатство (намистини) 274
Баллада карнавалу 53
Балаян 229
Барвісто на столі 134
Барвінок 146
Безвивідь (обмарений) 262
Безвивідь (у далеч) 247
Безнастану поїзди 320
Безсмертки 212
Березень 233
Березневе 196
Беруться бронзою 322
Битва 324
Бій 195
Біла панна 214
Білим листкам оцим 81
Біс 146
Блуд (взялися) 147
Блуд (до часом) 255
Бонвіан 251
Борець 254
Був дощ 244
Бувалець 267
Бувалий 261
Бувало 212
Бувальщина 247
Були в житті 329
Буря 305
В грудневі дні 217
В дорогу 238
В затінку 287
В пишноті міст 327
В очах і в небі 326
Великдень у Римі 114
Верба 148
Вервиця 312
Вересень 220
Вересневе 246
Веселики 197
Весілля 337
Весна 329
Веснянка (скресає крига) 148
Веснянка (не раз) 232
Вечір (вагітний) 191
Вечір (згасає день) 92
Вечір (на дворі) 203
Вечір (осіння) 149
Вечірка 292
Вечірне 225
Вже крильми осінь 72
Вже не чекаємо 292
Визвіл 283
Визнання 200
Виклик (вирує) 205
Виклик (наврочені) 288
Вино 84
Випроба 267
Вирій 149
Виспа (то взимку) 215
Виспа (черешневі) 282
Вихідці 209
Вишивка 220
Від'їжджаючи 298
Від'їздне 298
Відкриття 248
Відліт (згадками) 203
Відліт (то знову) 285
Відлуння (відходить) 300
Відлуння (на луках) 328
Відлуння (чаровані) 240
Відрада (буває) 199

Відрада (злинують) 306
Відсвіт 194
Відхідне 237
Відьма 150
Візія (не раз) 242
Візія (полудня) 93
Вікна 219
Вікно 193
Вірність (присягав) 250
Вірність (тривали) 303
Віршомаз 257
Віршороб 253
Віршування 224
Вітання 308
Вітражі грат 67
Вітчизна 194
Вовкулака 152
Водяник 152
Волошки I-III 32
Вруна 197
Всупереч 240
Втеча 278
Втікач 255
Втіха 198
В'язничних дум і днів 61
Гарячка 290
Геєнна 266
Герой 249
Гіпокрит 262
Гіпохондрик 252
Глибока осінь вже 320
Гординя 257
Гордієві 334
Горіли вікна 305
Господарка 255
Гостина 195
Гостина (назустріч) 309
Гостина (святковий) 336
Гості 199
Гранчасті шпуги грат 63
Графоман 249
Грач 252
Гречній панні 242
Грудень (гранатовим) 326
Грудень (ще трохи) 214
Гуляй поле 153
Гуляють зайчики 75
Гльорифікатор 257
Гогодзи 224
Гонта 153
Грим 266
Дання 259
Дарунок 300
Два рочки Ладі 335
Депутати 250
Дзвенислава (вінок) 135
Джигун 265
Див 154
Дивосвіт 290
Дикун 265
Дитинство 211
Діді 263
Дідове 308
Діяч 259
До внученьки 223
До музи 269
До островів світлих 27
Добривечір 305
Дожин 154
Дожинки 84
Доля (блудивши) 280
Доля (дарма) 307
Доля (ще у) 155
Домовик 156
Дон Жуан (кохав) 264
Дон Жуан (щоднини) 248
Донесено цареві 324
Доробок 230
Дорога (все) 194
Дорога (полонила) 31
Дорога (прудкі) 205
Дорога (сакви) 295
Досвід 263
Дочасність 247
Дощ 221
Дружині 202
Дунай 156
Духм'яність 328
Душа 157
Егоїзм 252
Егоцентрик 264

Експерт 260
 Елегантність 269
 Емігрант 256
 Емігрант (під) 260
 Жаліються 304
 Жебрак 263
 Живиця 285
 Живокіст 291
 Життя (було) 219
 Життя (такий) 267
 Жнивка 158
 Жовтень 158
 Жовтневе (петлялись) 304
 Жовтневе 192
 Журавлі 35
 З вирію 227
 З далеких доріг 119
 З колядою 123
 З мандрівних пісень 31
 З роботи 195
 З розкошів 303
 З тобою сannyaми 72
 З урочищ і гаїв 131
 За муром 75
 Заздрість (казала) 262
 Заздрість (неждана) 159
 Заздрість (то) 269
 Зазимки (густішають) 213
 Зазимки (це так) 326
 Закладчини (вчувайте) 159
 Закладчини (як) 262
 Закоханя (в тендітне) 258
 Закоханя (не треба) 255
 Закоханя (пішов) 268
 Закоханя (сімдесят) 217
 Замало слів 315
 Замало строф дзвінких 319
 Заметіль (кружляють) 326
 Заметіль (лелітну) 242
 Замисел 263
 Замок закримав 61
 Заморозь 325
 Заповітне 232
 Зарість 289
 Застиглим оливом 71
 Збудуй хатку 275
 Згуба 192
 Зелена рунь 236
 Зима 218
 Зимозелень 160
 Зимоцвіт 228
 Зимою 211
 Злива 291
 Змаг (судомить) 277
 Змаг (у груди) 299
 Змаг (ще сил) 265
 Змагун 251
 Знечев'я березневе сонце 74
 Золото 306
 Зустріч 231
 І знов листопад Твій 318
 І знову у твій день 313
 І знову хвилями 132, 312
 І золото й багрець 317
 Із миру тихих сіл 131
 Ікар 254
 Ілюзія 287
 Іменини 309
 Інклюз 161
 Іриця 161
 Кадилолоб 270
 Казання 266
 Казка вогню 37
 Калина 162
 Камея 194
 Кара 247
 Карпатська Січ 101
 Carpe diem 199
 Квітень (вдягнулися) 239
 Квітень (година) 328
 Квітневе 214
 Килимом барвистим 317
 Кишать і клубляться 67
 Кінець 250
 Кленова гіпка 218
 Книжник 253
 Колискова 333
 Колись 76
 Коляда 215
 Колядка для Лади 334
 Компартія 256
 Копанка 244

Кораблі 27
Корінне 286
Коровай 162
Косар 253
Котоман 257
Котора (із) 260
Котора (цілюють) 163
Кохання 208
Край насипів шляху 34
Красуня (буяла) 265
Красуня (носим) 266
Криниця 164
Кріт 263
Кругобіг 329
Ксантіпа 251
Кунктатор 269
Купала 164
Купіль 236
Куртизана 269
Лада 165
Лебедине 210
Леви 44
Ледащо 256
Лежень 261
Лелітка 83
Лист (в садку) 277
Лист (знов) 241
Лист (і білий лист) 93
Листи 73
Листопад (глибока) 207
Листопад (тривожить) 193
Листопадовий вечір 315
Лицар 268
Лицеміри 253
Лівак 255
Ліс кличе 41
Лісовик 165
Літня ніч 278
Літопис 259
Ломикамінь 310
Любаска 266
Любов 251
Людозвірі 268
Лютій (буває) 232
Лютій (плеса) 195
Лютій (то випав) 232
Льовеляс 269
Мавська ніч 166
Май 262
Майбутнє (вгрузаю) 102
Майбутнє (збирав) 249
Майбутнє (і рідні) 310
Майбутнє (бо буде) 200
Малюнок 234
Манастир 91
Манастир (усе — мов) 223
Мандри 222
Мандрівка 326
Мандрівне дання 90
Манівцями 241
Марії-Лесі 239
Мати (в щедроті) 167
Мати (то син її) 99
Медея 167
Медолюб 264
Мемуарне 258
Мережка 198
Миколаївська казка 51
Миколі Зерову 133
Мила 252
Милосердний 256
Минуле (у пам'яті) 307
Минуле (ще тільки) 258
Минуло двадцять літ 319
Мисливець 256
Митець 259
Мить (в місті) 81
Мить (пробігла) 238
Міміза 286
Мінневаска 293
Мітолог 261
Молитва (барвистотканним) 297
Молитва (і приведи) 256
Молитва (ще вчора) 205
Моління 233
Молодість 256
Морока 168
Мрія 199
Мудреці
Мудрощі 254
Музика 254
Музикант 269

На верхів'я 45	Ніль на повернення 322
На відшибі 330	Ніхто вже не нагадує 330
На Купала 82	Ніч 303
На прю 281	Ноблес обліж 254
Навесні 233	Новорічне 223
Навкопоть 306	Новосілля-заклинання 297
Навсоння 206	Обережність 263
Нагад (в риштовань) 307	Обірвані рядки 338
Нагад (здавалося б) 197	Облога 262
Нагорбок 262	Образотворець 258
Над містом 73	Одбився я 65
Надвечір 225	Одужання 281
Надвечір'я (багріє) 288	Одходить важко день 132
Надвечір'я (знов) 308	Озимина 198
Надхнення (найгірше) 247	Ой, Ладо, Ладо 207
Надхнення (неспинним) 200	Олені ревуть I 107
Наклепник 253	Олені ревуть II 110
Намісто 199	Онова 234
Навіть 296	Онука 310
Наперекір 303	Онукові 244
Народження 274	Оптиміст 248
Насліддя 203	Оратор 250
Натюрморт 193	Орда (із тьми) 265
Невідомий стрілець 99	Орда (привабить) 169
Невістульки 316	Освідчення 235
Неволя 259	Осінка 275
Негода (плащем) 204	Осіній день 293
Негода (спалахкотіли) 289	Осінь (вчуваючи) 262
Недолуга 250	Осінь (ти з поля) 34
Недослів 241	Осмеркне запал слів 132
Недуга (ждемо) 277	Остання осінь 104
Недуга (і мука) 276	Острах 273
Недужій 286	Паде на очі морок 68
Незмінність 263	Пагіння 296
Нелинь 284	Паливо 270
Неміч 256	Паморозь 234
Ненатлий 252	Пам'ять 211
Непотріб 269	Папороть 170
Нересть (то часом) 89	Парубок 254
Неристь (усотаний) 168	Педант 250
Неспромога 327	Пекло 264
Нестяма 292	Переблиск 204
Нетяга 222	Передчуття 266
Нехворощ 294	Перелам 283
Ніль 243	Перелесник 170
Ніль в дорогу 316	Перемога (пішла) 251

Перемога (то неміч) 260	Праосінь (і зелен-зілля) 173
1 листопада 97	Праосінь (то ранком) 202
Півдороги 259	Предки 265
Під осінь 299	Претенсії 248
Під чужими зорями 126	При осінній ватрі 42
Підлабузники 252	Прибаг (в годину) 255
Підсумки 261	Прибаг (то знову) 237
Пізноцвіт 171	Прибаг (то так наче) 275
Пісня (з шумливих) 171	Прибій 306
Пісня (як день) 290	Прибралися гілки 74
Пляновик 268	Приворотень 295
Плясанка 172	Пригад 193
По днях 303	Пригадка 225
Повернення (кричання) 284	Признання 248
Повернення (нема) 327	Признання (за повінь) 328
Повнота 267	Присвята 191
Подорож 254	Присмерк 289
Подорожній 267	Пристап 231
Подружжя 253	Притихли нам 64
Подум 199	Причуття 222
Поезія 228	Про дні колишні 65
Пожнив'я 173	Пробудження 248
Пойняті полум'ям 321	Провесінь 89
Поклик (обмарить) 262	Провесінь I 196
Поклик (холонуть) 192	Провесінь II 196
Поклик гір 30	Провідник 254
Полинь 294	Проводи 243
Поліття (дні) 313	Прозимінь (настали) 209
Поліття (здолавши) 305	Прозимінь (то перед) 192
Поліття (зринає) 191	Промені 196
Помір 268	Пропаганда 267
Поночі 215	Пропій 174
Порада 251	Прорість 196
Поразка (в коханні) 258	Пророк 264
Поразка (героєм) 254	Пророчиця 264
Порив (співав) 249	Прослава 210
Порив (то іноді) 216	Просоння 280
Поріддя 291	Протекція 249
Портрет 251	Проясень 213
Посвяткове 227	П'яний 76
Посмітюх 257	П'яниця 248
Похмілля 298	Раб 265
Поцейбіч 260	Радість 191
Праведний 253	Ранкове 226
Правник 255	Ранок (на грядці) 197
Праосінь (вщухають) 307	Ранок над озером 281

Ранок (очей) 309
Ранок (рве вітер) 207
Рань 174
Ратай 50
Рать 175
Рахунок 226
Рветься думка 325
Реалітет 261
Результат 266
Рибалка 267
Римотворець 251
Рівність 258
Рід (знов) 327
Рід (із сумерку) 176
Різдво 51
Розвага (щоб) 266
Розвага (як втихне) 261
Розмаїття 252
Розпач (із пільмою) 193
Розпач (то часом) 276
Розрив-трава 282
Розсміялись темні вулички 28
Розставання 252
Розталь 196
Розцвіт 81
Рокованість 258
Роман 209
Рудокоп 257
Руїна 265
Русалка 328
Русалля 176
Рута 236
Ряса 229
Сад 240
Садовод 247
Saxifraga 287
Самота (поволі) 260
Самота (самотня) 192
Самота (то мить) 307
Самотність 264
Сантимент (альність) 249
Світання 197
Світень 213
Свят-вечір 260
Священник 247
Святий Юрій 29
Свято весни 39
Сибарит 264
17 квітня 321
17 квітня 1972 198
Сімнадцятого року 97
Скресання 327
Скупар 247
Слава 263
Слово 94
Слово про Полковника 117
Служу Камені знов 133
Сльота 305
Смуток 191
Сновиддя 228
Солістка 260
Соловки 177
Солоденькій нашій Ладі 335
Сольвейга 237
Сонце й чорні смуги 55
Сонцелюб 257
Сорокліття 321
Спалився (витлів) 75
Спека 285
Спів 216
Спогад 258
Спогади 210
Сподіванки 192
Спомин 324
Сталін 250
Станса 284
Старість 252
Старощі (вже нам) 257
Старощі (нестиглі) 295
Стежка 274
Стружки 219
Студінь 193
Суворі речі в нас 71
Судомо 194
Суперниці 218
Сучасне (не думав) 304
Сучасне (тут не) 278
Сучасність 249
Сьогодні 243
Таня 230
Твердих годин 62
Текля 177

Темп 308
Теоретик 263
Тесання 300
Тим, що в дорозі 35
Тиран (за владу) 268
Тиран (людей) 250
Тирлич 178
Тікання 288
Травень 100
Традиція 255
Тремким промінням 63
Три сонети 54
Тріпочеться і рветься серце 73
Тройзілля (бували діла) 230
Тройзілля (сподобали) 179
То часом 72
Тобі 308
Тобі, як завжди 314
Точитиме всередині 336
Туга 202
Турист 260
У вирій 208
У вікні 337
У музику грайливих 304
У свято Юрія (лицарю) 29
У свято Юрія (у наших) 42
Удосвіта 212
Українки 204
Уночі 229
Упир 179
Урбанізація 259
Урожай 180
Уроки (в далекий) 208
Уроки (я не збагну) 181
Утиснене в холодні ржаві шпуги 64
Уява 250
Фарисей (вислухав) 265
Фарисей (на зло) 247
Філософ 249
Філянтропи 268
Фіялки 217
Хамове насліддя 269
Хвилина 235
Хвилини розставань 312
Химера 239
Хлопець 181
Холонуть ночі й дні 318
Холуйство 268
Христі 309
Христос родився 49
Хроніка 197
Чайка 182
Чар-зілля
Чари 293
Чари (йшов) 251
Чарівниця 253
Час (вливається) 259
Час (жене ридван) 195
Чванько 259
Чекання (долавши) 273
Чекання (з далекого) 268
Чекаю
Чекає осінь 76
Чекаючи (з жорстоких) 280
Чекаючи (різкими) 231
Чекіст 256
Червона калина 44
Червоних мурів 62
Черлень (зачервоніли) 273
Черлень (червневий) 82
Читаючи 297
Чорногляд (привикнувши) 248
Чорногляд (стогнавши) 258
Чорнозем 183
Чорнороб 264
Чортвиння 305
Чугайстир 184
Чужиною 261
Чужиною I 221
Чужиною II 221
Шевченко 194
Штукар-Кічмайстер 266
Шумильце 185
Щастя 226
Ще світить осінь 298
Ще трохи 206
Щедрівка 185
Щедрість 216
Щороку 198
Юда 248
Юродивий 267
Я нежданому навстріч 27

Як гасне день 74
Як дні невольні 68
Як дні недільні 304
Як звірі 71
Як птахи в далечінь 131

Ялинка 220
Яр (заграють) 309
Яр (стоятиме) 198
Ясир 186
Ясним вітанням 319

Зміст

- 7 Вступна стаття
19 Біографічна нотатка
23 Слово від упорядника

Дорога (1929)

- 27 Я нежданому навстріч
27 Кораблі
27 До островів світлих
28 Розсміялись темні вулички
29 Святий Юрій
29 У свято Юрія
30 Поклик гір
31 З мандрівних пісень
31 Дорога
32 Волошки I-III
34 Край насипів шляху
34 Осінь
35 Журавлі
35 Тим, що в дорозі
37 Казка вогню
39 Свято весни
41 Ліс кличе
42 У свято Юрія
42 При осінній ватрі
44 Червона калина
44 Леви
45 На верхів'я

Промені (1930)

- 49 Христос родився
50 Ратай
51 Різдво
51 Миколаївська казка
53 Баляда карнавалу
54 Три сонети
55 Сонце і чорні смуги

Сонети і строфи (1933)

С о н е т и :

- 61 В'язничних дум і днів
61 Замок закривав
62 Твердих годин
62 Червоних мурів
63 Гранчасті шпуги грат
63 Тремким промінням
64 Утиснене в холодні ржаві шпуги
64 Притихли нам
65 Про дні колишні
65 Одбився я
67 Вітражі грат
67 Кишать і клубляться
68 Паде на очі морок
68 Як дні невольні

С т р о ф и :

- 71 Суворі речі в нас
71 Як звірі
71 Застиглим оливом
72 То часом
72 Вже крильми осінь
72 З тобою саньми
73 Листи
73 Тріпочеться і рветься
73 Над містом
74 Прибралися гілки
74 Як гасне день
74 Знечев'я березневе сонце
75 За муром
75 Гуляють зайчики
75 Спалився, витлів юний липень
76 П'яний
76 Чекає осінь
76 Колись

Остання осінь (1940)

І. Д о ж и н к и

- 81 Білим листкам оцим

81	Мить
81	Розцвіт
82	Черлень
82	На Купала
83	Лелітка
84	Вино
84	Дожинки

II. Слова і образи

89	Нересть
89	Провесінь
90	Мандрівне дання
91	Манастир
92	Вечір
93	Лист
93	Візія
94	Слово

III. Остання осінь

97	1. Листопада
97	Сімнадцятого року
99	Невідомий стрілець
99	Мати
100	Травень
101	Карпатська Січ
102	Майбутнє
104	Остання осінь

Під чужими зорями (1941)

107	Олені ревуть I
110	Олені ревуть II
114	Великдень у Римі
117	Слово про Полковника
119	З далеких доріг
123	З колядою
126	Під чужими зорями

Зимозелень (1951)

131	Як птахи в далечінь
131	З урочищ і гаїв
131	Із миру тихих сіл
132	І знову хвилями

132	Осермкне запал слів
132	Одходить важко день
133	Служу Камені знов
133	Миколі Зерову
134	Барвисто на столі

Дзвенислава (1962)

135	(Вінок сонетів)
-----	-------------------

Глосарій (1974)

145	Арго
145	Бабине літо
146	Барвінок
146	Біс
147	Блуд
148	Верба
148	Веснянка
149	Вечір
149	Вирій
150	Відьма
152	Вовкулака
152	Водяник
153	Гуляй-Поле
153	Гонта
154	Див
154	Дожин
155	Доля
156	Домовик
156	Дунай
157	Душа
158	Жнивка
158	Жовтень
159	Закладчини
159	Заздрість
160	Зимозелень
161	Інклюз
161	Іриця
162	Калина
162	Коровай
163	Котора
164	Криниця
164	Купала

165	Лада
165	Лісовик
166	Мавська ніч
167	Мати
167	Медея
168	Морока
168	Неристь
169	Орда
170	Папороть
170	Перелесник
171	Пізноцвіт
171	Пісня
172	Плясанка
173	Пожнив'я
173	Праосінь
174	Пропій
174	Рань
175	Рать
176	Рід
176	Русалля
177	Соловки
177	Текля
178	Тирлич
179	Тройзілля
179	Упир
180	Урожай
181	Уроки
181	Хлопець
182	Чайка
183	Чар-зілля
183	Чорнозем
184	Чугайстир
185	Шумильце
185	Щедрівка
186	Ясир

Квітоліт (1974)

С т р о ф и

191	Присвята
191	Смуток
191	Вечір

191	Поліття
191	Радість
192	Самота
192	Жовтневе
192	Прозимінь
192	Згуба
192	Сподіванки
192	Поклик
193	Розпач
193	Листопад
193	Пригад
193	Студінь
193	Вікно
193	Натюрморт
194	Каменя
194	Вітчизна
194	Шевченко
194	Відсвіт
194	Дорога
194	Судом
195	Аквареля
195	З роботи
195	Гостина
195	Лютий
195	Бій
195	Час
196	Розталь
196	Провесінь I
196	Провесінь II
196	Промені
196	Березневе
196	Прорість
197	Вруна
197	Хроніка
197	Світання
197	Веселики
197	Нагад
197	Ранок
198	Щороку
198	Втіха
198	Яр
198	Мережка

198	Озимина
198	17 квітня 1972
199	Гості
199	Подум
199	Сагре діем
199	Відрада
199	Мрія
199	Намисто
200	Надхнення
200	Майбутнє
200	Визнання

С т а н с и

202	Дружині
202	Туга
202	Праосінь
203	Відліт
203	Насліддя
203	Вечір
204	Українки
204	Негода
204	Переблиск
205	Молитва
205	Виклик
205	Дорога
206	Ще трохи...
206	Навсоння
206	Бабине літо
207	Ранок
207	Листопад
207	Ой, Ладо, Ладо
208	Кохання
208	Уроки
208	У вирій
209	Прозимінь
209	Вихідці
209	Роман
210	Лебедине
210	Прослава
210	Спогади
211	Дитинство
211	Пам'ять

211	Зимою
212	Бувало
212	Безсмертки
212	Удосвіта
213	Світень
213	Проясень
213	Зазимки
214	Біла панна
214	Квітневе
214	Грудень
215	Виспа
215	Поночі
215	Коляда
216	Спів
216	Порив
216	Щедрість
217	Фіялки
217	В грудневі дні...
217	Закохання
218	Суперниці
218	Кленова гілка
218	Зима
219	Вікна
219	Стружки
219	Життя
220	Вишивка
220	Ялинка
220	Вересень
221	Дощ
221	Чужиною I
221	Чужиною II
222	Причуття
222	Мандри
222	Нетяга
223	До внученьки
223	Новорічне
223	Манастир
224	Віршування
224	Битва
224	Гогодзи
225	Надвечір
225	Вечірнє

225	Пригадка
226	Рахунок
226	Щастя
226	Ранкове
227	Багатство
227	Посвяткове
227	З вирію
228	Сновиддя
228	Зимоцвіт
228	Поезія
229	Балянс
229	Ряса
229	Уночі
230	Таня
230	Доробок
230	Тройзілля
231	Чекаючи
231	Зустріч
231	Приступ
232	Лютий
232	Веснянка
232	Заповітне
233	Навесні
233	Березень
233	Моління
234	Онова
234	Паморозь
234	Малюнок
235	Arg poetica
235	Освідчення
235	Хвилина
236	Рута
236	Купіль
236	Зелена рунь
237	Прибаг
237	Відхідне
237	Сольвейґа
238	Мить
238	Бабусина
238	В дорогу
239	Химера
239	Марії-Лесі

239	Квітень
230	Всупереч
240	Сад
240	Відлуння
241	Недоспів
241	Лист
241	Манівцями
242	Заметіль
242	Гречній панні
242	Візія
243	Ніль
243	Сьогодні
243	Проводи
244	Копанка
244	Онукові

Тавторими

247	Бувальщина
247	Садовод
247	Фарисей
247	Святенник
247	Дочасність
247	Безвивідь
247	Надхнення
247	Кара
247	Скупар
248	Відкриття
248	Пробудження
248	Признання
248	Чорногляд
248	Претенсії
248	Оптиміст
248	Дон Жуан
248	Юда
248	П'яниця
249	Протекція
249	Філософ
249	Порив
249	Сантимент (альність)
249	Аматор
249	Герой
249	Майбутнє

249	Сучасність
249	Графоман
250	Оратор
250	Депутати
250	Уява
250	Сталін
250	Кінець
250	Тиран
250	Педант
250	Недолуга
250	Вірність
251	Любов
251	Чари
251	Римотворець
251	Ксантипа
251	Змагун
251	Порада
251	Бонвіван
251	Перемога
251	Портрет
252	Грач
252	Старість
252	Мила
252	Розставання
252	Гіпохондрик
252	Підлабузники
252	Егоїзм
252	Розмаїття
252	Ненатлий
253	Наклепник
253	Віршороб
253	Книжник
253	Астронавт
253	Чарівниця
253	Подружжя
253	Косар
253	Лицеміри
253	Праведний
254	Подорож
254	Мудрощі
254	Провідник
254	Ноблес обліж

254	Борець
254	Музика
254	Поразка
254	Ікар
254	Парубок
255	Господарка
255	Астролог
255	Прибаг
255	Правник
255	Традиція
255	Лівак
255	Закохання
255	Блуд
255	Втікач
256	Молитва
256	Емігрант
256	Неміч
256	Милосердний
256	Компартія
256	Молодість
256	Мисливець
256	Ледащо
256	Чекіст
257	Гординя
257	Котоман
257	Старощі
257	Віршомаз
257	Посмітюх
257	Сонцелюб
257	Антифемініст
257	Гльорифікатор
257	Рудокоп
258	Рокованість
258	Закохання
258	Рівність
258	Образотворець
258	Поразка
258	Чорногляд
258	Мемуарне
258	Минуле
258	Спогад
259	Чванько

259	Діяч
259	Митець
259	Урбанізація
259	Півдороги
259	Неволя
259	Дання
259	Час
259	Літопис
260	Турист
260	Самота
260	Свят-вечір
260	Перемога
260	Емігрант
260	Котора
260	Експерт
260	Поцейбіч
260	Солістка
261	Підсумки
261	Лежень
261	Реалітет
261	Мітолог
261	Ад астра
261	Аргумент
261	Чужиною
261	Розвага
261	Бувалий
262	Нагорбок
262	Безвивідь
262	Акторство
262	Облога
262	Заздрість
262	Май
262	Поклик
262	Гіпокрит
262	Осінь
263	Слава
263	Досвід
263	Незмінність
263	Жебрак
263	Дід
263	Теоретик

263	Обережність
263	Замисел
263	Кріт
264	Пророк
264	Егоцентрик
264	Пророчиця
264	Медолюб
264	Пекло
264	Сибарит
264	Самотність
264	Дон Жуан
264	Чорнороб
265	Раб
265	Предки
265	Руїна
265	Дикун
265	Орда
265	Фарисей
265	Красуня
265	Джигун
265	Змаг
266	Передчуття
266	Казання
266	Красуня
266	Розвага
266	Любаска
266	Ґрим
266	Штукар — Кічмайстер
266	Геєнна
266	Результат
267	Юродивий
267	Агонія
267	Рибалка
267	Бувалець
267	Життя
267	Подорожній
267	Повнота
267	Випроба
267	Пропаганда
268	Холуйство
268	Чекання
268	Тиран

268	Лицар
268	Людозвірі
268	Закоханя
268	Помір
268	Філантропи
268	Пляновик
269	Заздрість
269	Льовеляс
269	Музикант
269	Куртизана
269	До музи
269	Хамове насліддя
269	Кунктатор
269	Елегантність
269	Непотріб
270	Паливо
270	Кадилолюб

Станси (1974)

273	Черлень
273	Чекання
273	Острах
274	Народження
274	Стежка
274	Багатство
275	Прибаг
275	Осінка
275	Збудуй хатку
276	Недуга
276	Розпач
276	До Тебе
277	Недуга
277	Змаг
277	Лист
278	Втеча
278	Сучасне
278	Літня ніч
280	Чекаючи
280	Просоння
280	Доля
281	Ранок над озером

281	На прою
281	Одужання
282	Виспа
282	Закладчини
282	Розрив-трава
283	Визвіл
283	Акварельне
283	Перелам
284	Станса
284	Повернення
284	Нелинь
285	Живиця
285	Відліт
285	Спека
286	Недужій
286	Мімоза
286	Корінне
287	Ілюзія
287	В затінку
287	Saxifraga
288	Виклик
288	Тікання
288	Надвечір'я
289	Негода
289	Присмерк
289	Зарість
290	Гарячка
290	Дивосвіт
290	Пісня
291	Живокіст
291	Злива
291	Поріддя
292	Вечірка
292	Вже не чекаємо
292	Нестяма
293	Мінневаска
293	Осінній день
293	Чари
294	Був дощ
294	Полинь
294	Нехворощ

295	Приворотень
295	Дорога
295	Старощі
296	Пагіння
296	Вересневе
296	Наміть
297	Молитва
297	Читаючи
297	Новосілля-заклинання
298	Ще світить осінь
298	Відїздне
298	Відїжджаючи
299	Під осінь
299	Похмілля
299	Змаг
300	Тесання
300	Дарунок
300	Відлуння

Осінні строфи

303	Вірність
303	Ніч
303	Наперекір
303	По днях
303	З розкошів
304	У музику
304	Жаліються
304	Як дні недільні
304	Сучасне
304	Жовтневе
305	Сльота
305	Горіли вікна
305	Буря
305	Поліття
305	Чортовиння
306	Відрада
306	Навкопить
306	Прибій
306	Добривечір
306	Золото
307	Нагад
307	Праосінь

307	Доля
307	Самота
307	Минуле
308	Дідове
308	Темп
308	Тобі
308	Надвечір'я
308	Вітання
309	Христі
309	Ранок
309	Гостина
309	Іменини
309	Яр
310	Онука
310	Майбутнє
310	Ломикамінь

Вірші для Ніль

312	Вервиця
312	І знову хвилями
312	Хвилини розставань
313	І знову у Твій день
313	Поліття
314	Тобі, як завжди
315	Листопадовий вечір
315	Замало слів
316	Ніль в дорогу
316	Невістуйки
317	І золото й багрець
317	Килимом барвистим
318	Холонуть ночі
318	І знов листопад Твій
319	Минуло двадцять літ
319	Замало строф
319	Ясним вітанням
320	Глибока осінь
320	Безперестану поїзди
321	17 квітня
321	Пойняті полум'ям
321	Сорокліття
322	Беруться бронзою
322	Ніль на повернення
378	

Дозбирані фрагменти

- 324 Спомин
324 Донесено цареві
325 Рветься думка
325 Заморозь
326 Заметіль
326 Грудень
326 Мандрівка
326 Зазимки
326 В очах і в небі
327 В пишноті міст
327 Неспромога
327 Рід
327 Повернення
327 Скресання
328 Квітень
328 Духмяність
328 Русалка
328 Відлуння
328 Признання
329 Були в житті
329 Кругобіг
329 Весна
330 На відшибі
330 Ніхто вже не нагадує

Родинні вірші

- 333 Колискова
333 Андрій
334 Гордієві
334 Колядка для Лади
335 Два рочки Ладі
335 Солоденькій нашій Ладі
336 Гостина
336 Точитиме всередині
337 У вікні
337 Весілля
338 Обірвані рядки

339	Примітки
349	Бібліографія рецензій і статей
352	Алфавитний покажчик віршів
	Фота 5, 20, 48, 66, 80, 103, 111, 121, 130, 151, 279

БОГАН КРАВИВ

ЗІДРАНИ ТВОРН